

NEJVETŠÍ ZÁHADY POSLEDNÍCH 2500 LET

WALTER-JORG LANGBEIN

Předmluva Ericha von Dänikena

Kejklíři jsou lidé, kteří ostatním něco předstírají. Vždy byli mezi námi. V uplynulých stoletích pro ně patrně bylo snazší využívat důvěřivost a nevědomost jejich bližních. Je to však mylný dojem.

Kejklíři, které mám na mysli, nestojí večer před žádným publikem a netahají z klobouku králíky, ani ne-souloží se svými asistentkami a nepolykají oheň nebo živé hady. Ne, moderní kejklíři sedí v redakcích, vystupují v posluchárnách nebo přednášejí na vědeckých kongresech. Někteří z nich hřímají z kazatelen. Jedno mají společné: jsou veskrze „seriózní“. Nikdo by je nepokládal za šejdíře. A přesto nám něco předstírají, falešnou sebejistotu.

Staví se, že jsou obsáhle informováni, že všechny záhady jsou objasněny, že věda již vše osvětlila.

Odvolávají se na inteligenci lidí, na poznatky přírodních věd a samozřejmě i na to, že každý problém lze vysvětlit „zcela přirozenými“ důvody. Záhady neexistují a nevyřešené záhady už vůbec ne. Bašta!

Vše lze změřit, zvážit, analyzovat a vysvětlit „přirozenou“ cestou. Vlastně bych proti těmto názorům ani nic neměl, pokud by byly správné.

Před zhruba dvěma a půl tisíci lety se biblickému prorokovi Ezechieli přiřadilo něco zvláštního. Viděl jakýsi stroj, který k němu přilétal „od severu“, vydával zvuk /jako velká voda“. Proroka oslovil jakýsi hlas a vystrašený člověk upozoroval, že podivné vyhlížející věc má „křídla“ a „kola s loukotěmi, která jsou poseta množstvím očí“. To nebylo nic běžného!

Teologové a kazatelé, z toho udělali „božské vidění“ a zapřeli zvuk, který toto podivné monstrum vyluzovalo. A vědci, kteří všechno měří, váží a analyzují, se nezabývají „vizemi“. Je hádanka vyřešena nebo ne?!

V našem století, právě před jednou generací, se ve vesničce Fatima v Portugalsku zjevila žena v bílém. Zjevovala se třem dětem pastevců vždy stejného dne následujícího měsíce a ve stejnou hodinu. A děti věřily, že k nim mluví Panna Marie. Posledního, nejvíce vzrušujícího dne zjevení, zinscenovala „dáma v bílém“ před 80 000 diváky velkolepou show. Podívaná byla samozřejmě oznámena s měsíčním předstihem. Slunce počalo rotovat, hnalo se směrem na přihlížející dav a zalévalo přitom udivené lidské obličej barevnými kaskádami nejrůznějšího složení.

A co z toho udělali věřící lidé? Samozřejmě zjevení Matky boží, co jiného? A fenomenální sluneční zázrak hned zvěčnili na vitráži ve fatickém kostele. A věda, ta která měří, váží, analyzuje? Ta si světelné orgie odškrtla jako přírodní jev. Otázka Radiu Jerevan: Oznamují se přírodní jevy měsíc dopředu a na hodinu přesně, že k nim dojde? Odpověď: V zásadě nikoli, snad jen, pokud by někdo svým bližním něco předstíral. Je fatimská záhada vyřešená nebo není?

V této knize sesbíral Walter-Jörg Langbein množství fenoménů, které jsou až dodnes nevyřešenou záhadou. Dějiny kráčely dál, pominuly nevyřešené záhady jako my opomíjíme dotěrné tazatele, kterých se snažíme zbavit. Autor nevnučuje žádné odpovědi, ani tak činit nechce, ukazuje však prstem na naši nafoukanost, s níž předstíráme, že všechno víme a všechno známe. Nejsme však vševědoucí, ani ti ne, kteří tvrdí, že ano.

Jsem rád, že tato kniha existuje. Má podpořit mladou generaci, aby se snažila dobrat jádra těchto záhad,? starším generacím má připomenout slova Williama Shakespeara: „Je více věcí mezi nebem a zemí, než o kolika se vaší školské moudrosti pouze zdá.“

Feldbrunnen, Erich von Däniken

Předmluva autora

V našem moderním světě zachvátil pragmatismus veškeré oblasti myšlení, že se až zapomíná, jak nejisté ve skutečnosti jsou leckteré naše poznatky. Pokroky ve vědění, např. v přírodních vědách nás mohou snadno svést k tomu, že budeme svět považovat vysvětlený nebo alespoň vysvětlitelný. Přitom jsou právě přírodní vědy, především pak fyzika, které si uvědomují nově se otevírající oblasti, které zpochybňují doposud zdánlivě jistý obraz světa a které – zase jednou – vnucují zcela nové představy o našem vesmíru.

Je samozřejmě kvalitativní a kvantitativní rozdíl mezi tím, co označujeme za „nevyřešenou záhadu“ vesmíru, a mezi tím, co je víceméně marginálním jevem lidské existence. Existují také skutečné a

domnělé záhady, neřešitelné a nevyřešené. Protože se však vedle „velkých“ záhad vyskytují i „malé“, ale i ony mají právo na existenci.

Před více než 150 lety pronesl známý berlínský profesor Emil Du Bois-Reymond svou památnou větu „Ignoramus et ignorabimus“: nevíme a nikdy vědět nebudeme – jako shrnutí svých známých Sedmi záhad světa, které tehdy zformuloval a které – zvětší části – jsou dnes stejně nevyřešené jako tehdy. Považoval je za, v zásadě neřešitelné. Jeho současník, filozof Ernst Haeckel, pak za částečně řešitelné a částečně špatně formulované. Jsou to otázky o původu pohybu, života, citění, rozumného myšlení a řeči, dále pak o podstatě hmoty a energie, účelu života a svobodné vůle.

O podobné záhady se v této knize nejedná. Lze přemýšlet o tom, zda ten či onen popisovaný fenomén, kuriozita, skutečná či domnělá hádanka spadá do některé z výše uvedených „velkých“ záhad nebo se některé z nich může dotýkat. Zvláštnosti, podivné, nevyřešené nebo i neřešitelné věci však jsou součástí naší skutečnosti. Svět není „bezezbytku vysvětlený“; ještě dlouho ne; ani ve velkém ani v malém. Mnohé, ze zde popisovaných „záhadných“ případů zůstává hádankou proto, že se ztratila dokumentace, nebo proto, že chybí důkazy nebo proto, že se dotýkají oblastí, které rádi označujeme za okrajové – v každodenním životě stejně jako ve vědě, historii nebo i (a to ne na posledním místě) v oblasti metafyziky a náboženství. Stalo se jakousi módou označovat takzvanou „školskou vědu“ za doktrinářskou, reakční a nepřátelskou poznání, která není ochotná a schopná přijmout nebo připustit ve vztahu k doposud nevyřešeným záhadám tohoto světa nové myšlení a „návrhy řešení“, a to s odkazem na některé omyly a utajení, jichž se „věda“ v minulosti dopustila. I když k takovým omylům a krátkozrakostem ve vědě nebo „ve jménu vědy“ skutečně docházelo, jsou tato tvrzení sama doktrinářská a většinou i zcela nepřipustná. Vůbec nejde o to prokázat ten či onen omyl, toho či onoho velikána a vyvozovat z toho paušální odsudky. Důležité je, zda jsme připraveni být otevření novým myšlenkám a argumentům, které případně mohou vést k řešení nevyřešeného, záhadného – nebo ke zjištění, že daná skutečnost zůstane nevyřešená, nevysvětlená – dočasně nebo z důvodů některé vlastnosti našeho vesmíru, která se zcela vymyká našemu chápání trvale. A právě zde začíná oblast, kterou již nelze vyjasnit pouze přírodními vědami. Kniha se „záhadami“ z 25 století lidských dějin, které jsou již svou podstatou velmi rozdílné – a dotýkají se tak nejrozličnějších oblastí, v nichž se nevysvětlitelné děje, či dalo nebo bylo i jen zdánlivě přítomno, má být příspěvkem k dosažení otevřenosti ve vztahu ke světu, výzvou, abychom svět „denně znovu objevovali“ a zachovali si jasný, nezkrácený pohled bez kłapek na očích.

„Všechno může být jinak.“ některé záhady jsou jen zdánlivé, některé jsou za takové jen vydávány, jiné se však brání příliš prostým vysvětlením. A některé umožňují různé výklady, právě tak jako je díky různorodým spojení mnohotvárný tento svět a také lidský život.

Úvod

Hermann Oberth (1894-1989), známý „otec kosmonautiky“, učitel Wernhera von Brauna, vědec světové-ho jména, byl přesvědčen, že budoucnost lidstva leží v hlubinách kosmu.

V jednom z posledních rozhovorů, které autorovi poskytl, pronesl starý vynálezce věštbu na adresu uskutečněných utopií:

Jednoho dne v budoucnosti opustí mnoho lidí Zemi a v obrovských městech budou putovat hlubinami kosmu. Zde v těchto světech s umělou gravitací budou stárnout a umírat generace, budou se rodit nové.

Někdy potom dosáhneme vzdálených slunců, osídlíme daleké planety.

Svou pravlast Zemi pak tito lidé budou znát již jen z knížek. Zprávy o Zemi se jim pak patrně budou jevit jako směs podivuhodných mýtů a faktů.

Jako směs pravdy a fikce chápal již před 2300 lety řecký historik Euhemeros zprávy ze starých dob.

Považoval za důležitý úkol vědy zkoumat, co je na těchto zprávách pravdivé a co je výmysl.

Ještě na počátku našeho doznívajícího století vycházela většina vědců z toho, že všechny mytologické zprávy je třeba zařadit do říše pohádek.

Dnes poznává stále více vědců, že na první pohled mytologická vyprávění se zpravidla opírají o skutečné události a mají faktické jádro, že tedy různým způsobem zobrazují sublimovanou realitu.

Například již ve starověku Řekové uctívali Plejády jako souhvězdí sedmi hvězd, ačkoli prostým okem je vidět hvězd jen šest a sedmou spatříme teprve dalekohledem.

Venuše byla ve starověku zobrazována jako býk. A skutečně: má „rohy“. Ani ty však nelze rozeznat pouhým okem, ale dalekohledem ano.

Venuše pozorovaná ze Země je Sluncem ozářena jen z jedné třetiny. Horní a dolní okraj pak přesahuje světlou plochu. V teleskopu to pak vypadá, jako by měla rohy...

Naskytá se logická otázka: měli snad alespoň někteří vědci před tisíci lety k dispozici dalekohledy? Historik vědy Werner Fapke se důkladně zabýval prastarým babylonským eposem o Gilgamešovi. Výsledkem bylo, že tato domnělá „pohádka“ představuje čtyři tisíce let starou knihu o astronomii, „neuvěřitelně přesnou, zahalenou do mytologického jazyka“. Mezitím se již pořizují mapy Venuše – díky sondě Magellan – a berou se přitom v potaz i prastaré znalosti tohoto druhu, které byly doposud odsunovány stranou s poznámkou „nevěrohodné“. Je to zářný příklad toho, že se se svými úkoly v jejich komplexnosti může vyrovnat jen tehdy, když nebude hned zpočátku ignorovat a odmítat fenomény, které zdánlivě odporují vší logice. Není třeba se uměle vmanipulovávat do všeobíhajícího nepřátelství k vědě. Na druhou stranu nepochybuje ani seriózní věda, že jsou mezní oblasti, kde její orientace na fakta selhává. Už Giordano Bruno – roku 1600 v Římě upálený jako kacíř – konstatoval: „Člověk stojí na rozhraní mezi věčností a časností, mezi světem rozumu a citů a všude se podílí na podstatě těchto světů.“

Případy shromážděné v této knize, ať už je označujeme za záhadné, kuriózní, za mystifikace, mezní jevy nebo jakkoli jinak, působí občas fantasticky a zdánlivě odporují naší dnešní vědecké zkušenosti. Jsou tu však dobré důvody pro to, že i když se věda zabývá takzvanými fenomény, to neznamená krok zpět k před-vědeckému myšlení, ale naopak to slouží dalšímu rozvoji našeho obrazu světa. Už jsme poznali, že obraz světa je mnohem mnohotvárnější, než připouštělo jednokolejné myšlení počátků „vědeckého věku“ v minulém století – tehdy to byla pochopitelná a tehdy zcela legitimní reakce na doposud nevědecké a mystifikacemi zatížené myšlení. Mezitím však nadešel čas na syntézu vědeckého myšlení založeného na faktech starého vědění, k jehož faktickému obsahu třeba se propracovat.

Mnohý, ze zde popsaných případů, od Ezechiely „vesmírné lodi“, přes stigmatizaci až po případ Fatima, na první pohled nezapadají do převládajícího chápání skutečnosti. I nadále tu zůstává prostor pro pochybnosti a jiné výklady, to není rozhodující; chceme zde jednotlivé případy prostě jen popsat – nebo je také předložit k diskusi – ale rozhodně je nebudeme určitým způsobem vykládat. Uvedené případy jsou prostě příkladem nikoli neznámé skutečnosti, že „věda“ se dost často mýlí a musela opravovat sama sebe, že to, co je dnes uznáváno za samozřejmý fakt, bylo často a dlouho ve své době vynikajícími představiteli „oficiální“ vědy zesměšňováno a odmítáno. Ještě v 18. století nechtěla většina tehdejšího vědeckého světa nic vědět o meteoritech. Čtyřicet členů Academie Francaise tehdy prostě odmítlo existenci kamenných návštěvníků z kosmu a chtělo je podpisem a razítkem navždy odkázat do říše bájí, „protože padání kamenů z oblohy je fyzikálně nemožné“. Není třeba se příliš zabývat těmito známými kuriozitami ze světa vědy. „Pravá“ věda existuje stejně málo jako „spojení lumpové světa“. Vědu dělají lidé, kteří nejsou právě jednotní. Za zmínku však stojí případy jako výše uvedený poukaz na určitý převládající způsob myšlení v určité době nebo na určitém místě. Příklad s meteority stojí za zmínku i proto, že nedlouho poté, v roce 1797, v indickém Benaresu meteority přímo pršely. Avšak s tím si „věda“ zpočátku nevěděla rady. Berthollet, velmi známý chemik své doby, dokázal zprávy z Benaresu jen bezmocně komentovat:

„Tyto legendy se nedají vysvětlit ani fyzikálně ani jinak racionálně.“

Až v roce 1803, kdy v Normandii spadlo minimálně 3000 meteoritů a kdy na místě pracovali členové francouzské akademie a zde se přesvědčili o realitě existence meteoritů, se až dodnes „úctyhodná“ instituce propracovala k vysvětlení, že kameny z oblohy skutečně mohou padat na zem. Moskevský publicista, Vladimír Mezenec, tento případ komentoval slovy: „Poučný příběh. Bylo by velmi prospěšné, kdybychom mnohé z toho, co některým lidem dnes ještě připadá jako mystické a nadpřirozené, neprohlašovali šmahem za nemožné. Příroda – naše Země a kosmos – skrývá ještě mnohá tajemství a jejich odhalení je prapůvodním úkolem výzkumu. Až se tak stane, spadne z mnoha, dnes ještě nevysvětlitelných věcí závoj mystiky a pověr.“

Je tomu skutečně tak. Vědec Werner Hoch jednou poznamenal: „Kdysi se člověk začal chápat jako intelektuální bytost a začal se učit. Je však téměř neuvěřitelné, co vše za tu dobu zmizelo z jeho vědomí.“ Následujících 26 záhadných, nevysvětlených a podivných případů má být v neposlední řadě vytrženo z výše uvedeného zapomnění a doslova uvedeno v pochybnost. Tato forma uvedení může být překvapivá, avšak nakonec je stejně poji společný jmenovatel: otázka, co se skutečně skrývá v pozadí...

6. STOLETÍ PŘED KRISTEM

Kosmické lodě proroka Ezechiela

Biblická zpráva proroka Ezechiela o otevření nebes a podivném nebeském plavidle před nás staví otázku: viděl prorok skutečně kosmickou loď? Možné to je: jeden inženýr z MASA ji podle popisu sestavil, nebo to byl říditelný horkovzdušný balón? Což si myslí jeden německý inženýr.

Letěl biblický prorok Ezechiel (Luther ho nazýval Hesekiel) skutečně kosmickou lodí?

Inženýr NASA Josef Blumrich je o tom přesvědčen. Máme tomu věřit i my? Inženýr NASA jistě není a priori „lhář“!

Jaká jsou fakta: v bibli, v knihách proroků popisuje prorok Ezechiél-Hesekiel celkem čtyři setkání v tajemném létajícím strojem. Jeho údaje jsou dosti přesné na to, aby se daly vypočítat letopočty: 593, dvakrát 592 a 572 před Kristem.

Tyto setkání s létajícím strojem (v 6. století před Kristem!) na něj zapůsobila natolik, že prvním zážitkem začíná svou knihu:

Tricátého roku ve čtvrtém měsíci, pátého dne toho měsíce, když jsem byl mezi přesídlenci u průplavu Kebaru, otevřela se nebesa... (Ezechiél 1,1)

Následují pasáže, které, dokud v nich vidíme jen nějaké představy nebo záměrně děsivé obrazy působí mlhavě a nesrozumitelně. Jestliže jim však přiřadíme určitý způsob myšlení, získávají náhle zcela jiný smysl (nebo je lze alespoň jinak vykládat), totiž zaprvé hypotézu, že to vše není jen z malíčku vycucaná a vymyšlená fantazie, ale záznam události nebo zážitku, jehož skutečný význam byl z nedostatku odpovídajícího vědění a stupně vývoje vykládán nikoli racionálně, ale mysticko-nábožensky; a zadruhé domněnku, že to mohla být kosmická loď z vesmíru.

Viděl jsem, jak se přihnál bouřlivý vítr od severu, veliké mračno a šlehající oheň; okolo něho byla zář a uprostřed ohně jakýsi třpyt oslnivého vzácného kovu. Uprostřed něho bylo cosi podobného čtyřem bytostem, které se vzhledem podobaly člověku. Každá z nich měla čtyři tváře a každá čtyři křídla. Nohy měly rovné, ale chodidla byla jako chodidla býčka, jiskřila jako vyleštěný bronz. Ruce měly lidské, a to pod křídly na čtyřech stranách; měly po čtyřech tvářích a křídlech. Svými křídly se přimykaly jedna k druhé. Při chůzi se neotáčely, každá se pohybovala přímo vpřed. (Ezechiél 1, 4-9)

Na základě výše uvedeného způsobu myšlení pochopil raketový odborník Blumrich tento text zcela jasně. Co však přimělo inženýra NASA, aby v biblickém popisu viděl kosmický dopravní prostředek?

Blumrich pracoval více než 14 let u NASA, naposledy jako vedoucí konstrukčního oddělení. Jeho odpověď zní: nesmysl.

Věc se měla tak. Jako odborník na rakety a střízlivý vědec považoval za zcela nemožné, aby Ezechiél ve své době, tedy v 6. století před Kristem, viděl kosmickou loď a dokonce v ní letěl. Právě toto však tvrdil známý autor Erich von Däniken, který Ezechiela vykládal technicky. A Blumrich si předsevzal tento „pustý nesmysl“ popřít.

A přitom se stal ze Šavla Pavel...

Blumrich se důkladně zabýval Ezechiélovým textem se záměrem přivést tuto spekulaci o kosmické lodi ad absurdum. Avšak: „Při pozorném čtení jsem začal být na vážkách.“ Postupně jsem viděl stále více záchytných bodů v tom smyslu, že Ezechiélův text dává logický smysl, pokud vycházíme z předpokladu, že to, co viděl, skutečně byly kosmické lodě.

Samozřejmě máme pochybující možnost sledovat i jiná vysvětlení (a to platí v zásadě i pro většinu ostatních případů uvedených v této knize). Lze souhlasit s názorem, v němž se do moderního zájmu o teorii kosmonautiky a dávných návštěvách z kosmu na Zemi (jakkoli jsou z hlediska přírodních věd zpochybnitelná) výborně hodí líčení podobná Ezechiélovu, aniž by musela být chápána jako nezvratné důkazy. Jedno je stejně nedokazatelné jako druhé. Popřít to, i ono, je však snazší.

Ať už je to jakkoli, sledujme myšlenky počátečního skeptika Blumricha, který samozřejmě také mohl být obětí mystifikací. To, že byl inženýrem NASA tento fakt nevylučuje. Jeho myšlenková konstrukce je rozhodně zajímavá.

„Budeme-li ho považovat za reportéra“ míní Blumrich, „má tento Ezechiél podivuhodný pozorovací talent.“ A díky němu dokázal Blumrich vypočítat a zrekonstruovat létající stroj. Výsledek: je to technicky nejen možné, ale v každém ohledu smysluplné a dobře promyšlené. „Ezechiélův text popisuje detaily a události, které neodporují technickým závěrům.“

Jak tedy asi vypadala vesmírná loď, kterou Ezechiél v bibli skutečně nebo domněle popsal?

Takhle: „Těleso tvořící loď se tvarem podobá dětskému vlčku. Na spodním vrcholu se nachází domnělý raketový pohon. Čtyři vrtulové agregáty jsou umístěny tak, že se dají vyklopit nahoru.“

Je něco takového vůbec myslitelné?

Raketový odborník Blumrich se domnívá, že u této kosmické lodě se jednalo o jakýsi dopravní modul, který byl využíván k cestě z kosmické lodi na oběžné dráze na Zemi: „Po větší část cesty zůstávaly vrtule vyklopené vzhůru. K pohonu sloužil raketový motor. Teprve relativně krátce před přistáním byl raketový motor vypnut, vrtule se sklopily a začaly pracovat“

Blumrich tuto domnělou kosmickou loď do detailu zrekonstruoval jako model. Podle jeho názoru měl tento model průměr 18 metrů, výkon rotorů činil 70 000 koní a jejich průměr byl také 18 m. Hmotnost stroje

vypočítal na 63 300 kg, specifický impuls na 2080 sekund. Množství pohonných hmot na zpáteční let činilo 36 700 kg.

Vrcholem příběhu je, že Blumrich na rekonstrukci Ezechielem popsaného kola dostal skutečně patent. Tato skutečnost sice také nezvratně nedokazuje existenci Ezechiellovy kosmické lodě (už jen proto, že je nejisté, nakolik je tato rekonstrukce jen projekce Blumrichových odborných znalostí!), svým způsobem však vzbuzuje podiv: „věř tomu, kdo chceš“ nebo také jako důkaz možnosti...

Když jsem na ty bytosti hleděl, hle, na zemi u těch bytostí, před každou z těch čtyř, bylo po jednom kole. Vzhled a vybavení kol bylo toto: třpytila se jako chrysolit a všechna čtyři se sobě podobala; vzhled a vybavení se jevílo tak, jako by bylo kolo uvnitř kola. Když jela, mohla jet na všechny čtyři strany a při jízdě nezatačela. Jejich loukotě byly mohutné a šla z nich bázeň; ta čtyři kola měla loukotě kolem dokola plné očí. Když se bytosti pohybovaly, pohybovala se s nimi i kola, a když se bytosti vznášely nad zemí, vznášela se i kola. Kam je vedl duch, tam šly a tam vedl duch i kola; vznášela se spolu s nimi, neboť duch bytostí byl v kolech. (Ezechiel 1, 15-20)

Několikrát Ezechiellova připomínka „kola uvnitř kola“ znamená podle Blumrichovy interpretace (a technické konstrukce) kolo rozdělené na různé segmenty, z nichž každý je malé válcovité kolo. Protože se země dotýká vždy jen jeden segment kola, může se pohybovat všemi směry, aniž by se „otáčelo“ nebo „rejdovalo“.

A konečně Blumrichův závěr: Ano byla to kosmická loď. V 6. století před Kristem navštívili Zemi mimozemšťané. Jejich mateřská loď se nacházela na oběžné dráze kolem Země a z této základny podnikali s malými loděmi své průzkumné lety k zemskému povrchu. A právě takovou kosmickou loď podle Blumrichova přesvědčení viděl Ezechiel.

Na toto téma lze dále spekulovat, i když se mu nepřikládá velká pravděpodobnost. Ve starožidovské mytologii existuje i jakýsi Hiram.

Když se tak Hiram vznášel nad Zemí a cítil se lidem nadřazen, náhle vedle sebe spatřil Ezechiela. S obavami a s údivem se Hiram zeptal proroka, jak vystoupal do těchto výšin. Odpověď zněla: Bůh mě sem přivedl. 1. požádal mě, abych se tě zeptal, proč jsi tak pyšný.

Odpověď zní: Hiram je tak pyšný proto, že umí létat.

Logická otázka, za předpokladu, že to vše nepovažujeme jen za pohádku nebo výmysl (filologické výzkumy však dokázaly, že i pohádky mají svůj reálný základ a jsou jakýmsi malými mýty), ale že tu existuje reálné jádro.

Mohl Ezechiel a Hiram skutečně létat (a když ano, pak tedy jak a jakto)? Nebo jsou snad i tyto texty vzpomínkou na ranou kosmonautiku? Tedy ještě jednou: Mohly v 6. století před Kristem existovat kosmické lodě, které navštívily Zemi? Přiletěly z vesmíru, z cizích planetárních systémů? Ponechme teď stranou diskuse, které svého času vedli vědci, když se první Danikenovy knihy staly bestsellery – že se zdá, že mnohé dobře zapadá, pokud vycházíme z těchto knih – avšak že logická jsou i zcela jiná vysvětlení – že proti tomuto zjednodušenému pohledu však stojí zásadní přírodovědné skutečnosti. Tedy bez ohledu na tuto debatu: co je myslitelné, co možné, co nemožné?

Blumrich dnes věří v možnost raných návštěv z kosmu. (V současné době je již v důchodu.) I jemu jsou samozřejmě známy problémy s nezměnnými vzdálenostmi v kosmu a z toho důvodu plynoucí tisíciletí potřebná na cestu. Ani on nezná vysvětlení, jak dokázali mimozemšťané překlenout a vyřešit tento časoprostorový problém.

„Museli však mít nějakou možnost navštívit planetu Zemi, protože Ezechiel viděl jejich kosmické lodě.

Jsem si jist, že neviděl nic jiného než kosmické koráby. A když je mohl vidět, musely tu logicky být, musely se sem nějakým způsobem dostat“ Potud je to logické.

Musíme jako řešení hádanky létajícího Ezechiela a rovněž se ve vzduchu vznášejícího Hiramův přijmout „důkladně“ promyšlenou mimozemskou vesmírnou techniku?

Podle názoru penzionovaného inženýra a držitele mnoha patentů z Bad Neustadtu to není nezbytné. Dr.

ing. Wolfgang Volkrodt přispěl svého času k záhadě Ezechiel tím, že analyzoval a promyslel uvedený prorokův text. I on dospěl k technicky myslitelnému řešení. Také se domnívá, že v textu se hovoří o letecké technice. Na rozdíl od Blumricha nechápe text jako popis kosmického modulu, ale jako popis vzducholodi na principu horkovzdušného balonu – jinými slovy dva tisíce let před bratry Montgolfierovými. Přitom byl Ezechielův dopravní prostředek vybaven dodatečným vrtulovým pohonem a byl proto říditelný, takže nebyl bezmocnou hříčkou větru. A to, co prorok popisuje jako cherubíny nebo křídla, nebylo nic jiného než kormidla sloužící cílenému řízení. A tak bylo možné nechat se jen hnát větrem nebo také cíleně létat. A takový létající stroj prý byl schopen za 24 hodin urazit i tisíce kilometrů.

Tedy nic mimozemského, žádná kosmická loď. Ale přesto stav techniky, který zdaleka neodpovídá době.

Kdo tedy, kde a jak?

Ezechielův horkovzdušný balon měl mít čtyři vrtule. A motory nebyly podle Volkrotda nic jiného než parní motory. „Vznikající pára tlačila na písty s otočným uložením a pohybovala přitom připojenými rameny.“ Kritický bod této hypotézy: Ezechiel tyto motory nezmiňuje ani slovem, ani kryptickým ani takovým, které by bylo možno podobným způsobem vyložit.

Technik však nachází potvrzení své domněnky mimo bibli. Ve starém peruánském chrámovém komplexu Chavin de Huantar byla nalezena záhadná stéla. Je z dioritu, 175 cm vysoká, 73 cm široká a 17 cm silná. Je ozdobena – nebo neutrálněji vyjádřeno opatřena –tajemným vzorem.

Dr. Volkrodt je přesvědčen, že obraz nepředstavuje nic jiného než motor, který se ideálně hodí pro pohon vrtulí horkovzdušného balonu. Stélu z Chavin de Huantar lze těžko datovat. Archeologové odhadují její vznik na dobu 800 a 500 let před Kristem. No dobrá. Není však příliš odvážné se domnívat, že tu existuje nějaké spojení mezi Ezechielem z Izraele a chrámem v dalekém Peru, v 6. století před Kristem?

Vyjádríme se opatrně: nemožné není nic. Zaprvé: Takové spojení je skutečně myslitelné. Ezechiel popisuje, jak byl „nebeským vozem“ vynesena na velmi vysokou horu, kterou neznal. A jako náhodou leží Chavin de Huantar na velmi vysoké hoře (kterou Ezechiel skutečně nemohl znát). Na úpatí chrámu viděl něco jako město. Däniken míní: Jeruzalém to rozhodně nebyl. Ale ejhle, u Chavin de Huantar se kdysi rozkládalo velké sídliště. Däniken také popsal další shody: Ezechiel píše něco o třístupňovém chrámu, jehož čelní strana včetně hlavní brány byla orientována na východ. První nádvoří mělo tři brány na sever, jih a východ, vnitřní dvůr byl čtvercový o délce strany kolem 50 m. Ezechiel dále popisuje čtyři schodiště směřující do čtyř světových stran, a říká, že stěny chrámu jsou vyzdobeny okřídlenými bytostmi. U jižní stěny chrámu vyvěrá pramen vody. Tedy značné množství poměrně precizních údajů, a sice o chrámu. Tak prý ho Ezechiel viděl. A tohle vše se naprosto shoduje s chrámem z Chavin de Huantar.

Náhoda? Možná, ale málo pravděpodobná. Jen podle počtu pravděpodobností se s každým dalším detailem násobí nepravděpodobnost náhodné shody. A to jsme ještě ani nevyčerpali všechny shody. Voda vytékající z chrámu plyne na východ. A stejným směrem teče říčka Mošna v Chavin de Huantar. Mošna plyne až k městečku Huycaybamba a vlevá se tam do Rio Maranon, která teče nejprve na sever, pak však tisíce kilometrů na východ do údolí Amazonky – a odtud do Atlantiku.

Podle Ezechiela se to v oné řece, do níž teče voda z chrámu, hemží množstvím živočichů a na březích roste bujná vegetace. I tento popis se přesně hodí na Chavin de Huantar, Rio Maranon a Amazonku, nikoli však na nějakou řeku v Izraeli a okolí.

Dopravili tedy, jak se domnívá Erich von Däniken po dlouhém zkoumání stovek chrámů, Ezechiela do Peru – v „nebeské lodi“jakéhokoli druhu? Popsal tedy chrám v Chavin de Huantar a nikoli nějaký v Izraeli? Pokud stále předpokládáme, že tu nejde o žádnou mystifikaci, pak jsou podobnosti a shody, v tomto případě jemně řečeno, ohromující a vyžadují nějaký výklad. Byl Ezechiel v Jižní Americe na výletě? Nemožné? Nebo přeci jen?

Dva, díky svému vzdělání a dlouhé činnosti střizliví technici se domnívají, že v Ezechielově biblickém textu poznávají vzdušné plavidlo. Tím či oním – Blumrichovou kosmickou lodí stejně jako Volkrodtovým říditelným horkovzdušným balonem je myslitelné a možné dostat se do Jižní Ameriky.

Tak tedy: letěl Ezechiel do Jižní Ameriky? Pokud ano, s kým (a proč)? Blumrich se domnívá, že s mimozemšťany. Volkrodt se více drží „pravděpodobného“,: myslí na představitele dávné, ale velmi vyspělé civilizace zde na Zemi. Předností jeho teorie je, že vůbec nemusí řešit problém „původu“ mimozemšťanů (prostor-čas). nedostatkem je nutno vysvětlit, kdo a kde byla tato technicky vyspělá civilizace. Vzpomeňme, pro pravděpodobnost Volkrotda hovoří nejprve fakt, že v chrámu skutečně existuje prastará stéla – ostatně se nazývá Raimondihova stéla – která ukazuje víc než jen „podivný“ nákres. Otázka zní: co tyto nákresy skutečně zobrazují? Precizní technickou skicu motoru, který se jako naschvál hodí právě pro horkovzdušné balony? Byl by snad podobný výklad, jako mnohé jiné, čistou spekulací; spekulací, kterou lze – ať už násilně nebo za určitých předpokladů – v tomto směru interpretovat, nebo která může mít i zcela jiný výklad?

Minimálně však není vedlejší a irelevantní, že dva technici ve stejném biblickém textu vidí konstrukci na vysoké technické úrovni. Je to jen náhoda, že takovýto biblický text umožňuje podobné myšlenkové hrátky?

Nebo byl Ezechiel prostě jen dítětem své doby, prorok, měl soukromé sny a myšlenkové vize „zcela obecné“ povahy, z nichž se náhodou jedna dá interpretovat moderními myšlenkovými postupy – s trochou moderní fantazie?

Bylo by to nakonec stejně málo pravděpodobné nebo neuvěřitelné, zcela podle osobního názoru, jako vize budoucnosti jasnovidců všech dob až po Nostradamu a jeho následovníky, které jsou rovněž

formulovány tak krypticky, že do nich lze dosadit vše, co se člověku právě hodí do krámu, nebo mohou být také prostě považovány za boží vnuknutí.

Co se týče Ezechiela: sepsal vizi budoucnosti, které sám nerozuměl a ani rozumět nemohl? A neletěl tedy vůbec do Jižní Ameriky a neviděl žádnou kosmickou loď?

Pokud to připustíme nebo tomu uvěříme, vyvstává tu hned další problém, totiž problém všech Jasnovidců“ a jejich vizí: Pokud je možné předpovídat budoucí události, pak musíme logicky přijmout předurčenost celých světových dějin (takříkajíc natočený, v archivu uložený, kdykoli k dispozici film o světě); pokud ovšem neuhneme k relativitě času a prostoru a jejich myšlenkovým konstrukcím...

Co je fantastičtější, co věrohodnější?

Co je pravda?

5. STOLETÍ PŘED KRISTEM

Babylonská věž

Biblický příběh o stavbě babylonské věže, jeden z největších mýtů lidstva, ale spočívá na faktech. V roce 1913 byly v Mezopotámii nalezeny zbytky této stavby. Proč však nebyl tento projekt dokončen a jak to bylo se „zmatením jazyků“? Jaká jsou dnes nezvratná fakta?

Celá země byla jednotná v řeči i v činech. Když táhli na východ, našli v zemi Šinear pláň a usadili se tam. Tu si řekli vespolek: „Nuže, udělejme cihel a důkladně je vypalme!“ Cihly měli místo kamene a asfalt místo hlíny. Pia to řekli: „Muže vybudujeme si město a věž, jejíž vrchol bude v nebi. Tak si učiníme jméno a nebudeme rozptýleni po celé zemi. (On 11,1-4)

Těmito slovy je v bibli popisována největší stavba antiky: babylonská věž, včetně katastrofy související s jejím nedokončením – zmatení jazyků. Příběh pohádkové mytologické síly. V jádře je to však zpráva o reálných skutečnostech.

Vysledovat fakta bylo v tomto případě poměrně snadné. Místo bylo jednoznačně určené:

Když táhli na východ, našli v zemi Šinear...

Země Šinear na východě je v jazyce bible označení pro Mezopotámii, ležící mezi Eufratem a Tigridem; někdejší Sumer v dnešním Iráku.

Historičtí Sumeřané byli kočovníci, přišli z východu a Mezopotámii osídlili kolem roku 3500 před Kristem.

V úrodné nížině mezi oběma řekami založili dodnes nejstarší známá města: Ur, Uruk a Lagaš. V 18.

století před Kristem pak vznikl také Babylon, který se brzy stal centrem celého babylonského státu.

Otázkou je, kdy začala stavba legendární babylonské věže. Nakonec ještě dříve než kolem roku 3500

před Kristem? Biblický popis výroby cihel má svůj důvod. Jakkoli byla země plodná a úrodná pole a

šlavinatá pastviny tvořily výborný předpoklad vzkvétajícího zemědělství, chyběl tu stavební materiál.

Nebylo dost ani kamene ani dřeva, o kovech ani nemluvě. Obyvatelé tedy hnětli jílové těsto, plnili je do forem, uhlazovali a nechávali na slunci uschnout. Maltou a izolační hmotou zároveň byl asfalt.

Důvod, motiv tohoto zcela ojedinělého projektu, není z biblického popisu zcela jasný. Domněnky mohou

být různé: chtěli Sumeřané skončit s kočovným životem? Měli tedy již dost namáhavého stěhování a

pocítili potřebu se usadit, získat „domovinu“ (a věž se měla stát jejím středem)? Nebo byl tento důvod

mnohem praktičtější a realističtější. Prostě přišli na to, že plodný kraj nabízí dostatek pastvin a potravy,

aby natrvalo mohl zajistit obživu na místě? Nebo je krok od kočovného způsobu života k usedlému, prostě

jen všeobecné stádium vývoje civilizace? Pro poslední možnost hovoří dostatek příkladů z dějin. Jedno je jisté, projekt stavby věže byl schválen a začalo se s její stavbou.

Až potud biblická zpráva.

Pokud budeme text sledovat dál, pak Bůh sestoupil z nebes a zničil ambiciózní stavbu.

/ sestoupil Hospodin, aby zhlédl město i věž, které synové lidští budovali. Hospodin totiž řekl: „Hle, jsou jeden lid a všichni mají jednu řeč. A to je teprve začátek jejich díla. Pak nebudou chtít ustoupit od ničeho,

co si usmyslí provést. Nuže, sestoupíme a zmateme jim řeč, aby si navzájem nerozuměli.“ I rozehnal je

Hospodin po celé zemi, takže upustili od budování města. Proto se jeho jméno nazývá Babel (to je

Zmatek), že tam Hospodin zmátl řeč veškeré země a lid rozehnal po celé zemi. (On 11, 5-9)

Z tohoto relativně stručného textu lze vyčíst mnohé: obraz věčného snažení lidí dosáhnout nebe, prastarého nutkání stavět a tvořit, a v neposlední řadě i podobenství o vzniku jazykové mnohotvárnosti.

V tomto případě jsou to však okrajové záležitosti. Zde nechť platí jen fakta, tedy otázka mýtů nebo realita?

Jako u všech mýtů, lze i tady očekávat skutečné, historické jádro.

Stavba věže byla patrně zahájena již tisíce let před Kristem. Patrně byla také několikrát zničena. Otázkou

je, zda biblický text odráží vzpomínku na tato období zmaru. Věž měla být dokončena v 6. století před

Kristem – kolem roku 570 Nebukadnesarem. Zcela jisté to však není. Historicky přesnější a dokazatelnější

je stavba věže v 5. století před Kristem.

V roce 450 před Kristem navštívil Babylon dějepisec Herodotos a věž popsal:

Ve středu svatyně se zvedá zděná věž, jeden stadion dlouhá a široká, na této věži stojí druhá menší, na ní třetí a tak dál. Celkem na sobě stojí osm věží. Ke všem těmto věžím vede venkovní schodiště. Pokud člověk vystoupí do poloviny, může si odpočinout na lavicích, nahoře na věži stojí velký chrám. V něm se nachází široké lože s poduškami a zlatý stůl.

Na rozdíl od biblické zprávy předkládá Herodotos preciznější popis. Avšak archeologické vykopávky z roku 1913 přinesly některé odchylky. Spodní stupeň tvořil čtverec o stranách 90 metrů, což znamená, že Herodotos základnu o polovinu až dvojnásobek zvětšil. Snad, možná, že míry odhadoval jen od oka, pokud nepopisoval čirou fikci. Tvrdí však rozhodně, že věž viděl na vlastní oči. To však patrně nebylo možné. Navštívil Babylon v roce 450 před Kristem, ale již o 32 let dříve, totiž roku 482 před Kristem, nechal perský král Xerxes věž zbourat. V lepším případě tak mohl opravdu spatřit jen zbytky rozvalin... Biblickou zprávu i Herodota však potvrzuje ještě něco dalšího. V Uruku existuje klínopisná tabulka. Jejím rozluštěním se zjistilo, že obsahuje popis babylonské věže, dokonce s přesnými rozměry: věž prý byla čtvercová se základnou o délce 90 metrů; a to přesně odpovídá vykopávkám z roku 1913.

Tyto dlouhotrvající vykopávky přinesly ještě další poznatek, totiž, že jádro první věže – zároveň nejspodnější poslední stupeň – byl čtverec o straně 60 m. Materiálem, z něhož toto jádro sestávalo, byly jílové cihly. Toto jádro bylo obehnané stěnou z pálených cihel o síle 15 m. A zcela na počátku, jak vyplývá z hliněného válečku nalezeného přímo u věže, měřila strana čtvercového, nejnižšího stupně 15 m a později byla zvětšena na 33,60 m.

(To také umožňuje závěr, že stavba babylonské věže nebyla „jednorázovou záležitostí“, ale že byla mnohokrát přestavována, vždy ve větších dimenzích než předchozí.)

Na prvním stupni byl zřízen další, s menší základnou, takže tak vznikl vnější ochoz o šíři 6 m. Druhý stupeň byl, jak lze vyčíst z tabulky z Uruku, 18,30 metru vysoký; z toho vyplývá celková výška obou spodních stupňů 51,90 m. A tak již byly postaveny tři pětiny budoucí výšky. Následující stupně pak byly již jen 3 m vysoké. Korunu věže tvořil chrám. Byl zasvěcen Mardukovi a svými dvěma poschodími se vypínal do výšky 15,25 m. Spolu s plošinami jednotlivých stupňů byla věž vysoká 90 m. A tak byla babylonská věž ve své době nejvyšší stavbou na světě.

Přitom nebyly věžovité stavby v Mezopotámii ničím výjimečným. Již věž v Uru byla považována za zázračnou stavbu. O jejím schodišti se říkalo, že „vede přímo do nebes“. Vedle obra z Babylonu však byla se svými 24 m výšky trpaslíkem. Když její schodiště „vedlo přímo do nebes“, jak asi působilo na tehdejší lidi schodiště babylonské věže? To vedlo strmě v úhlu 36 stupňů ke druhému stupni. Bible ostatně obsahuje text, který se pravděpodobně vztahuje přímo k tomuto strmému schodišti, i když ve zcela jiných souvislostech – je to záležitost s Jákobovým žebříkem:

Měl sen: tile, na zemi stojí žebřík, jehož vrchol dosahuje k nebesům, a po něm vystupují a sestupují poslové Boží. (On, 28,12)

I babylonská věž prý sahala „do nebes“. Schodiště bylo vyhrazeno výlučně bohu Mardukovi, který po něm mohl dosáhnout svého chrámu na vrcholu. Lide nesměli toto schodiště používat. Jako smrtelníci mohli stoupat pouze po schodišti vinoucím se kolem věže.

Bylo tedy strmé schodiště vůbec používáno? Herodotos nás informuje, že na vrcholu věže prý stávalo zlaté lože vyhrazené pouze bohu Mardukovi, na němž se spojoval s vyvolenými smrtelníky.

Nu, asi tomu tak úplně nebylo, je ale myslitelné, že kněží boha Marduka, jaksi v zastoupení...

Byl nalezen hliněný stěp s Nabukadnesarovým nápisem: „Vysoko strmící sídlo pro Marduka, mého pána, jsem znovu zřídil na vrcholu.“

Podobně, jak jsou relativně jasná čísla a naše znalosti o babylonské věži – o jejím vzhledu v 5. století před Kristem už sotvakdo pochybuje – jsou početné otázky, které se po staletí navršily. Jako příklad za všechny následují:

První otázka: Jak vypadal základ věže? Dnes přesně víme, kde věž kdysi stála. Místo označuje obrovská stavební jáma.

Nikdo však neví, co skrývá. Spodní voda totiž zamezuje přístup k základům. Jak však potom bylo možné vyhloubit jámu pro základ a položit základní kámen, a to navzdory rychle stoupající spodní vodě? Asfalt, stejně jako malta sloužil i k oddělení věže od základu – jako izolační vrstva, podobně jako se to dělá i dnes.

Druhá otázka? Jakou barvu nebo barvy měla věž?

Existují jen domněnky spočívající na historických textech a poznatcích. Jednotlivé stupně mohly mít různobarevný nátěr, možná podle astrologických hledisek. Celá věž také mohla být ozdobena jen třemi barvami: dva spodní stupně hnědou, horní bílou –sádrou omítkou – a chrám na vrcholu modrou.

Třetí otázka: Proč nechal Xerxes věž zbořit? Ze zloby a jako pomstu za své porážky z let 480 a 479 před Kristem? Náhodné zničení stejně nepřichází v úvahu. Celá akce si totiž musela vyžádat obrovské náklady. Alexandr Veliký chtěl později věž znovu vybudovat. Jeho odborníci samozřejmě již při první obhlídce konstatovali, že je zcela nemožné věž zrestaurovat. Zříceninu, která byla ve velmi špatném stavu, bylo možno již jen zbořit. Pokud by přicházela nová věž v úvahu, pak jedině od základů jako novostavba.

Čtvrtá otázka: Alexandr Veliký chtěl z věže udělat střed a znak hlavního města své světové říše. Jak jsem se již zmínil, byla věž během předcházejících tisíciletí mnohokrát zničena a znovu obnovena a vždy ve větším měřítku. Potud tedy nebyl plán na její znovuvybudování ničím neobvyklým. Alexandr zemřel v roce 323 před Kristem a s ním zanikl také plán na novou babylonskou věž. Proč se potom již nikdo nikdy věží nezabýval? Bylo její zničení za krále Xerxa tak radikální, že vylučovalo jakoukoli přestavbu? Na tuto otázku neexistuje jasná a jakkoli zdůvodněná odpověď.

Je s podivem, že babylonská věž nikdy nebyla počítána k sedmi divům světa antiky.

Antipatros ze Sidonu jmenoval ve 2. předkřesťanském století sice jako div světa hradby Babylonu –vedle Dia olympského, Kolosu rhodského, visutých zahrad Semiramidiných (také v Babylonu!), egyptských pyramid a mauzolea (totiž hrobu krále Mausola) v Halikarnassu – ale nikoli babylonskou věž. A nikde není patrný žádný oprávněný důvod.

Ani historik Diodoros (1. století před Kristem), ani proslulý geograf Strabon (okolo Kristova narození) se nikde ani slovem o věži nezmiňují, stejně jako římský spisovatel Cassiodoros, kancléř Theodericha Velikého. A přitom věž dalece převyšovala například Kolos rhodský, který svými 32 a 36 metry výšky oproti ní byl jen třetinový.

Věž je impozantní dokonce i v porovnání s dnešními stavbami: říkali jsme 90 metrů. Socha Svobody v newyorském přístavu měří 41 m, Bavaria v Mnichově, svého času první „kolosální socha“ světa od dob antiky, měří 18 m, Hermannův památník v Teutoburském lese měří 16,50 metru.

Není pochyb, že babylonská věž skutečně existovala. Stejně nepochybné je, že to byla největší a nejpůsobivější stavba tehdejší doby. Proč tedy nebyla vzata na vědomí? O vysvětlení se pokusil Manfred Barthel: prý tehdy existovalo mnoho podobných věží. Není to však příliš přesvědčivé. Jistě, jak už jsem řekl, v Mezopotámii skutečně stálo mnoho věží. Žádná se však ani přibližně nepodobala této; alespoň o tom neexistují žádné důkazy. Bez ohledu na tuto skutečnost, skrývají i ostatní věže svá tajemství. Proč je stavěli? Možná jako útočiště při povodních a záplavách? Jako „umělé kopce“ postavené kočovníky, kteří dříve uctívali své bohy v horách, protože v rovině žádné kopce nebyly? Nebo se lidé skutečně pokoušeli stavbou věží přiblížit nebesům, jak o tom hovoří bible?

A tady se vnučuje moderní paralela s atavistickým vysvětlením: naše dnešní rakety, které vynesly člověka na Měsíc, a satelity v hlubinách vesmíru, nejsou tedy ničím jiným než evolučními vzpomínkami na mýtickou touhu po nebesích, jinými slovy naše moderní babylonské věže...?

O tom lze pouze spekulovat.

4. STOLETÍ PŘED KRISTEM

Cesta Pythea z Massilie

Dlouho před Vikingy a ještě déle před Kolumbem objevil jistý Řek severní zemi“ s ledovci a zamrzlým mořem. Co to vlastně viděl? Island, Norsko, Špicberky, Grónsko, Arktidu? Ha svou dobu nevidaný mořeplavecký výkon – pokud je to pravda...

Mořeplavec, objevitel a dobrodruh Pytheas z Massilie se vrátil do svého řeckého domovského přístavu vyhublý. Massilia byla dnešní Marseille v jižní Francii. Tato oblast byla tehdy řeckou kolonií. Píše se rok 330 před Kristem.

Nejprve byl obdivován. Chválili ho za jeho odvahu, s níž se vystavoval nebezpečnostem.

Avšak jen velmi krátce.

To, co vyprávěl, bylo v pravém slova smyslu neuvěřitelné. Nedalo se tomu věřit. Nemohla to být pravda. Odporovalo to všem dosavadním znalostem. Věda již velmi pokročila a její poznatky byly dobře podložitelné a dokazatelné. Nebylo tak snadné je popřít.

Pytheas prý cestoval na sever a objevil zemi, která vůbec neměla existovat.

Závěr byl nasnadě: země byla vymyšlená a Pytheas byl lhář. Jeho zprávy, které zpočátku budily obdiv, nyní sklízely jen posměch.

A to je také důvod, proč se jeho zprávy dochovaly pouze ve zlomcích. Žádný tehdejší vážený učenec se tímto výmyslem nechtěl zabývat. A zapsat ho už vůbec ne.

Ostrov na severu je hustě osídlen. Má mimořádně studené klima.

Objevil snad Pytheas z Massilie dnešní britské ostrovy?

O obyvatelích tohoto ostrova napsal:

Jsou mimořádně pohostinní a navíc přátelští. Lidé mají prosté zvyky a jsou dalecí (ostatním) lotrovinám a chytráctví...jejich strava je střídavá a velmi se liší od luxusu pramenícího z bohatství, nepijí víno, jen nápoj vařený z ječmene, jemuž říkají curmi.

Národ, který nepije víno (jako Řekové), ale nápoj z ječmene (pivo)?

Na Anglii ukazuje ještě jedna zpráva. Tomuto lidu vládlo mnoho knížat, která spolu vycházela většinou přátelsky. Tedy skutečně Anglie s jejími mnoha „králi“, kteří nebyli nic víc než náčelníci kmenů nebo stařešinové klanů? Byla to přímo Anglie nebo jeden ze severnějších ostrovů, třeba Orkneje nebo Shetlandy?

Proti tomu hovoří to, že chybí jakékoli zprávy o zvířené tohoto kraje.

A více než podivně působí poznámky o obrovských ledových polích. Pytheas tvrdí, že se setkal s krami většími než byla jeho loď.

Tedy ledovce. To vylučuje britské ostrovy. Podobné ledové kry se nevyskytují ani dnes v oblasti Orknejí, ani Shetland.

To tedy znamená, že se Pytheas záměrně nebo náhodou dostal mnohem severněji.

Ale jak daleko a kam? Až do Norska? Na Špicberky? Na Island? Do Grónska? To zůstává otázkou. Ještě po dlouhá staletí se Pytheovy zprávy považovaly za nevěrohodné, za fantazii, za výmysly lháře.

Známý Strabon (žil na přelomu letopočtu a narodil se roku 63 před Kristem), autorita a kapacita své doby v oblasti zeměpisu, se zabýval jen jedním argumentem na toto téma.

Řekové znali ve svých starých mýtech a legendách podivuhodnou zemi daleko na severu. O její existenci sice byli přesvědčeni, ale představovali šiji bez detailnějších údajů, prostě jako zemi „velmi daleko na severu“, spíše mysticky než reálně, a žádný smrtelník se tam nemohl dostat. Pytheas ve svých zprávách však tvrdil neuvěřitelnou věc: ona bájná země na severu prý není tak nedosažitelná. Vždyť ji sám viděl. Bylo to absolutně nemožné tvrzení. Odporovalo celému obrazu a chápání světa, všem znalostem a co víc, také veškerému „přesvědčení“. Toto tvrzení bylo navíc tak šílené, že jeho autor musel být lhář a podvodník.

Věc byla o to kritičtější, že Pytheovy zprávy o severní zemi byly velmi strohé. Prý plul stále na sever a pak narazil na obrovské ledové kry.

Zde se objevila první důležitá námitka. Byly to skutečně kry, ledovce? Nebo jen led hnaný vodou? nebo něco zcela jiného, totiž hejna medúz?

Dá se však věřit tomu, že by Pytheas považoval medúzy za ledové kry? Asi ne.

Už proto, že dále říká: potom jsem pokračoval v cestě severním kurzem – až do oblasti, kde bylo moře zcela zamrzlé.

Zamrzlé moře. Kde to mohlo být?

A pokračuje, den cesty dál na sever od tohoto zamrzlého moře se nachází ona pověstmi opředená severní země, kterou mýty umísťovaly „daleko, daleko na sever“, někde na kraj světa, který byl tehdy chápán jako deska.

Jaký je logický závěr z této zprávy? Že se Pytheas dostal do oblasti věčného ledu, do Arktidy?

Zní to pro tuto dobu velmi nepravděpodobně. Co jiného by však přicházelo v úvahu?

Existují nějaké jiné okolnosti a vodítka, které by mohly tuto domněnku podepřít?

Dobu trvání cesty nelze přesně stanovit. Vědci vycházejí z toho, že musela trvat asi šest let.

Mohl se Pytheas za ten čas dostat až do oblasti věčného ledu? Nebo doplul jen k norskému pobřeží (i když i to by na svou dobu byl obrovský výkon)?

Je jisté, že svou plavbu musel několikrát přerušit. Několikrát vystoupil na pevninu – a sice v Anglii, totiž v zemi pivařů – o tom není sporu.

Je škoda, že se jeho záznamy z větší části ztratily. Lze proto jeho plavbu rekonstruovat jen pomocí doplňků a domněnek.

Zdá se tedy pravděpodobné, že proplul kolem Anglie a několikrát se přitom zastavil, aby prozkoumal zemi. Přitom pozoroval rolnické obyvatelstvo při polních pracích, při zacházení s dobyt看em a při sklizni. A s podivem a uznáním zjišťoval, jak tyto prostí lidé v odlehlém kraji na pokraji známého světa, primitivními prostředky, dobývají ze země kovy. Popisoval totiž přesně, jak se v dolech dobýval cín. To by se mohlo vztahovat na později velmi známé cínové doly na západním pobřeží Cornwallu – nejjihozápadnějším konci Anglie. Rozruch, jaký jeho objevení se mezi tehdejšími horníky způsobilo, lze dnes jen stěží odhadnout. Pro tyto lidi to muselo být totéž, jako bychom předpokládali návštěvu mimozemšťanů. Náhle se odnikud zjevil cizinec. Příslušník neznámého, vzdáleného, zcela cizího lidu, podivný a strachbudící jako vše cizí, neznámé a nevysvětlitelné.

Snad špión?

Neovládal jazyk země, byl však zvědavý a přátelský, nikoli nepřátelský a bojovný. Stále toužil po vědění, sám prolézal štoly a zdálo se, že bez potíží chápe, co se tu dělo.

Ochotně ochutnal curmi, které mu podali, tedy pivo (nebo pivu podobný nápoj). Vše si ukládal do paměti. Jen proto, aby se mu po návratu vysmívali jako lháři a podvodníkovi?

Pytheas již nikdy nevyplul na další cestu. Zdá se, že zbytek život strávil tím, že vyprávěl o svých zážitcích.

Ale jak už bylo řečeno, jeho snaha, aby ho brali vážně a aby jeho zprávám věřili, ztroskotala

A tak zůstala tato hádanka do dnešního dne nevyřešená. Jaká je pravda? Lhal nebo skutečně dosáhl vzdálené Thule, která se jak známo měla rozkládat v dnešním Grónsku? Kolumbův syn po smrti svého otce řekl, že naplnil Senekovo proroctví, že velký plavec dosáhne a objeví Ultima Thule, poslední, nejvzdálenější zemi, konec světa.

Otázkou zůstává, zda ji neobjevil o víc než tisíc let před Kolumbem a půl tisíciletí před Vikingy Pytheas.

Pokud by byla pravda to, o čem vyprávěl, pak musel tento Řek být skutečně odvážný mořeplavec a musel by svou dobu předstihnout o staletí. Pokud si však všechno vycucal z malíčku, pak... I tak by však zůstávala podivná skutečnost, že by musel „objevit“ tolik detailů, které pozdější znalosti potvrdily, nebo se s nimi alespoň shodovaly. Zůstává to záhadou.

3. STOLETÍ PŘED KRISTEM

Kam zmizel Kolos rhodský

Jeden ze sedmi divů světa: obrovská socha u vjezdu do přístavu na Rhodu, postavená jako dík bohu Slunce za déšť. Jak kolos skutečně vypadal a kde jsou jeho zbytky?

Hic Rhodos, hic salta!

„Zde je Rhodos, zde skoč!“ je starý, známý citát. Nemá však s Kolosem rhodským nic společného.

(Pochází z Ezopovy bajky „Vychloubač“. V ní se jeden člověk vychloubá, že jednou na Rhodu udělal obrovský skok a odvolává se přitom na svědky, kteří ho prý viděli. Jeden z posluchačů mu však řekl:

„Příteli, pokud je to pravda, pak nepotřebuješ žádné svědky: Zde je Rhodos, tak tedy skoč!“ Do dneška platné přirovnání: TU je tvůj úkol – tak ho splň, bez slůvek coby a kdyby!)

Kolos z Rhodu, jeden ze sedmi divů antického světa, je dodnes velkou záhadou. Podle starých zpráv vytvořil tuto gigantickou stojící postavu z bronzu Chares z Lindu, žák sochaře Lysippa. Potřeboval na to téměř dvacet let, přesně roky 299-280 před Kristem.

To je však zhruba vše, co je jisté.

Existuje tu mnoho nevyřešených otázek.

Legenda tvrdí, že obyvatelé ostrova Rhodos chtěli sochu postavit jako pomník slunečnímu bohu Heliovi. První plán předpokládal 20 m vysokou postavu. Chares zpracoval rozpočet, který se zadavatelům musel líbit, protože když se dověděli výši nákladů dali mu nové zadání. „Mistře, socha ať je mnohem větší, pro slávu Héliovu!“

Jaká byla skutečná velikost kolosu, o tom se učenci přou dodnes. Přesto ji lze vymezit: 32 m nebo 36 m.

Pro obě čísla existují doklady.

Nesrovnatelnosti lze vysvětlit odlišnou metodou měření.

Jedni započítávají podstavec, druzí nikoli. Je však také naprosto nejisté, zda socha stála na nějakém podstavci.

Další otazníky se točí kolem otázky, jak vlastně kolos skutečně vypadal. Zobrazen byl mnohokrát, ale vše jsou to více méně fantazie pozdějších umělců.

Některá vodítka poukazují na to, že socha stála rozkročená u vjezdu do přístavu, takže lodě musely proplouvat pod ní; jinak řečeno socha byla vlastně vraty přístavu – tak jak to mnohem později ukázal Fischer z Erlachu na svém známém zobrazení tohoto divu světa. Jiné interpretace vycházejí z předpokladu, že obrovská socha stála na nějaké vyvýšenině nebo dokonce kopci, jednu ruku vztaženou a v ní obrovský kotel s hořícím olejem jako maják. Nebo byl tento oheň vyhrazen ceremoniálním a slavnostním příležitostem –jakýsi olympijský oheň? To vše je diskutabilní a nedokázané.

S určitou mírou jistoty lze snad odvodit, že Kolos rhodský, ať už vypadal jakkoli, měl zapůsobit a přátele i nepřátele přesvědčit o moci lidí z Rhodu.

Rhodos byl již dlouho před 3. předkřesťanským stoletím kvetoucím obchodním střediskem. Všechny lodě z Egyny, Chalkidy, Korinthu a Kypru zde musely přistát, aby se znovu zásobily proviantem a vodou.

Rhodos sám však také navazoval obchodní styky, například s Egyptem.

Existuje domněnka, že gigantomanie egyptských pyramid přiměla lidi z Rhodu, aby si také opatřili něco kolosálního. Možná, nelze to však dokázat a tak to po-nechme stranou.

V 5. století před Kristem se maloasijská řecká města pokusila osvobodit z perské nadvlády. Vypukla povstání, Rhodos však zůstával stranou. Tato diplomacie mu však nebyla nic platná. Peršané měli

nepokojů dost a vystoupili proti řeckým městům, v roce 490 před Kristem i proti Rhodu. Obyvatelé města Lindos kladli statečný odpor. Město bylo třeba vyhladit. Začalo tedy obléhání. Urputnost perských útoků pozvolna klesala. Ztráty byly příliš vysoké. Peršané tedy chtěli využít ve svůj prospěch čas. Město mělo být prostě vyhladověno. Zejména nedostatek vody měl přinutit obránce ke kapitulaci. Perský vojevůdce Datis se již chystal k obsazení města, když tu se nad městem shlukly černé mraky a vypukla silná bouře. Obloha zčernala, lilo jako z konve. Lindos byl zachráněn. Jako vysvětlení tehdy pro obě strany přicházel v úvahu jedině zázrak. Obyvatelům Lindu bylo jasné, že se záchranou přišla Athéna Lindia.

A perský vojevůdce také asi neviděl jiné vysvětlení. A s tím, kdo má na své straně tak mocnou bohyni, je lepší vycházet po dobrém. Datis tedy bohyni Athéně nabídl bohaté oběti a ukončil obléhání. Peršané a Rhodos uzavřeli smlouvu. Ostrované znovu sáhli k diplomacii, vystoupili ze spolku řeckých měst a spojili se s mocnou Persií – i když asi ne z lásky, spíše na základě realistické úvahy, že podruhé už asi nelze počítat s podobnou pomocí.

O 70 let později, v roce 408 před Kristem, pak bylo založeno město Rhodos.

Leželo na severním výběžku ostrova a dostalo demokratickou ústavu. Existoval tu Lidový sněm a každého půl roku se střídající rada.

Jakkoli pokrokové bylo státní zřízení Rhodu, město i ostrov měly problémy se světovou politikou.

V roce 307 před Kristem měl Rhodos podpořit makedonského vojevůdce Antigona, zvaného Jednooký, proti Egyptu. Byla to složitá věc: válka proti významnému obchodnímu partnerovi. Rhodos odmítl a za trest byl napaden Demetriem, synem Jednookého.

Při útoku byl použit válečný stroj, který si svou velikostí nezadal s pozdějším Kolosem rhodským.

Co nezvládla armáda a námořnictvo – toho měl dosáhnout největší válečný stroj! Rhodos je obklíčen, město se vytrvale brání, avšak před jeho branami roste skutečně gigantický stroj. Staví se tam obrovská, pojízdná věž. Její základ měří 22 m a je 30 m vysoká. Uvnitř je devět pater, kolem pak střílny s katapulty. Toto monstrum se pomalu sune proti bráně a městským hradbám. Má ho zapálit mračno zápalných šípů. Věž je na to však připravená. Její vnější obal je upleten z proutí a jsou na něm připevněny mokré kůže, které jsou neustále polévány vodou. Ve druhém patře věže je za tím účelem umístěná nádrž s vodou. Ve spodních patrech pak leží beranidla.

Ve věži a kolem ní je 3400 vojáků a ti prorážejí městské hradby.

Pak se však Demetrios dopouští fatální, neodpustitelné chyby. Poté, co beranidla prorazila průlom do městských hradeb odložil vlastní útok na příští den.

Obránci Rhodu však mezitím vykopali na obléhací stroj past. Monstrum do ní spadne a nelze s ním manévrovat. Samo uzavřelo průlom v městských hradbách. Demetrios prakticky prohrál; nemůže vyhrát a tak prostě nabídne smlouvu o přátelství.

Rhodos ji po zralé úvaze přijal. První útok sice odvrátil, ale s vlastní vojenskou silou to vypadá špatně a nepřítel by jistě byl schopen v dohledné době postavit novou útočnou věž. Pokud by znovu prorazil městské hradby a s konečným útokem tentokrát nečekal do dalšího dne, bylo s městem zle, o tom nebylo pochyb.

A za této situace nabízí Demetrios mír, a ještě k tomu výhodný. Musel být prostě deprimovaný nebo unavený válkou. Celý Rhodos je přesvědčený, že vzhledem k takovému štěstí musel na jejich straně stát bůh Slunce osobně. Je patronem města i ostrova. Kdysi zachránil město před žízni deštěm, teď zajistil, že mocnější nepřítel nabídl prohrávajícímu smlouvu o přátelství jako sobě rovnému... To si žádá dík. Má jím být obrovská socha z bronzu. Kdo to však zaplatí? Bylo rozhodnuto, že se postava bude rovnat velikostí Demetriovu bojovému stroji, měla tedy měřit asi 40 m.

Občané udělali to, co dělají doposud: mysleli na obrovské náklady. Tu však přišli obchodníci s geniální myšlenkou. Prodali obrovský Demetriův stroj. Dostali za něj 7800 kg stříbra, dost na stavbu Kolosu rhodského.

Mohli si dokonce dovolit nejlepšího sochaře země, totiž Chara, který byl známý jako žák věhlasného Lysippa.

Chares není jako většina umělců dobrý počtář, náklady ho nezajímají. Jeho první rozpočet na 20 m vysokou sochu je tak nízký, že obratem dostává novou zakázku na dvojnásobnou výšku sochy.

Chares počítá rychle, příliš rychle. Dvojnásobná výška, dvojnásobné náklady. Ve skutečnosti však musel svůj rozpočet znásobit osmi, protože potřebuje osmkrát více materiálu, než původně plánoval.

Jinak řečeno, místo aby mu tato zakázka přinesla jmění, zruinovala ho.

A tak se zdá, že bylo třeba akceptovat některé drobnější nedokonalosti. Existují zprávy, že dolní část kolosu byla zatížena obrovskými balvany, aby se zabránilo jeho převrácení, například při bouři.

Pro jeho stavbu byl vymyšlen zcela nový způsob odlévání. Kolem kolosu byly navrženy rampy ze zeminy

a postava byla odlévána po částech. Potom byly rampy zase odstraněny. Kolos však dlouho nestál, dohotoven byl roku 280 před Kristem. O padesát let později se zřítíl při zemětřesení, které lze datovat mezi roky 227 a 224. Ulomil se nad koleny a zhroutil se. názory, zda ho po katastrofě restaurovat se lišily, jedním z důvodů byly opět náklady. Pokud by se daly sehnat cizí peníze... Možná že by financování převzal Ptolemaios III. z Egypta? Ten by za to však určitě požadoval politické ústupky, a těch se rhodští obchodníci obávali. nakonec se dohodli, že se dotáží věštiny v Delfách. Její odpověď zněla: „Co dobře leží, nechť zůstane ležet.“ A touto radou se řídili. To znamená, že trosky zřícené sochy nechali prostě ležet na místě. Prý po devět století. Teprve kalif Othman, který ostrov Rhodos dobyl v roce 653 po Kristu, prý potom šrot prodal jednomu židovi. Říká se, že bylo třeba devíti set velbloudů, aby zbytky, tohoto kdysi hrdého obra, dopravili do Sýrie. Tam stopy Kolosu rhodského mizí v mumraji obchodní metropole Edessy.

2. STOLETÍ PŘED KRISTEM

Záhadné obrazy v Peru

Co znamenají obrovské postavy a čáry na planině Nazca? Startovací dráhy vesmírných lodí z doby před dvěma tisíci lety? „Letiště“ králů s horkovzdušnými balony? Zemské siločáry jako část celosvětového systému čar?

Celá desetiletí se ve světě bádá a hádá jak vznikly na planině Nazca tyto obrovské a jen ze vzduchu rozpoznatelné a přehlédnutelné obrysy lidí a zvířat a co znamenají? Lidé přišli již s nejrůznějšími vysvětleními, střizlivými a fantastickými, věcnými a spekulativními...

Jedna domněnka zcela odpovídá trendu dnes stále znovu diskutované možnosti návštěvy mimozemšťanů v raných dobách naší historie. Asi takhle:

Motory mimozemského přistávacího modulu se rozeřvaly. Stroj se dává pomalu do pohybu, roluje planinou, zrychluje a zvedá se ze země. O několik vteřin později zmizel letoun ze zorného pole lidí. Zůstaly jen stopy vypálené do zemského povrchu.

„Kdy se vrátí?“ zeptal jeden z nich. „Tak bohatě nás obdarovali!“

Kmenový kněz však také jen cukl rameny. A bohové zůstávají nadlouho pryč.

„nevrátí se, protože neudržíme jejich dráhy v čistotě,“ míní jiný.

Je to skutečně tím?

na planině jsou jen slabě znát stopy, které zanechal letoun bohů. Pilně se pustili do díla a stopy vyčistili. Létající bohové se však nevracejí ani po téhle pilné práci. A tak začínají lidé s pílí, odevzdaností a nadějí zakládat nové dráhy. Vytvářejí návrhy obrazů, například zvířat, malují je na zem, gigantické, aby byly dobře viditelné z výšky, odkud přeci bohové přicházejí; jakési pozvánky: „Vraťte se!“

Zda je to správné vysvětlení nebo ne, zůstává i nadále spekulací, jako většina dalších vysvětlení. V nejlepším případě lze hledat to nejpravděpodobnější a nejvěrohodnější, tu nejsnáze vysvětlitelnou verzi; nejlépe tu, pro níž také existují důkazy.

Co jsou však fakta, důkazy? Kdo chce, může dráhy na planině Nazca skutečně považovat za přistávací dráhy nějakého vesmírného plavidla. Pokud se mu ovšem myšlenka vesmírné lodí ve 2. století před Kristem nezdá příliš fantastická.

Je prokazatelné, že tyto dráhy nebo čáry – jak kdo chce – skutečně vznikly nebo byly zřízeny v této době – totiž před 2200 lety. Stejně tak i nejstarší obrazy zvířat. To lze dnes mimo jakoukoli pochybnost zjistit měřením a zkoumáním vzorků půdy. Takže: navštívili tehdy mimozemšťané Jižní Ameriku?

A právě o tom vedou divoké spory ti, kdo se tímto tématem zabývají.

Američan Bili Spohrer například kategoricky tvrdí: „Ani stopa“. Jeho vysvětlení směřuje zcela jinam:

„Ze starých legend je známo, že náčelníci indiánů žijících tehdy na planině Nazca byli po smrti posíláni do nebe.

Mohli bychom si to představit následovně:

V nádherném obřadním rouchu oděný vrchní kněz se blíží k mrtvému vládci. Mrtvý, ozdobený pro svou poslední cestu, leží v jakémsi člunu, nebeské bárce.

Pomocníci kněze zapalují oheň. Plameny žhnou v jakési míse a produkují horký vzduch, který nadouvá horkovzdušný balon. Pod ním je zavěšena nebeská bárka. Ještě je ukotvená na kolících.

Lana jsou přeseknuta a mrtvý doslova pluje do nebe, vstříc Slunci.

V respektu daném vzdáleností se poddaní vrhají do prachu a plní podivu a strachu volají: „Odplul ke Slunci!“.

Spohrersova teze má jistě něco do sebe, pokud se ovšem smíříme s pochybnostmi, zda v té době byly

známy horkovzdušné balony, téměř dva tisíce let před bratry Montgolfierovými (viz dříve v kapitole o Ezechielovi). Existují však vyobrazení na keramice z období kultury Nazca, která ukazují cosi jako balony hnané větrem. (Ostatně bratři Montgolfierové horkovzdušný balon jen znovuobjevili; dlouho je již známo, že princip znali již staří Číňané před tisíci lety, proč by se tato znalost nemohla stejně dávno dostat i do Jižní Ameriky a tam být rozvinuta?) Jedna stará zpráva z doby Inků dává možnost vyložit ji jako let horkovzdušným balonem. Říká se v ní, že jednomu mladému odvážnému muži se během jedné války podařilo z velké výšky pozorovat nepřátelské vojsko. Mohl vzlétnout v horkovzdušném balonu. Možné však také je, že použil větrem poháněného a neseného obzvláště velkého draka.

Další indicií, jíž se spekulace kolem planiny Nazca drží, je fakt, že na konci mnoha z těchto čar-drah lze najít kameny zčernalé ohněm. Stopy po horkovzdušných balonech? Nebo po něčem jiném?

Ještě dnes lze v hrobech v této oblasti najít zbytky jemných tkanin z doby Inků, které, jak se ukázalo, se velmi dobře hodí na obal horkovzdušného balonu.

Spohrer učinil v roce 1975 pokus. Nechal vyrobit horkovzdušný balon z materiálů, které kultura Nazca prokazatelně znala.

Ledacos však také hovoří proti domněnce, že planina Nazca nebyla ničím jiným než startovací plochou horkovzdušných balonů, jimiž se mrtví vládcové vydávali do nebe.

Jistě to působilo velmi majestátně, pokud tomu tak však bylo. Vyzdobený mrtvý stoupá do nebe v balonu, pod nímž hoří oheň. Dříve nebo později však mísa vyhoří, teplý vzduch vychladne a balon se zřítí na zem, i s králem. Někde v okolí by se tedy museli objevit pozůstatky mrtvého a jeho plavidla roztržitého o zem. Nepříliš úctyhodný pohled, zcela prozaický a střízlivý konec domnělého letu do nebe... Zkrátka, podobný kult se nemohl udržet příliš dlouho, musela být odhalena jeho banalita a musel ztratit svůj mystický nádech.

Lze však, pokud chceme zůstat věrni teorii horkovzdušných balonů, protože vykazuje určitý stupeň pravděpodobnosti, uvažovat o něčem, co by tento doprovodný jev vylučovalo?

Bylo například možné na základě zkušenosti nebo vyčkání příhodných větrů vyjít z toho, že balon poletí vždy alespoň tak dlouho, že se zřítí v nepřístupných oblastech nebo horských stržích? Nebo byl let balonu vůbec jen technickým divadlem, které předváděli kněží lidu? Doprovázel snad mrtvého vládce kněz znalý balonového létání, který na bezpečném místě přistál?

Spohrer v roce 1975 po svém pokusu skutečně oznámil, že balon zhotovený z materiálů z doby Inků byl nejen letu schopný, ale mohl nést i dvě osoby. To by podpořilo poslední domněnku. Diskrétně se však mlčí o skutečnosti, že zkušební balon letěl jen díky modernímu hořáku. I když Inkové měli k dispozici různé technické vymoženosti, zcela určitě k nim však nepatřilo nic, co by se podobalo modernímu hořáku. Ne, ne: Spohrer nemá pravdu, říkala proto (a nejen proto!) Maria Reicheová. Byla už dlouho známou osobností a její jméno bylo díky dlouholeté práci na postavách na planině Nazca synonymem pro experta na tuto tematiku. Publikovala o ní řadu knih a velmi propracovaných názorů. Tato matematická pocházející z Německa bádala po více než čtyřicet let přímo na místě a vytýčila si rozřešení hádanky planiny Nazca za svůj celoživotní úkol. Maria Reicheová dospěla k „věcnému“ vysvětlení: „Obrazy a dráhy na planině Nazca jsou astronomické značky.“

Avšak názory Marie Reicheové nepřesvědčily zdaleka všechny. Když ve vysokém věku začala ztrácet zrak, pustil se americký profesor \Gerald S. Hawkins do přezkušování jejích teorií, a to s tím výsledkem, že je prohlásil za jednoznačně popřené. Hawkins je profesorem astronomie v Bostonu a pracuje na Harvard College Observatoři, není to tedy jen tak někdo, navíc dokázal, že pravěky kamenný památník Stonehenge v Anglii, jehož smysl a význam byl do té doby naprosto nejasný, není nic jiného, než prastaré astronomické zařízení, kamenná observatoř. Hawkins tedy vyšel z přesvědčivých důkazů Marie Reicheové, že obrazy a čáry na planině nazca mají stejnou funkci jako Stonehenge nebo jiná srovnatelná místa z prehistorických dob (jako například známé kamenné linie z Carnacu v Bretani). Zadal přitom do počítače nejdůležitější hvězdné konstelace uplynulých tisíciletí a porovnal s nimi čáry a obrazy z peruánské planiny.

„Výsledek“, který oznámil je zdrcující“. Tu či onu linii lze sice s bídou vyložit tak, že směřuje k nějaké hvězdě. To však nic nedokazuje.

Při množství hvězd a čar bylo samozřejmé, že musela existovat řada náhodných zásahů. „Víc než takové náhodné zásahy, jaké bylo možno očekávat podle matematického zákona pravděpodobnosti, nevyšlo, především ani náznak nějakého smysluplného systému.“

Anglický autor Alfred Watkins další teorii vysvětlující peruánské postavy: „Řešení záhady planiny Nazca je mnohem tajemnější, než se doposud připouštělo.“ Tvrdí toto: Planetě Zemi jsou vlastní „tajemné síly“, které jsou dodnes zcela neprobádané. „Tyto síly někdy vystupují na povrch. A v prehistorických dobách

byly vícekrát vyznačeny.“ Co se rýče podstaty těchto sil, popisuje je Watkins a spisovatel John Mitchell v knize „Zapomenutá síla Země“ takto: Tyto tajemné zemské síly se projevují zejména v blízkosti geologických anomálií, tedy v oblastech, kde zemské vrstvy pracují, posouvají se přes sebe, třou se o sebe. Na těchto místech vzniká velký tlak, který působí na křemičité horniny a vznikají tak světelné jevy. Anomálií podobného druhu existuje v oblasti planiny Nazca celá řada.

Objevují se i v okolí St. Florian v Alabamě v USA. Zde existuje i očité svědek, totiž americký plukovník z Huntsville v Alabamě Thomas E. Bearden. Pozoroval kuriózní jev na státních silnicích 13 a 17, sedm mil severně od města Florence.

Podivné světelné jevy jsou známé i z oblasti Stonehenge v Anglii – a mají stejnou příčinu. A logicky platí totéž i pro světelné jevy, které byly pozorovány na planině Nazca. V Anglii existují ještě další fenomény podobného druhu, nejen ve Stonehenge; a sice podél jistých „tajemných linií“. Mezi planinou Nazca a Anglií je však jeden podstatný rozdíl. Čáry-dráhy na planině Nazca jsou ještě dnes, více než dva tisíce let po jejich vzniku, jasně patrné. Lze je rozeznat i na snímcích satelitu z výšky 920 km. V Anglii naproti tomu zmizely, byly překryty civilizací. Zbylo jich jen málo, které jsou znatelné, nejlépe z letadla. Jsou to například linie v okolí Newmarketu. Lidově se jim říká d'ábelské příkopy, Devil's Pitch. Bezpočet jich však během staletí zmizelo. Přesto lze mnohé z nich rekonstruovat, protože v Anglii existuje mnoho prehistorických památek všeho druhu. A všechna tato prehistorická kultovní místa jsou bez ladu a skladu roztroušena v krajině jen podle našeho dnešního pohledu. Ve skutečnosti stojí všechna na „liniích“. Když tyto linie narýsujeme, dostaneme podivuhodný celkový obraz. A nejzáhadnější je, že se podobá planině Nazca v Peru.

Závěr je nasnadě: naši předkové známe linie, tedy „tajemné síly Země“, na něž jsme již zapomněli, a místa jejich působení zvláště vyznačovali. A to by v Anglii byly linie, na nichž stavěli megality, menhiry, dolmeny a skupiny kamenů, a v Peru na planině Nazca doposud viditelné čáry a kresby. V průběhu staletí o ně někdo musel pečovat, jinak by se sotva dochovaly do našich dnů.

Podobné kresby se vyskytují také v horských oblastech Bolívie. Spojují posvátná místa Aymarů. Něco podobného objevili i v Severní Americe. Ještě na počátku 19. století byl americký středozápad poset gigantickými umělými vršky. Za informace o těchto kuriozitách vděčíme výzkumům a kresbám etnologa Williama Pidgeona. V roce 1840 vyrazil z Haleny v Illinois na hranicích s Wisconsinem na horním toku Mississippi v plachetnici vlastní konstrukce na 1500 km dlouhou plavbu po proudu této řeky a zkoumal přitom prehistorické památky a zpracovával kritické studie a srovnání.

K vlastnímu překvapení zjistil, že 76 hliněných staveb a 449 vršků bylo vzájemně spojeno tak, že všechny ležely na liniích. Většina těchto hliněných vršků dnes již zmizela a ani linie již nelze prakticky najít.

Tedy doklady ze čtyř velmi vzdálených zemí, které vykazují stejné znaky.

Přímo se tu vnucuje domněnka, že i v dalších oblastech světa musejí existovat podobné „linie“ – nebo by alespoň mohly. A je tedy jasné, že planinu Nazca, jejíž záhada dodnes není uspokojivě vysvětlená, nelze chápat izolovaně. Existuje snad dokonce nějaký systém linií, který tyto oblasti spojuje? Objevuje se i tvrzení, že záhadu planiny Nazca se nepodařilo doposud vysvětlit proto, že ještě nikdo nepoložil správně otázku...

Jak ale zní?

1. STOLETÍ PŘED KRISTEM

Nejstarší počítač?

Loď lovců mořských hub narazila na 2000 let starý vrak lodi s nákladem bronzových a mramorových soch. Nejzajímavější nález: složitý počítač se 40 velmi precizně vypracovanými ozubenými kolečky. Pojmenovali jsme naši dobu stoletím počítačů. V každé knize o procesorech a automatických elektronických počítačích jsou první výpočetní stroje datovány do přelomu století, jejich raní předchůdci pak do 18. a na počátek 19. století.

To je správné. Nejstarší „počítač“ však můžeme datovat již do 1. století před Kristem: je to mechanický počítač s velmi složitým soukolím ozubených koleček. Je starší 2000 let... našli ho potápěči ve vraku lodi. Mezi Krétou a západněji se rozkládajícím malým ostrovem Kythera v Egejském moři leží bouřemi často zmítaný ostrůvek Antikythera. Právě k tomuto malému kousku země řídil na Velikonoce 1900 svou loď kapitán Demetrios Condos. V té době tam běsnila divoká bouře.

Posádka lodi zoufale bojovala s nepřízní počasí a s vlnami. „Proč nezkusíme štěstí v záchranném člunu?“ Muži chtěli nechat starou bárku potopit a považovali záchranný člun za bezpečnější.

Avšak Condos nesouhlasí a říká, že je to nesmysl. „Jen na lodi se můžeme pokusit dostat z nebezpečných vod před Krétou. V záchranném člunu jsme ztraceni.“ A podle jeho názoru je jejich jedinou šancí Antikythera.

Námořníci se chytají kapitánovy důvěry, pracují z posledních sil. Antikythera je jejich jediná naděje. Antikythera – severozápadně před Krétou – chrání před nejhorší bouří. U jejího pobřeží jsou chráněni před běsněním živlů. Všichni se vydávají z posledních sil. Skutečně se jim podaří Antikythery dosáhnout. Loď lovců hub je sice značně poškozená, ale vydržela. Síla bouře se zlomila o útesy ostrůvku a jakmile obepluli severní výběžek, byli zachráněni.

První dva dny po doplutí se mužstvo nejprve zabývá opravou škod.

Pak se však začínají nudit. Stoupá agresivita, nečinně musejí přihlížet běsnění bouře, která brání opuštění ostrůvku. A to znamená ztrátu výdělku, protože oblasti lovu hub jsou teď nedosažitelné. To se odráží na náladě mužů. Bouře už není tak důležitá, přejí si vyrazit: „Loď je opravená, odvažme se cesty domů!“ Kapitán tuší vzpuru, pokud ponechá své muže dál v nečinnosti, a tak se rozhoduje pro kompromis, nařizuje potápění.

nejzkušenější potápěč na lodi, jistý Elias Stadiatis, má být první, kdo se ponoří do neznámých vod. Nikdo neví, zda se vůbec vyplatí potápět se tu za houbami, na tomto pobřeží to ještě nikdy nezkoušeli.

Stadiatis si obléká skafandr, upevňuje si olověná závaží na opasek a na nohy. Je spojen se záchranným lanem, které se spolu se vzduchovou hadicí odvíjí –deset, dvacet, dvacet pět, třicet... čtyřicet metrů. Pak se zastavilo, potápěč dorazil na dno. Všichni čekají.

Pak se stalo něco nečekaného. Lano jako by ožilo, bičuje mořskou hladinu, na palubě zavládne vzrušení. Co se děje? něco se muselo stát.

Rychle navíjejí záchranné lano. Jsou tu snad žraloci? To by v těchto vodách bylo něco neobvyklého. Vyloučit to však nelze. Možná nějaký zbloudilý samotář. Vyveklí potápěče na palubu, není zraněný, je však viditelně v šoku. Třese se po celém těle a mluví nesmysly. Z očí mu číší panická hrůza. Ukazuje směrem dolů a je zcela mimo sebe. Okolostojící zpočátku rozumějí jen několika úlomkům: „Duchové“, „nahé ženy“, „koně“.

Nikdo nechápe, co tím myslí. Námořníci jsou však pověřiví a ve své fantazii si hned malují nejhorší obrazy.

„Unikli jsme bouří, ale teď propadneme moři! Nelze mu uniknout!“

Nikdo není ochoten znovu se ponořit do hlubin. Všichni si myslí, že je tam dole čeká pouze děsivá společnost strašidelných koní, podivných mořských panen a strach budících duchů.

Kapitán se konečně rozhodne, že se na věc podívá sám.

Nedělá to jen proto, že ho samého žene zvědavost. Ví, že musí té hlouposti udělat přítrž, aby své muže zase přinutil k poslušnosti. Zná jejich mentalitu. Dokud se nevysvětlí, co Elias vlastně viděl, nepohne žádný z nich ani malíčkem. Jsou jako ochrnutí, na cestu domů by nebylo ani pomyšlení, i kdyby bouře ustala.

Scenérie, která na kapitána Condose čeká na dně při pobřeží ostrůvku, působí skutečně strašidelně. Do hlubiny proniká již jen sporé světlo. A skutečně: tady jsou stíny. Nahé ženy, koně... nejsou to však duchové, ale vrak lodi.

Lodi, která se, jak se později ukázalo, potopila kolem roku 80 před Kristem. Na palubě měla sochy. V přítomní na dně se jevíly skutečně strašidelně a podivně. Když to kapitán Condos oznámil na palubě, zavládlo ulehčení. A posádka lodi hned chce náklad vyzvednout. Chybí k tomu však potřebné vybavení. Po návratu domů začal kapitán Condos organizovat záchrannou expedici. Po půl roce, koncem listopadu, může se svou posádkou znovu vyplout k místu nálezu. Získal také podporu řecké vlády.

Záchranné práce však postupují jen pomalu. Důvodem je stále velmi neklidné moře; a navíc byla potápěčská technika ještě velmi primitivní. Práce pod vodou jsou velmi složitou záležitostí. Dochází i k nehodám. Jeden z mužů umírá, dva jsou těžce zraněni. Akce je zastavena, pokračuje později.

Z vraku vyzvednuté poklady putují do Národního muzea v Athénách. Tamní archeologové jsou samozřejmě nejvíce nadšeni z mramorových a bronzových soch.

To, co bylo vlastně hlavním nálezem, vzali sotva na vědomí. Jak by také mohli. Viděli jen to, co vidět chtěli. To ostatní zůstává stranou. Archeologové jsou zaměřeni na umělecké památky, nikoli na techniku. A ty jsou také největší senzací nálezu z vraku z 1. století před Kristem.

Bude trvat ještě více než rok, do 17. května 1902, než si jeden z největších řeckých archeologů, Spiridon Stais všimne, že jedna nalezená hrouda, spečený rezavý krám, je mnohem víc, než nezajímavý. Stais je nadmíru překvapen, když mezi zkorodovaným bronzem a kamením našel ozubená kolečka.

Nevěřící svým očím, zkoumá pozorněji. Ozubená kolečka? V 1. století před Kristem? To nemůže být pravda! Zkoumá hroudu ještě pozorněji. Zpočátku však nic nepodniká. Je natolik odborníkem, aby věděl, že předčasné rozlomení hroudy může zničit něco nenahraditelného. Je však stále jasnější, že pod rzí se skrývá složitý mechanismus...

Tajemná hrouda putuje nejprve v krabici od bot do depozitáře muzea. Ani Stais nemá díky mnoha dalším úkolům čas a příležitost se podivným nálezem zabývat. Upadá do zapomnění, a tak uplyne šedesát let, než jiný vědec v roce 1958 o hroudě zakopne a začne se jí důkladně zabývat. Je to Angličan Derek de Solla Price, dnes profesor dějin vědy na univerzitě Yale v USA.

Hrouda, z níž vyčnívají části 42 ozubených koleček, probouzí jeho euforii. „Tento předmět je jedinečný“, prohlašuje veřejně. „Neexistuje nic srovnatelného. Ani v žádných antických textech, vědeckých nebo literárních, nelze nalézt žádnou zprávu, naopak, při všem co víme o vědě a technologii v helénské době, by něco takového vlastně nemělo a nemohlo existovat“

A přesto měl před sebou důkaz, prastarý mechanismus!

De Solla Price se pustil do práce chirurgickými nástroji a začal uvolňovat jednotlivé drobné částičky prachu a rzi. A čím déle na tom pracoval, tím fantastičtěji se mu nález jevil. Bylo pro něj „neuvěřitelné“, jak precizně byla jednotlivá kolečka vypracována. Naměřil odchyl v desetinách milimetru, tak přesně bylo ozubené soukolí vyrobeno, a to je i na dnešní moderní technická měřítka unikátní.

Objev před nás dodnes staví řadu otázek; ta nejdůležitější: která rozvinutá kultura mohla před více než dvěma tisíci lety vyrobít tak mistrovsky provedené ozubené soukolí? Už tady byl Price bezradný:

„Srovnatelná ozubená kolečka lze najít až v evropských hodinkách kolem roku 1575“ – tedy 1700 let poté, co nepochybně vznikl mechanismus z Antikythery.

Druhá rozhodující otázka: Co to soukolí vlastně je? De Solla Price zpočátku také neriskoval uvolnění mechanismu ze spečené hroudy. Záhadný nález proto ještě jednou zmizel ve skladu athénské Národního muzea. De Solla Price se však v roce 1961 vrátil a pustil se znovu do díla.

Nechává zhotovit rentgenové snímky – a dosavadní údiv se ještě prohloubí. Na snímcích je vidět, že mechanismus má minimálně 40 ozubených koleček. Zcela zjevně se jedná o velmi komplikovaný počítací stroj. Jinak řečeno, moderně, o raný, mechanický počítač! Zdá se; že měl devět stavitelných stupnic. Na základní desce byly upevněny tři osy – s udivující přesností.

Třetí zásadní otázka: Čemu sloužil tento nástroj, přístroj, stroj, „computer“ – který tak svým způsobem můžeme oprávněně nazvat?

Jasně a jednoznačně je, že mechanismus plnil i astronomické funkce, jako například zjištění polohy Měsíce a dalších hvězd. Ale jen to? Nebo sloužil i jiným účelům?

Tady je i de Solla Price dodnes bezradný: „Celý mechanismus je hádanka. Rentgenové snímky“ – zhotovené nejmodernějším zařízením řeckého úřadu pro atomovou energii – „ukazují velmi komplikovaný mechanismus. Nejzáhadnější na tom je, že podle všech našich dosavadních znalostí o antice staří Řekové vůbec neměli zájem o experimentální vědu. O to podivnější je, že postavili takový přístroj.“ (Pokud to tedy byli oni a ne někdo jiný...)

Zkrátka, něco podobného se nehodí do našeho, archeologům po staletí známého obrazu řecké antiky.

Yalský profesor proto stroj z Antikythery počítá k nejvýznamnějším konstrukcím všech dob, i když i on stále ještě hledá jeho vysvětlení. Abychom drasticky ukázali, jak tento záhadný nález ničí měřítka poznání, dovolíme si srovnání: „Existence tohoto počítače z 1. století před Kristem odpovídá zhruba pravděpodobnosti, že v hrobce krále Tutanchamona najdeme jako pohřební dar model letadla.“

Možná však takové přirovnání není ani příliš scestné. V hrobce krále Tutanchamona v Údolí králů u Théb se sice model letadla nenašel, ale v Sakkaře u starých stupňovitých pyramid nedaleko Káhiry – předchůdcích známých velkých pyramid Gízy – se v jedné pohřební komoře našlo něco, co se podivuhodně podobá modelu letadla. Předmět je tisíce let starý, má rozpětí 18 cm a podle jednoho expertního posudku je „aerodynamicky velmi dobře zpracovaný“.

Tímto expertem je dr. Arthur Poyslee z Aeronautical Institute New York. V předmětech označovaných doposud jako „ozdoby“ viděl stará miniaturní letadla: „Domněnka, že se tu jedná o vyobrazení ryb nebo ptáků, je při bližším pohledu velmi nepravděpodobná;

už proto, že si nedovedu přestavit ptáky s tak přesnými Křídly a kolmo postavenými záďovými kormidly...“

Tuto odbočku ke skutečným nebo domnělým, spekulativním nebo autentickým modelům letounů z antiky tu zmiňuji jen mimochodem (i když podobných je známo již několik) ...

Naproti tomu počítač z 1. století před Kristem – „první počítač na světě“, chcete-li – je nález, který je pro nás stále záhadou.

1. STOLETÍ PO KRISTU

Kdo skutečně zapálil Řím?

Ještě dnes se vedou diskuse o tom, zda Řím zapálil sám Nero. Oficiálně za to tehdy byli odpovědní křesťané – byli to „běžní podezřelí“. Kdo však v roce 64 po Kristu skutečně zapálil Řím a proč?

Zabývám se v této kapitole problémem, který stále ještě velmi zajímá historiky a je důvodem mnoha

diskusí, aby pak nakonec zůstal stejně otevřený jako předtím.

Tak začíná jeden z mnoha moderních Měrových životopisců, francouzský spisovatel Gerard Walter, svou kapitolu o požáru Říma.

Po devatenácti stoletích se nyní jako Nerův životopisec bude zabývat otázkou, která zaujímá významné místo v historii jeho života a kterou jeho současníci, kteří se na událostech přímo účastnili, také nedokázali zodpovědět. Po studiu všech dokumentů, které hovoří pro i proti, jsem dospěl k jistotě, že za dnešního stavu našich znalostí je nemožné se k tomuto tématu vyslovit bez předsudků. Omezím se tedy na to, že čtenáři předložím soupis pramenů k této věci tak, jak se zachovaly a dovolím si pouze několik krátkých poznámek, které mě napadly v důsledku nejasností a protikladů, s nimiž jsem se tu i onde setkal. Čtenář ať s tímto materiálem naloží, jak uzná za vhodné.

Tento životopis vyšel v roce 1955. A skutečně, dodnes zůstává spekulací nebo „věcí názoru“ co je pravda. Jistě, ne všechny Nerovy životopisy jsou pochybovačné. Je dokonce s podivem, jak moc se soudy a hodnocení a dokonce popis detailů liší, pokud se zabýváme dostatečným počtem Nerových životopisů. Ital Carlo Maria Franzero a anglický autor B. H. Warmington podali ve svých životopisech Nera (z let 1954 a 1969) zcela jiný popis faktů než Walter. Důvodem, proč se jako na pramen omezíme na tyto tři autory, je to, že jsou příkladem za všechny. (Všichni tři se opírají o existující primární prameny a přesto dospívají k odlišným soudům a hodnocením.)

Požár trval šest dní a sedm nocí. Hic nemohlo plamenům odolat, neboť byly tak divoké ve své touze po úplném zničení, že i ti nejsrdnatější ztráceli odvahu. Druhý, třetí a čtvrtý okresek města se brzy podobal obrovské planoucí hranici, v němž obyvatelé, většinou Orientálci, viděli mizet chrámy Isidy a Serapise včetně obytných domů. Křik dětí a nárek žen, bezhlavý zmatek panující mezi těmi, kdo prchali, a těmi, kdo chtěli pomáhat, vytvářel chaos, kdy jeden překážel druhému. Domy, které se hroutily v oblacích k nebi stoupajících jisker, smrtelný křik těch, kdož byli pod nimi pohřbeni, dusivý dým znásobený dujícím větrem, rabování a krádeže – to vše z celé věci vytvářelo inferno hrůzy a nepopsatelnou tragédii...

Tento popis je přirozeně něco víc než holé líčení faktů, obsahuje mnoha smyšleného a fantazie.

Třetí autor:

Nejsenzačnější událostí Nerovy vlády byl velký požár Říma v roce 64 po Kristu, a tvrzení, že je za něj zodpovědný. Toto je nejvýznamnější částí legendy o Nerovi předávané pozdějším generacím. Oheň vypukl v noci na 18. července v části Circu Maximu, která ležela nejbližší Palatinu a Esquilinu a tím také Nerovu vlastnímu, právě dostavenému paláci...

Nero se v té době nepochybně zdržoval v mořských lázních Antium (ty ostatně byly i jeho rodištěm) a „určitě spal“ (tak „určitě“ to asi nebylo, vezmeme-li v úvahu jeho způsob života, ale přesto byl v Antiu na lázeňské kúře!), když 19. července mezi 1 a 2 hodinou v noci dorazil první posel se zprávou, že Cirkus Maximus je v plamenech, které hrozí brzy přeskočit na císařský palác.

Již zde se zprávy životopisců liší – i když jen v detailech. Neshodují se, zda tento posel byl první nebo zda byl již 18. Nepřišli první s obecnými zprávami o požáru, a liší se také v popisu toho, co dělal Nero dál, zda se „ihned“ vrátil do Říma...

„... a císař skočil na koně a s volnými otěžemi pádil pryč...”

(Také květnaté líčení, které se hodí spíš do románu než do zprávy o událostech), nebo zda nejprve ještě vyřídil nějaké záležitosti, čekal na další posly a pak se vydal nikoli „s uvolněnými otěžemi“, ale ve spořádaném průvodu do Říma...

Císař pobýval ve své vile v Antiu, když mu ohlásili posla s velmi naléhavou zprávou; ten se vrhl císaři k nohám a bez dechu ze sebe vyrazil „Řím hoří“. Někdo nedbale poznamenal: „Zase jednou? No a? Nemohou to snad hasiči uhasit?“ Avšak posel mávl zcela rezignovaně rukou: „Celé město leží v plamenech!“

Ještě jednou: při tomto rozšířeném způsobu psaní životopisů, který se ještě do značné míry drží románového stylu a budí dojem, že o 19 století mladší životopisci byli účastni tehdejších dějů, zatímco jen přikrášlovali sumarizující zprávy, není divu, že zjišťujeme nejpodivnější rozdíly – a začneme být nedůvěřiví: „Když čtu román o Nerovi, pak hned od počátku počítám s fantazií autora, od něhož nikdo nežádá skutečně přesné vyličení historických událostí. Vezmu-li však do ruky životopis označený výslovně za historický, pak chci číst skutečně jen jednoznačně doložená fakta a žádné fantazie životopisce, který byl dějů stejně málo účasten jako já...”

Potíž je v tom, že ani „přísně“ historické životopisy se neobejdou bez vyprávěcího prvku; to však může snadno vést k nesrovnalostem (i věcným), jak můžeme vidět na uvedeném příkladu. Je samozřejmě vedlejší, zda posel „zcela rezignovaně mávl rukou“ nebo se zachoval jinak a jestli někdo „nedbale“ nebo jinak poznamenal „Už zase, no a?“ nebo ne. Ale jak už bylo řečeno výše, pokud si tento životopisný styl

dovolí určitou básnickou licenci i při prostém líčení faktů, není divu, že i závažnější detaily jsou podávány zcela odlišně.

Lze tedy ihned namítnout, že pokud se nám metoda těchto biografí nelíbí, prostě se obrátíme k originálním pramenům, tedy zprávám a pramenům současníků nebo bezprostředních potomků, tedy historiků a očitých svědků všeho druhu, o něž se opírají i tyto životopisy; zkrátka museli bychom se držet primární literatury místo sekundární a terciální.

Kdyby to však bylo tak jednoduché. Primárními prameny v případě Nera a požáru Říma jsou Tacitus, Seneca, Plinius Starší a mnoho více či méně autentických zpráv očitých svědků. Zaprvé nebyl Tacitus přímým současníkem, ale potomkem příští generace, a za druhé i primární prameny diferencují ve svých výpovědích, údajích, popisech a hodnoceních...

Zkrátka nezbyvá než se omezit na synopticky zjištěná fakta a kolem nich seskupit tak, kde se vyskytují difference, abychom potom, jak říká autor Walter, každému přenechali, aby si z materiálu vyvodil vlastní závěry. Problém je v tom, že ani tehdy, ani dnes nelze zjistit fakta, která by byla mimo jakoukoli pochybnost.

Jako porovnání si připomeneme jeden velmi drastický příklad z naší doby: totiž vraždu amerického prezidenta Kennedyho v Dallasu v roce 1964. My všichni, pokud dnes patříme k poněkud starší generaci, jsme byli díky televizi očitými svědky atentátu na Kennedyho. Je to ještě současná událost. Dodnes však zůstalo nevysvětlené a diskutabilnější než dříve, co se skutečně stalo a nakolik je oficiální vyličení správné, chybné nebo domnělé. A v mnoha ohledech to platí i pro Nera a požár Říma. Primární prameny se liší již v detailech a v tom kterém líčení či soudu. Tak například je v nich velmi diskutabilní zda a kdy se vůbec udála ona epizoda, kdy se Nero při pohledu na moře plamenů chápe lry a fascinován ohněm opěvuje zánik Tróje, tedy Říma: „zrůdnost, která hovoří o všem“.

Možná by vypovídala, kdyby byla autentická...

Jisté je, že Nero nebyl v Římě, když požár vypukl; že se poměrně rychle vrátil a že se velmi aktivně podílel na hašení a na pomoci obětem; a že ihned potom spustil rozsáhlý program obnovy.

Faktem také je, že jej občané a později i nepřátelé a všelící mluvkové označovali za „žháře“, samozřejmě bez jakéhokoli důkazu, prostě ze zoufalství nebo nepřátelství.

Ostatně na tomto místě je třeba upřesnit, že běžné zobrazení Nera jako (pouze) perversního, brutálního, děsivého a na konci života patrně i šíleného císaře v této černobílé manýře také zcela nesedí. Byl marnotratný, brutální, děsivý a extrémní, avšak nikoli více, než bylo tehdy běžné. Byl také hluboce přesvědčen, že je spíš umělec než politik. A jako „umělec“, totiž bard, také nebyl tak neschopný, jak jej představoval zejména moderní film: tedy absolutní směšný neumětel. Nebyl patrně nijak vynikající pěvec a část potlesku, který sklízel, je třeba přičíst jeho postavení absolutního vládce. Jinak však svým básnickým a pěveckým uměním patřil nejméně mezi „normální průměr“. Vlastně podle všech zpráv byl během požáru a po něm seriózním, aktivním, rozvázným a čínorodým panovníkem. To jen tak mimochodem. To, že se u něj během posledních čtyř let života projevila ještě větší zhýralost a excentricita, je něco zcela jiného. O něčem jiném jsou i jeho další zločiny, vraždou matky počínaje až po ukopání své těhotné manželky Popey. Při těchto excesech mu však musíme poskytnout jistý dobový a vladařský bonus, jakkoli odpudivě to zní našim dnešním představám. Většina ostatních římských císařů toho má na triku také požehnaně. Například Caligula ho krátce před jeho vládou v jistém ohledu i předčil. Božské císařství a tehdejší doba měla jiná měřítká, a tak nelze Nerovi jeho politické a soukromé vraždy a hrůzy při hrách v cirku a pronásledování křesťanů vyčítat více, než činy jiných panovníků té doby. Avšak i to je jen poznámka.

Argumentovalo se také tím, že Nero samozřejmě nemusel požár založit vlastníma rukama a jeho nepřítomnost tak není důkazem nevin, ale možná pečlivě zinscenovaným alibi. Tvrdilo se také, že Nero měl rozsáhlé plány přestavby Říma a požár se mu hodil. Stejně tak se objevovaly argumenty, že jeho aktivita při pomoci během požáru byla také pouze alibistickým manévrem.

To vše by mohla být pravda, avšak proti každém z těchto argumentů existují přesvědčivé protiargumenty. Jedním z nich je například fakt, že pokud by požár založil sám (nebo to nařídil), jistě by nepostupoval tak, že by se jeho palác stal jednou z prvních obětí ohně. I kdybychom připustili, že to byla součást jeho alibistického plánu nebo, že se mu právě dostavěný palác z nějakého důvodu znelíbil a jeho zničení prostě oželel, opět z alibistických důvodů, lze sotva přijmout, že by z něj předem nevystěhoval všechny poklady; neexistuje důkaz, že by tak učinil. A k oné epizodě se zpěvem, která je mu tak vyčítána, patrně vůbec nedošlo. Její jádro patrně spočívá v jedné Nerově poznámce, že člověk by před tváří tohoto pekla mohl být v pokušení zazpívat nářek nad podobným zánikem Tróje...

Ostatně, celá věc s požárem Říma (v níž se neshodují ani životopisci ani primární prameny) byla silně

nafouknuta. Ano, byl to obrovský požár, avšak v žádném případě nehořel „celý Řím“. Existovaly celé čtvrti, jichž se oheň ani nedotkl. (I zde si prameny odporují. Rozptýl jejich tvrzení sahá od „ze 14 čtvrtí zůstaly zachovány jen čtyři“ po „v zásadě vyhořelo jen vnitřní město s jeho převážně chudinskými čtvrtěmi, rozlohou mnohem větší část zůstala nezasazena“.) A v žádném případě to nebyl jediný, první nebo největší požár města. Před tím i potom docházelo k větším či menším požárům, především v chudinských čtvrtích. Až do tohoto požáru existovala dokonce dlouholetá tradice úředně nařízeného spálení zadlužených domů nebo nákazou postižených slumů. Nero by tedy vzhledem ke svým tolik diskutovaným plánům obnovy nemusel tajně a konspirativně inscenovat požár Říma, ale mohl si zcela legálně pomocí omezených požárů zajistit potřebné místo. To ovšem za předpokladu, že to nebyl čin logicky a racionálně již neuvažujícího člověka, ale blázna, který je již zcela mimo realitu; o tom však mimo demagogická tvrzení neexistuje jediný přesvědčivý důkaz.

Pravdou je, že Nero po požáru „odstartoval ohromný program obnovy“. Omezoval se však na určitý počet veřejných budov a paláců a na obnovu Cirkusu Maximu (ve kterém se ostatně již za šest měsíců mohlo hrát, nemohl být tedy „zcela zničen“, už proto, že to byla z větší části kamenná stavba a shořet mohly jen horní dřevěné galerie). Nebyl to tedy žádný celoměstský program a nebylo na něj ani dostatek peněz, ani koncepce, ani výdrž. Až do dalšího velkého požáru o 20 let později (v Římě docházelo k velkým požárům každých 20 nebo 30 let, před Nerem i po něm, a proto byl ten za Nera díky jeho domnělé odpovědnosti za něj historicky přeceněn) zůstaly chudinské čtvrti ve stejném stavu.

A tak zbývá už jen ona druhá, s požárem spojená děsivá událost: první velké pronásledování křesťanů jako trest a s tím spojená otázka po skutečném původci požáru.

Podle všeho, co lze doložit, nepřichází Nero v úvahu jako žhář nebo ten, kdo založení požáru nařídil nebo z něj měl užitek. Je třeba také připomenout, že „neúřední“ požáry v Římě vždy a tradičně měly dvě příčiny: čirá nedbalost v chudinských čtvrtích a stará známá žhářská kriminalita band z důvodu výhrůžek, pomsty, vydírání nebo zhlazení zločinu. Velký požár z roku 64 po Kristu mohl vzniknout stejně dobře jako jiné z nedbalosti. Zdá se však být jisté (prameny se v tom opět neshodují), že požár vznikl na osmi místech města současně. Tento odkaz na velmi systematické žhářství by sice mohl podpořit spíše tezi o Nerovi jako žhářovi, protože lupiči resp. žhářské bandy by sotva zamýšleli tak rozsáhlou žhářskou akci. Jisté to však také není. Je to jeden z nevyjasněných bodů. Zůstává tedy pouze možnost nebo teorie založení požáru jako součásti politického spiknutí proti Nerovi (k nimž docházelo před a zejména v roce po požáru v tzv. pisonském spiknutí), jelikož všechny indicie hovoří proti Nerově přímé nebo nepřímé vině na požáru. A to je, mimochodem, nejrozumnější vysvětlení – bohužel však také zcela nedokazatelné; tímto směrem se totiž vůbec nezkoumalo...

Oficiální vyřízení celého případu: jak známo veškerou vinu přiklali již delší dobu v Římě působící „virulentní“ sektě křesťanů, která získávala na popularitě po příchodu Petra a Pavla do Říma. Byl uspořádán monstrproces a „mnozí“ z nich (nebo „stovky“, i zde si prameny odporují nebo jsou nepřesné) byli hrozným způsobem popraveni. Byli naráženi na kůly a ukřižováni, zašívají je do pytlů, polévali je olejem a zapalovali je – „na Nerův rozkaz“ říkali jedni, na „nevyhnutelný rozsudek monstrprocesu“ říkali jiní, což by nebyl kvalitativní, ale kvantitativní rozdíl... Bylo to první z mnoha dalších (a ještě hrůznějších) pronásledování křesťanů, a v tom tkívá jeho jednoznačný historický význam. Přičemž je třeba říci, aniž bychom chtěli násilně očistit notorického excentrika a zhýralce Nera, že se při procesu s křesťany z Nerova pohledu jednalo nikoli o věroučný, ale politický proces; stejně jako při následném stětí – mučednické smrti – Petra a Pavla. A monstrprocesy a následné hrůzné popravy také nebyly Měrovým vynálezem; odpovídalo to době, jakkoli hrůzně to zní.

Tedy: Nero to s jistotou hraničící s pravděpodobností nebyl. Křesťané, kteří museli zaplatit, s tím neměli vůbec nic společného, byli jen obětními beránky. Možná vyhořel Řím v roce 64 po Kristu díky ohni založenému loupeživými bandami, který se vymkl kontrole, možná byl požár součástí politického spiknutí proti Nerovi; ani jedno však nelze dokázat...

2. STOLETÍ PO KRISTU

Kdo vybudoval zeď v Zimbabwe?

Co znamená opuštěná pevnost uprostřed afrického buše? Kulturní nebo náboženské centrum dávno zaniklé civilizace? Zlaté doly krále Šalomouna? Komu slouží stavba bez viditelného účelu?

Je to gigantický zděný val. Není spojen žádným pojivem, na výšku měří v průměru deset metrů a na šířku čtyři a půl. Někdo tu navrhl 100000 tun kamene do téměř sto metrů dlouhé zdi. Proč, k čemu?

Následující popis pochází z jedné novější knihy

O pevnostech:

Velké Zimbabwe leží asi 250 km jižně od Harare (za britské koloniální éry Salisbury v někdejší Jižní

Rhodesii) v jižní Africe a dnes nese název „Great Zimbabwe Ruins National Park“. Tyto zříceniny v údolí se zdají být pozůstatky celého afrického města. Na 75 m vysokém žulovém ostrohu na východě se nachází další komplex starých valů, jejichž kamenné zdivo se přizpůsobuje přirozené skalní formaci a vyjímá se tak téměř jako přirozená součást hornaté krajiny.

Z polohy lze usuzovat, že to kdysi byla pevnost,

1 když vzhledem ke svému umístění a pohledu upřenému na slunce mohla mít i náboženský význam. Tomu však odporuje skutečnost, že eliptická stavba dole v údolí v západní části zřícenin města byla spíše chrámem než opevněním, i když i zde půdorys a způsob stavby rovněž ukazuje na obrannou citadelu. Kamenná hradba ze žulových kvádrů je 10,5 m vysoká, 5 až 5 m široká a v průměru měří téměř 300 metrů. Střídavé uspořádání kamenů na vrcholu zbytků rozpadlé zdi mělo patrně spíše dekorativní než vojenský význam.

Hlavní vchod leží na severu a skládá se ze dvou vstupů. Jeden je krátký a přímý, druhý probíhá v 50 m dlouhé pasáži rovnoběžně s hlavní zdi. Útočník, který se dostal již po schodišti nahoru a do brány, se tam pak musel rozhodnout. Pokud se obrátil vpravo, skončil ve slepé uličce. Jestliže šel rovně, prošel další branou, za níž ho opět čekala volba ze tří směrů, stejně zavádějících a vedoucích na „plošiny smrti“ před čtvercovou stavbou hlavní pevnosti. Vlevo pak vedla cesta k hlavní bráně a úzkou chodbou, která ústila do komplexu opevnění s mnoha možnými cestami. Celý tento systém jen doplňoval další zdi, které celý areál dělily na různé tvarované a různé velké okrsy.

Časové údaje odborníků ve vztahu k době vzniku jsou velmi rozdílné a sahají od 10. do 16. století; je však také možné datování kolem roku 600. Existují také nadšenci, kteří jdou tak daleko, že areál považují za legendární zlaté doly krále Šalomouna nebo že je kdysi postavily římské legie nebo Núbijci, jejichž súdánská říše v antice ovládala střední Afriku. Faktem je, že jde o dílo Šonů, kteří zde dodnes žijí. Jejich země se dnes po těchto bezvěkých zříceninách jmenuje Zimbabwe.

Gigantický val obepíná území o rozloze zhruba 2000 m², jemuž se říká „královská rezidence“. Tento název je zcela vymyšlený, protože vykopávky a výzkumy nepřinesly žádný důkaz, že by tento „kamenný zázrak“ byl kdy sídlem králů. Jeho možný skutečný účel je ve výše uvedeném citátu rovněž naznačen.

Přesto, tak úplně přesvědčivý tento výklad není a tak si zříceniny Zimbabwe dodnes chrání svá tajemství. Dobrá: pevnost nebo spíše chrám? Ale k čemu, pro koho?

Kosterní nálezy žádné. Písmo se rovněž nenašlo. Ani nic jiného, co jinak bývá pro archeology vodítkem: sochy, busty, jiné umělecké předměty, pozůstatky nářadí nebo něco podobného. Prostě nic. Eliptický val se tyčí mlčenlivě a neposkytuje žádné informace. Nelze ani přesně stanovit jeho účel. Zbytky zdiva tvoří také kruhy a elipsy, jejichž význam nelze odhalit. Nebo tu probíhá velký kus paralelně k vnější zdi a to jen ve velmi malém odstupu. Žádná ze zdí však neumožňuje výhled ven. Nikde se nenajdou štěrby natož oknům podobné větší otvory.

Pak je tu ústřední věž. Zdvihá se do výše deseti metrů na základně o straně šesti metrů. Ani v něm nejsou žádné otvory nebo okna. Na co taky, vždyť to vlastně není věž, spíše sloup, je totiž zcela vyplněna kamením, a to od základu až po vrchol. Nemohla to být ani rozhledna. Nevedou zde žádné schody. Anglická archeoložka Gertruda C. Thompsonová konstatovala zdánlivě banálně: „Pokud rozluštím záhadu věže, budu mít také řešení záhady celého Velkého Zimbabwe.“

V roce 1929 byly zahájeny namáhavé vykopávky, nepřinesly však ten pravý výsledek. Věž nemá žádný jasný účel. Tedy nesmyslná věž? Stavby se však většinou nebudují „neúčelně“. Na to jsou náklady na ně příliš vysoké. Kdo mohl přijít na myšlenku pracně svážet tuny kamení a navršit je do tvaru věže, která je „nesmyslná“? Je jasné, že podobná domněnka odporuje vší logice a zkušenostem. Nepřipouští ji také řemeslná dokonalost stavby. Jeden kámen pevně a přesně zapadá do druhého, řada po řadě, bez malty nebo jiného pojiva, každý kámen je stabilní díky svému uložení a tvaru.

Musíme se teda vrátit k domněnkám a pravděpodobnostem. Co je myslitelné? Pokud to tedy není rezidence, ani „pevnost“ – je snad možné, že stavby v Zimbabwe vůbec nejsou budovami, ale... obrazem? Velkorozměrným, plastickým obrazem? Nebo astronomické zařízení, jaká existují i na jiných místech z prehistorických a raně historických dob?

A právě tato myšlenka patrně skutečně nabízí východisko z hádanky. Věž ve zříceninách a eliptické stavby jsou tomuto vysvětlení velmi blízko. Další indicií je skutečnost, že daleko odsud, na severu Afriky, v dnešním Mali, považuje kmen Dogonů tuto eliptickou formu za posvátnou. Posvátná elipsa Dogonů se podivuhodně podobá eliptické zdi v Zimbabwe. Je třeba jen porovnat půdorys ze Zimbabwe s elipsou Dogonů.

A proč elipsa? Etnologie zjistila, že afričtí Dogonové po tisíciletí zbožňují Síría B. Není to onen jasný Síríus, který září na noční obloze. Síríus B krouží kolem světlého Síría A – po eliptické dráze.

A moderní astronomie potvrdila tisícileté mystické znalosti Dogonů. Kolem Síría A – malé neutronové hvězdy – každých 50 let oběhne po eliptické dráze Síríus B. Ten je malinký, avšak mimořádně těžký. Dnešními průměrnými teleskopy ho téměř nelze spatřit. V polovině minulého století bylo třeba nejmodernějších technických zařízení, aby ho bylo možno opticky zachytit. Dobře ho lze vidět teprve dnešními moderními teleskopy.

Dogoni v Mali slaví Síríův svátek – sice přesně každých padesát let. Podle této tradice a ústních zpráv pochází jejich vědění od boha jménem Nommo. To ponechme stranou, jejich znalosti jsou však astronomicky přesné. Samozřejmě tu hned vyvstává otázka, jak prostý – dříve bychom řekli primitivní – africký přírodní národ získal takové znalosti? Možná – první možnost – od dávné, možná prehistorické civilizace, která vládla podivuhodnými astronomickými znalostmi. Po jejím zániku a po návratu potomků na nižší úroveň přešly do mýtů, kde se zachovaly?

A přitom ještě ani nejsou prozkoumány všechny detaily těchto mytologických znalostí. Podle legend Dogonů existují v systému Síría ještě další oběžnice. Snad planety? Ať už je to jak chce, k prastarým legendám Dogonů patří i nákres systému Síría.

A zde se opět uzavírá kruh ke zříceninám Velkého Zimbabwe. Nákresy Dogonů se v mnoha detailech shodují s půdorysem Velkého Zimbabwe.

Závěr: jedná se tedy u zřícenin Velkého Zimbabwe o astronomický obraz systému Síría? A navíc otázka: dokáží budoucí astronomové vůbec rozpoznat, jaké znalosti jsou v areálu Zimbabwe ukryty?

Soudobá ortodoxní věda sice podobné domněnky a myšlenkové hrátky odmítá. Na druhou stranu však neexistuje na světě jediný vědec, který by byl schopen přesně a bez pochybností říci, co Velké Zimbabwe skutečně představuje.

To však není až tak podivné. Areál Velkého Zimbabwe (tak se nyní oficiálně jmenuje) byl objeven teprve v roce 1868 jistým Adamem Rendersem. Tento lovec a dobrodruh v těchto místech tehdy zabloudil a prodíral se hustým křovím buše. Cítil že ho již opouštějí síly a jen s největší námahou se mu dařilo vládnout mačetou. Jeho pohyby byly unavenější, ruka vedoucí mačetu byla slabší.

A tu najednou neočekávaně stál před stavbou. Oddechl si. Vzápětí byl však krutě zklamán, když zjistil, že to, co považoval za obydlené sídliště, byla po staletí opuštěná zřícenina.

Pokud vůbec kdy byla obydlená.

Nemohl tomu uvěřit: zeď vypadala ještě tak nová! Tak tu přece někde museli být i lidé!

Zbytečně však bloumal kolem hradby až konečně dírou vlezl dovnitř areálu – neobjevil však žádné stopy po lidech nebo po tom, že by se tu bydlelo. Zcela zjevně do Velkého Zimbabwe už po staletí nikdo nevstoupil.

Postupoval tedy namáhavě dál. Se štěstím byl nakonec zachráněn.

Několik let po jeho objevu se vydal do Afriky německý geolog Karl Mauch, aby našel legendární starozákonní Zlatou zemi.

Vedl ho biblický text o králi Šalomounovi:

Král Šalomoun dal také udělat lodě v Esjón-Geberu, který je blízko Elótu na břehu Rákosového moře v edómské zemi. Na ty lodě poslal Chiram své služebníky, lodníky znalé moře, aby byli se služebníky Šalomounovými. Dopluli do Ofiru a přivezli odtamtud králi Šalomounovi čtyři sta dvacet talentů zlata. (1 Kr, 9, 26 a násl.)

I ve starých textech a zprávách Egypťanů se stále znovu vyskytovaly odkazy na cesty na jih proti proudu Nilu až do vzdálených zemí plných zlata.

Čistě náhodou se setkali Adam Renders, objevitel Velkého Zimbabwe a hledač zlaté země Karl Mauch. Mauch si vytvořil vlastní obraz zlaté země a hovořil o tom, že taková země by musela mít také masivní pevnost: „Konec konců obchodovalo se zlatem. Přitom se lidé samozřejmě také museli chránit před zloději. Někde, a to na bezpečném místě, museli zlato skladovat“

Renders, když slyšel Maucha tak přesvědčivě a s takovou logicky podloženou představivostí hovořit o objevu – který teprve hledal! – byl jím ovlivněn a navrhl mu: „Tak navštívme mé město s hradbami!“

Prohlásil, že je připraven tam Maucha dovést. A když ten stanul v areálu Velkého Zimbabwe, nadšeně vykřikl: „Ano, to je má zlatá země!“

Jeho přesvědčení ještě zesílilo, když v jedné staré zprávě našel zmínku o „velké (nebo vysoké) ženě“. Vše do sebe nádherně zapadalo. Byl přesvědčen, že tím mohla být míněna jediná známá královna ze Sáby, o níž je známo, že se Šalomounem obchodovala (nebo alespoň měla) ...

Bohužel, teorie to byla krásná, neodpovídala však realitě. Mauch nenašel žádné poklady. Zklamaneč opustil Afriku, neměl však nic proti tomu se v Německu nechat oslavovat jako objevitel zřícenin velkého Zimbabwe.

Teorie se Šalomounem neseseděla ani časově.

Šalomoun žil kolem roku 1000 před Kristem. „Zlatá země“ – pokud vůbec kdy jaká byla – by tedy musela existovat před 3000 lety. Tak staré však zříceniny Velkého Zimbabwe nejsou. Stavba byla zahájena nejdříve ve 2. století po Kristu, patrně ale mnohem později.

Bez ohledu na to je však zcela možné, že zlato a Velké Zimbabwe patří k sobě. Bantuové z této oblasti sice nikdy neobchodovali se zlatem ve velkém, není však také dokázáno, zda mají být oni nebo jejich předkové považováni za stavitele Velkého Zimbabwe. Naopak je to velmi diskutabilní. O Bantuech je známo, že odpradávná pálili cihly z hlíny a nikdy ke stavbám nepoužívali čedič. Že by právě u Velkého Zimbabwe udělali výjimku? Podobné odchylky od zvyklostí a norem se v prehistorii a rané historii prostě nevyskytují, něco podobného je nanejvýš nepravděpodobné.

Všemožné domněnky tedy mají opět dveře otevřené. Výše uvedený citát konstatuje jako „fakt“, že areál vybudovali Šonové, kteří tam žijí dodnes.

Není však divu, že existují i jiné názory. Například archeolog J. P. Wendt se domnívá, že Velké Zimbabwe vybudovali Arabové, a sice v přímé souvislosti s obchodem se zlatem. Na podporu své domněnky mj. poukazuje na to, že kamenické umění je v arabských zemích velmi rozšířené a vždy bylo na vysoké úrovni. A lze přý dokázat, že Arabové v této oblasti kdysi těžili zlato.

Vybudovali tedy Velké Zimbabwe jako svůj tehdejší Fort Knox, jako sklad svých zlatých zásob, které zde možná byly uloženy jen jako v meziskladu, než je další loď nebo karavana odvezly?

V dobách rozkvětu Velkého Zimbabwe, se tam přý ročně těžily tisíce tun zlata. Říká se, že i dnešní velká produkce, je proti tomu mizivá. Je otázkou, jak spolehlivé a autentické tyto údaje jsou.

Je tedy Velké Zimbabwe pevnost, chrám, do kamene vytesaná vzpomínka na staré náboženství, jehož obsah se vztahoval k Siriu B, nebo stará gigantická zlatá banka Arabů?

Je čistě věcí vkusu, které verzi dáme přednost. U každé najdeme argumenty pro i proti. Lhostejno, kterou budeme akceptovat nebo kterou budeme považovat za pravděpodobnou, zůstávají tu nezodpovězené otázky, jako například tato: Proč byl areál tak náhle opuštěn? Příčiny, které se jinak v podobných případech hodí – epidemie nebo přírodní katastrofa – zde podle všeho, co lze rozpoznat a doložit, nepřicházejí v úvahu. I po staletích by musely zůstat po něčem takovém stopy. Zde však žádné neexistují.

Proč tedy? Došlo obyvatelům dřevo? I tato hypotéza se již objevila. Je však spíše scestná a není udržitelná, národ nebo skupina lidí dopravuje zdaleka tuny těžkého kamene, aby vybudovala pevnosti podobnou stavbu, která přetrvá staletí. Kdo je schopen tak mimořádného výkonu, by dokázal z větší vzdálenosti dovézt i dřevo, což je mnohem snazší, než dopravovat čedič.

Zkrátka: dodnes nikdo s jistotou neví, proč bylo Velké Zimbabwe postaveno, jakému účelu sloužilo a proč bylo na přelomu 16. a 17. století náhle opuštěno a přenecháno pralesu (i když to reálně trvalo delší dobu). Válka ani nemoci nejsou přesvědčivou odpovědí.

A tak vlastně vše kolem Velkého Zimbabwe zůstává i nadále hádankou.

3. STOLETÍ PO KRISTU

Biskup St. Denis a další bezhlaví mládenci

Sřatý biskup St. Denis, chechtající se žena s hlavou v koši, Anna Boleynová, bezhlavý jezdec z Texasu – jsou to vše jen fantastické postavy? Jak lze vysvětlit fenomén bezhlavých postav?

Tehdy v roce 272 se to přý odehrálo asi takhle: Pácholek římského kata vykřikl se smíchem: Nu, tak z toho založení města už asi nic nebude! „A s těmito slovy srazil St. Denisovi, pařížskému biskupovi, hlavu. Poprava skončila, první zvědavci se začali rozcházet. Tu se stalo něco nevídaného, neuvěřitelného, podivného: bezhlavým tělem jako by proudil nový život. nejprve se pohnuly ruce, pak nohy. Shromáždění vyrazilo výkřik hrůzy, lidé zděšeně prchali, a první z nich byl rouhající se kat. Bezhlavý biskup St. Denis se zvedl jako loutka vedená neviditelným vodičem, sebral svou zakrvavenou hlavu s biskupskou mitrou a odešel...

Je to první, ale zdaleka ne poslední příběh o „bezhlavé postavě“, která povstala z popraviště a s hlavou pod paží nebo bez ní odešla. Jeden z posledních se vypráví o loupežníkovi a pirátovi z Hamburku Klausu Stortebekerovi. Samozřejmě můžeme tyto zprávy rychle odkázat do říše bajek. A tam také bezpochyby patří. Jediné, co se zde dá zkoumat, je pravidelnost, s jako se tyto zprávy objevují prakticky ve všech dobách a zemích. Příběh o bezhlavém chodci přežívá minimálně stejně vytrvale jako o jednorožci nebo o pravěkých monstrech druhu Loch Ness – o nich se zmíním v některé z dalších kapitol. Zdá se, že je tu ve hře jakási zasutá vzpomínka, například na dinosaury (v legendách o dracích a různých plazech), která musí mít nějaký racionální základ – podobně jako je dávno známo, že i téměř všechny ságy a mýty mají své historicky nebo jinak pravdivé jádro. Tedy i bezhlaví mládenci?

Nebo snad přeci jen ne?

Profesor Hans Schindler Bellamy, archeolog a expert na mýty z Vídně, komentoval výše uvedenou zprávu o smrti biskupa St. Denis takto: „Existuje dokument, který onu událost z roku 272 takto popisuje, precizně a přesně. A tak si dodnes můžeme tuto událost živě a plasticky představit. Se svou zakrvácenou hlavou v rukách kráčí mrtvý biskup St. Denis z Paříže na místo, které po něm později bylo pojmenováno St. Denis –dnes je to známé předměstí hlavního města, které má tuto legendu ve svých dějinách. A tam, kde svou sťatou hlavu odložil, bylo nakonec založeno město, jak to měl v plánu.“ Ted' tu samozřejmě vystává další a nejdůležitější otázka: Dokument, dobrá. Ale historický dokument nebo zbožná zakládací listina? Řečeno moderním nakladatelským slangem: Faction or Fiction?

Takže zaprvé: fakt popravy je autentický. Není jednoznačně vysvětleno, zda k ní došlo patrně na dnešním Montmartru roku 272 nebo teprve 285 po Kristu. St. Denis byl ale popraven za pronásledování křesťanů a sice společně s knězem Rustikem a diákonem Eleutheriem. Později nechal král Dagobert přenést jeho ostatky do kostela benediktinského opatství St. Denis, které se tak stalo nejposvátnějším místem celé Galie a později Francie a svého druhu národním mausoleem, když tam našli místo svého posledního odpočinku všichni francouzští králové. Prapor kostela ze St. Denis se proslavil pod názvem „Oriflamme“ jako vítězný praporec francouzských králů. A zcela právem: je na něm vyobrazen biskup s uťatou hlavou v rukách (odtud také pochází jeho patronát nad léčením bolesti hlavy).

Dobrá. Heraldika, legenda, stará pověst, zbožná podpora víra... Jenže, jak už bylo řečeno, není případ St. Denis nic ojedinělého, po něm přišly ještě celé zástupy bezhlavců. „Záležitost s pochodem bezhlavého svatého Denise z Francie“, poznamenává i profesor Bellamy, „není vůbec žádná ojedinělá kuriozita. Je to jen nejstarší známý příběh. Kdo by se chtěl tímto tématem zabývat, musel by začít v 3. století po Kristu.“ Nuže, téměř do doby St. Denise se vrací příběh jedné bezhlavé ženy. Měl se udát v anglickém hrabství Lancashire, i když se nedochovala žádná jména, alespoň ne z té doby. Později byla jména přidána.

Mladší verze tohoto příběhu zní:

Muž jménem Gabriel Fisher se vydal na cestu domů z vyhlášené hospody „White Bull“. Doprovázel ho jeho pes Trotty.

I když byl muž opilý, našel cestu domů.

Křoví, které ji lemovalo, mu přitom pomáhalo. Svítící měsíc vrhá strašidelné stíny. Gabriel Fisher se s tichým zpěvem potácí, když tu jeho pes Trotty zůstane stát jako přimražený, cení zuby a nechce se nechat svým pánem uklidnit. „Snad by ses té ženy nebál“ říká mu Fisher. Jistě, je už skoro půlnoc, ale co má nějaká ženská co pohledávat na silnici. Odkdy chlastají ženské samy v hospodě? A potácí se dál. Ted' tu ženu v měsíčním světle také lépe vidí. Je oblečena do dlouhých šatů a v ruce drží proutěný koš, hlavu má skrytou pod jakýmsi šátkem. Působí velmi spořádaným dojmem. Gabriel Fisher proto neví, co si o tom má myslet. Spořádaná žena v tuto noční hodinu sama na silnici? A jeho pes vrčí, ježí se mu srst a utíká... Žena ho míjí, kráčí stejným směrem jako on, jen zrychluje krok. Spěchá za ní, dohání ji a oslovuje ji. Žena odpovídá jen váhavě, její odpovědi jsou strohé a vyhýbavé – když tu se její doposud měkký, příjemný hlas mění v šeredný smích.

A hlas vychází – z koše! Fisher se vyděsí a zůstává zaraženě stát. Téměř okamžitě vystřízlivěl, není si však jist, zda je ještě v opojení deliria nebo zda je to, co vidí, skutečnost, nabízí ženě, že ji koš ponese. Když ho vzal do ruky, ozval se z koše opět rezavý smích. V koši leží ženina hlava! Fisher koš vyděšeně odhazuje. Šátek, který ho zakrývá, sklouzává a hlava vypadla na silnici. Ústa s bílými zuby smrtihlava se smějí, ženě sklouzává kapuce z ramenou. Herna hlavu...

Strach propůjčuje Fisherovi nebývalé síly. Dává se na útěk, běží, žena ho však pronásleduje. Když se za ní v panické hrůze otočil, žena se sklonila jako pařížský biskup, sebrala svou vlastní hlavu a hodila ji po něm. Hlava padá do louže a chechtá se jako předtím, sarkasticky, strašlivě. Fisher prchá dál, teprve když přeskočil potok, zůstává bezhlavá žena pozadu. Nemůže se dostat přes potok.

Tady se každý usměje. Je to klasická děsuplná historka, jaké byly v 19. století velmi oblíbené... A nikdo v ní nebude spatřovat skutečnou záhadu nebo ji bude považovat za výplod duše věřící na strašidla. Jediné, co u ní stojí za zmínku, je to, že pochází z tak dávné doby a je „zdokumentovaná“.

Než se pustíme do komentářů, dokončeme nejprve naše zprávy.

U tohoto tématu samozřejmě nesmí chybět Klaus Stortebeker. Historická zpráva o jeho konci je upravena legendami. Bukanýr a pašerák, který se obracel především proti „hamburským bařtipánům“, jakýsi Robin Hood, od roku 1394 hlava „Vitalinských bratří“, byl spolu se svým kumpánem Godeke Michelsem roku 1401 konečně zajat u Helgolandu, když si z nich předtím dlouho dělal blázny a značně pouštěl jejich ziskům žílu. Udělal s ním krátký proces a předali ho katovi.

Tu pronesl Klaus Stortebeker své poslední přání:

„Nejde mi o můj život“, řekl prý, „chci ale ochránit životy mých společníků, protože mi tak dlouho věrně

sloužili. A tak chci poté, co mi bude sřata hlava, ještě jednou vřtát a přejít podél mých společníků. A těm, kolem nichž přejdu než konečně padnu, darujte život.“ A protože nikdo nevěřil, že by to bylo možné, slíbili, že jeho prosbu splní. Stalo se však, jak řekl. Když kat srazil Stortebekeroři hlavu, ten znovu vřtal a kráčet podél řady jeho společníků, kteří čekali na vlastní popravu, jak předpověděl. A tak zachránil ještě jedenáct životů. Víř jich ale nebylo, protože jedna žena s úděsem vřkřikla: „Sám dřábel se tu objeví, to jsou čáry1, „načež přispěchal kat a nastavil bezhlavému muži nohu, načež ten o ni zakopl a padl mřtvý k zemi. Příběh pro sprostý lid ku pozvednutí jeho víry a jeho strachu...

Dobrá. Další příběh.

Pojednává o neřšťastné Anně Boleynové. Jak známo, byla druhou manželkou Jindřicha VIII. a matkou Alžbětou I. Narodila se kolem roku 1504 a v roce 1536 ji její královský manžel nechal uvěznit a popravit. To vseje známo. Bylo by proto s podivem, kdyby seji nezmocnil lidový folklór a nezanechal po sobě „doložené svědectví“:

Viděli jsme podivně zářící postavu Anny Boleynové. Jako bez tíže se vznášející bytost měla svou sřatou hlavu pod paží.

Jak také jinak. „Až do dneřních dnů“ se prý tato děřivá bytost objevuje nedaleko kaple v Toweru, v blízkosti svého vězení. V nádherném oděvu prochází zdí vězení.

Nejraději prý za bezměřičných, ledových nocí. V Anglii jsou bezhlavé postavy vřbec rozřřířené, nejčastěji jako známá zámecká strařidla. Také lord Simon Lovat (cca. 1667-1747) skončil pod katovou sekerou. Zatímco ubohá, neřšťastná Anna Boleynová padla za oběť vymyšleným obviněním; lordovi, hlavě jednoho skotského klanu a milovníkovi alkoholu, bylo prokázáno že si nejen liboval v divokých pijatkách, ale že se také málo staral o to, jaké zákony platily a že by se rád viděl v Londýně jako král. Zkrátka, v roce 1747 bylo odhaleno spiknutí proti monarchii, které vedl. Jeřtě téhož roku byl lord Simon odsouzen k smřti a veřejně v Londýně popraven.

A co dál: opět stejná historka!

Jiří III. – tentýž, který díky své politické tvrdohlavosti ve válce prohrál americké kolonie, se k smřti vyděl, když se mu zdálo, že na jednom obraze vidí kráčet sřatého řěfa klanu s hlavou pod paží po hřebení střechy!

Malíř William Hogarth proto neváhal a vyvedl podivný obraz „podle očitého svědectví“ v oleji. A název tohoto dokumentu: „Duch lorda Lovata na pouti“. No, prosím.

Ale to není všechno. řěfem klanu byl i jistý Ewen McLaine z Mullu. Tento čestný muž byl na rozdíl od Lovata po celý svůj život loajální a věrný své vrchnosti a padl na bitevním poli se ctí, jak se tehdy říkalo. Přesto prý dodnes straří na mullském panství s hlavou pod paží; i když nikdo (podobně jako u ženy s hlavou v koři) neví proč. A dokonce i z Ameriky, která na duchy příliš nevěří, je znám nejeden případ bezhlavé postavy: Nellie MacQuillie, jinak dobré britsko-skotské jméno, pochoduje bez hlavy po svých polnostech v Severní Karolíně – „a to i přesto, že zemřela pokojnou smřtí“.

Dosti ironie. Podobné záhady mají spíše než fakticko-kuriózně-přirodovědecké psychologické příčiny, něco, čemu se na divadle říká „dohrát scěnu do konce“. Nelze očekávat, že se jimi na tomto místě budeme zabývat příliš vážně. Přesto není bez zajímavosti, co k tomuto tématu říká již zmíněný profesor Bellamy:

„Stále znovu se objevující zprávy o bezhlavých chodcích, lhostejno zda popravených nebo zcela ctihodných lidech, od nichž by se něco takového nečekalo, mají svůj počátek ve třetím století; přetrvávají až do dneřních dnů. Za nejdůkladněji „zdokumentované“ platí bezhlaví duchové v Texasu, kteří děřili kraj kolem roku 1860. Tento případ zkoumal jinak seriózní spisovatel Mayne Reid a popsal ho ve své knize „Bezhlaví jezdcí“, která vyšla v roce 1869...”

A dále zcela rozumně vysvětluje, že případy bezhlavých lidí, kteří si nesou hlavu pod paží (nekrácejí, spíše se vznášejí), není třeba nahlížet jako na skutečný fakt. „Avšak původ podobných příběhů lze vystopovat nebo vysvětlit“ Tento fenomén je znám u zabitých zvířat. Slepice, kterým usekli hlavu, dokáží ještě hodnou chvíli pobíhat. Tento jev byl pozorován i u ovcí a koz: i po smřti poskakují po okolí. Lidově se jim říká „živoucí duchové“, kteří jsou ještě chvíli bdělí. Dochází k tomu však jen při rychlém oddělení hlavy, nikoli při probodnutí, po němž následuje pomalé vykrvácení. Lze se tedy domnívat, že k podobnému efektu dochází i u sřatých lidí. Je to myslitelné a mohlo se to stát, ať už je to reflex nebo – podle profesora Bellamyho – „otázka síly vůle“, obojí se stejným vlivem na nervy. „V páteři jsou nervy, které mohou částečně převřít úlohu mozku, alespoň dočasně. Pokud se delikvent před popravou takřikající naprogramuje, aby „vřstal“ nebo „odeřel“, pak si lze minimálně představit, že organismus je schopen po popravě nějakou dobu tento příkaz plnit pomocí nervů v páteři, a to až do vyčerpání nashromážděné energie.“

To by mohlo být věcné a střízlivé vysvětlení, že se mohlo stát, že s'tatý člověk se po nějakou dobu pohyboval bez hlavy, avšak nikoli v takovém rozsahu, že by mohl „normálně“ vstát a jít, jak se to připisuje Klausu Stortebekerovi, a už vůbec ne biskupovi St. Denis, který prý kráčel několik kilometrů a nesl si hlavu s sebou. Skutečně není třeba dál zdůvodňovat, že se tu jedná minimálně o přikrášlování nebo o přímou lež.

Jádrem těchto příběhů o bezhlavých postavách tedy může být pozorování reflexivních pohybů popravených lidí. Několik takových pohybů a zbytek je fantazie, stejně jako se ze slepýše po desátém vyprávění stala jedovatá mamba.

Ani při maximálně velkorysém výkladu reflexního fenoménu nelze vykonstruovat nic, co by potvrzovalo, že by taková postava měla nashromážděno v páteři nebo někde jinde tolik energie, že by se s hlavou pod paží mohla procházet nebo se objevovat i po staletích.

4. STOLETÍ PO KRISTU

Podivné sklovité kameny

Zdi, které nejsou spojeny maltou, ale spečeny sklem – dílo druidů nebo útočících nepřátel? Sedm domněnek, jak tento fenomén vysvětlit, a další tajemné proměny kamene.

Kamenné ohrazení kopce lze rozeznat ještě ze vzdálenosti několika kilometrů. Člověk nepotřebuje ani příliš fantazie, aby mu obrys připomněl archu Noemovu. Proto se také objevil názor, že tak nějak by mohl vypadat kopec, na němž přistála biblická archa. Zdi skutečně vypadají jako otisk trupu lodi... Tajuplný obrys na tomto kopci nemá s archou nic společného už proto, že ta, jak známo, přistála na Araratu v dnešním Turecku. A pokud ne tam, pak zcela určitě ne tady, ve Skotsku.

Tajemný obrys se totiž nachází na kopci Tap O'Noth nedaleko vesnice Rhynie v severozápadním Skotsku. Kopec je 560 m vysoký a „obraz“ nepochází z biblických dob, ale z historické doby, totiž ze 4. století po Kristu. Mysteriózní však je, že se připisuje druidům.

Druidové (díky Asterixovi a Obelixovi dobře známí v nejširších kruzích obyvatelstva) byli keltští kněží v Galii a na britských ostrovech. Spolu s bardy tvořili vrstvu učenců, kteří usměrňovali kulturní život keltských národů. Jejich hlavním úkolem byla péče o náboženství a obětování.

Mimo to vykonávali také soudní funkce a zabývali se medicínou, zeměpisem, astronomií a výkladem snů. Příznivci kreslených filmů Walta Disneye dobře znají kouzelníka Merlina – který měl historický nebo alespoň legendární vzor.

Tento Merlin prý dokázal překonat zemskou přitažlivost (což ukazuje na nějaké triky s magnety) a podle legendy byl častým hostem krále Artuše. To jen tak mimochodem.

Co představuje „obraz“ na kopci Tap O'Noth?

Původní rozměry kamenné stavby byly 28 x 45 m. Zpočátku tam patrně nebyl ani žádný vstup, teprve později, když již nikdo neznal původní účel stavby, byl jeden zbudován.

Celá věc začne být podivná ve chvíli, kdy si kamenné ohrazení kopce prohlédneme podrobněji. Kámen tu leží na kameni, bez malty, a přesto pevně spojen –zesklovatěním.

Profesor archeologie Hans Schindler Bellamy se domnívá toto: „Kameny musely být vystaveny vysokému žáru, přesahujícímu 1000 stupňů, nejméně 1200 stupňů. Teprve při takové teplotě se začne zdejší kámen tavit, a jednotlivé prvky stavby se začnou spékat. Podle mého názoru to mohlo být pouze dílo druidů.“

Je téměř jisté, druidové provozovali ve Skotsku své aktivity ještě v 6. století po Kristu. Je tady areál na Tap O'Noth jejich dílem, možná mistrovským?

Nikdo nemůže s jistotou říci, jak bylo možno tohoto podivuhodného efektu dosáhnout. Ještě není ani jednoznačně vyjasněno, zda k zesklovatění kamene došlo záměrně. Již v roce 1770 zkoumal po deset let podobné stavby jistý James Anderson. Tehdy jich stálo ještě mnohem víc. Mezitím však většinu z nich obyvatelé rozebrali a použili na své domky a chlévy.

Tomuto Jamesi Andersonovi vděčíme za to, že se dochovaly některé přesnější údaje o těchto místech.

Jeho zkoumání dovolují některé domněnky, které se dodnes vyskytují, vyloučit jako nevhodné – nemožné – nesprávné. Avšak ani Anderson, který o tom psal v letech 1777 a 1780 v časopise

„Archaeology“, nenašel žádné pozitivní vysvětlení. Zcela určitě však řekl, co nepřichází v úvahu.

První domněnka:

Kamení zesklovatělo ve 4. století v důsledku nehody. Původní stav: zdi tvořily vnější ochranný val malé osady. Za kamennou obezdívkou byla dřevěná stěna. Ta začala po nějaké nehodě hořet, celá shořela a vzniklý žár způsobil zesklovatění kamenů.

Tuto domněnku potvrzuje fakt, že kameny byly na-taveny jen z vnitřní strany, zatímco vnější strana nevykazuje žádné známky zesklovatění. Teorie nehody však není příliš hodnověrná, protože je téměř vyloučeno, aby stovky dalších podobných „osad“ zanikly stejným způsobem.

Druhá domněnka:

Příčinou nejsou nehody spojené s požáry, ale válečné události. Útočníci osady zapálili a tak došlo k zesklivatění.

I proti této domněnce mluví v zásadě stejné argumenty jako u první. Navíc tu jako pádný protiargument vystupuje Knockferrel ve Skotsku, kde naopak zesklivatěly vnější strany zdí. Je tedy vyloučeno vypálení osady uvnitř valu. Teze, že útočníci navršili po obvodu zdí dřevo a zapálili je, je málo pravděpodobná, i kdybychom proti vši logice uvážili, že si to obyvatelé osady nechali beze všeho líbit. Byl by totiž třeba přímo gigantický požár a to po celém obvodu zdí. Pak by však bylo nemožné, aby takový obrovský oheň nezasáhl budovy uvnitř valu.

Třetí domněnka:

Zesklivatění pochází již z prehistorických dob. V temném dávnověku se kameny stavěly v důsledku sopečných výbuchů. V historických dobách pak byly tyto kameny z vyhaslých vulkánů použity jako stavební materiál. To však nelze brát vážně ani jako tezi, protože se naskytá otázka, kde se vlastně ony vulkány měly nacházet. Jen ve Skotsku se dnes nachází na šedesát míst se zesklivatělými kameny, avšak široko daleko žádné vyhaslé sopky.

Čtvrtá domněnka:

K natavení a zesklivatění kamenů došlo ve zvlášť vybudovaných pecích. Proti této domněnce hovoří skutečnost, že se nepodařilo najít sebemenší stopu po těchto pecích. Nehledě na to, že vzhledem k často rozsáhlému zesklivatění by musely být v provozu pece obrovských rozměrů; ty by však nemohly zmizet beze stopy.

Pátá domněnka:

Druidové využívali žáru cíleně, aby dosáhli zesklivatění kamenů. Znali tuto zvláštní techniku stavění bez malty. Postupovali snad takto: nekladli kámen na kámen, ale nechávali dutiny, které byly potom naplněny dřevem a štěrkem a zapáleny. Zdi samy sloužily jako obrovské komíny. Touto metodou bylo dosaženo vysoké teploty a došlo tak k zesklivatění kamenů.

Avšak i zde narážíme na rozhodující námitku, proč k zesklivatění došlo vždy buď na vnější nebo na vnitřní straně. Při použití této metody by kameny musely zesklivatět z obou stran. Tato teze se ostatně opírá o slavný Caesarův spis „De bello gallico“, známý všem gymnasistům, pojednávající o válce v Galii, v němž je popsán „muris gallicis“ galská zeď, postavená z kamene a dřeva. Archeologické vykopávky u Abernethy v okolí Perthu a Dun Lagaidh nedaleko Ross dokonce Caesarovy zprávy potvrzují. Na těchto místech skutečně stávaly zdi z kamene a dřeva, avšak nikoli za účelem spojení tavením. Téměř 200 let již archeologové v tomto ohledu experimentují. Například Angličan Gordon Childe stavěl po léta zdi z nejrůznějších směrů dřeva a kamene a pak je nechal shořet. Avšak ani u jedné nedošlo k alespoň přibližnému zesklivatění. A stejně jako jemu se v uplynulých 200 letech nepodařilo nikomu při pokusech dosáhnout něčeho, co by se podobalo zesklivatění. Existovaly sice jednotlivé pokusy, kdy ke zesklivatění došlo, avšak za zvláštních podmínek a také za velmi vysoké spotřeby dřeva. Nikdy však nezesklivatěly celé zdi, které by zůstaly stát. Naopak, kameny se většinou během požáru zřítily nebo v důsledku žáru pukly. Šestá domněnka:

U těchto zdí se původně jednalo o směs skládající se z velkého množství dřeva a málo kamení. Útočící nepřítel dřevo zapálil a přimíchané kameny zesklivatěly. (Stavitelé těchto valů asi nebyli tak hloupí. Kdo by stavěl obranné zařízení tak hloupě, aby nepříteli stačilo jen zapálit? Gordon Childe však experimentoval i s podobnou konstrukcí, ale to byla slepá ulička. Především se ukázalo, že podobnou zeď z dřeva a kamení bylo možno jen těžko zapálit. A jak již bylo řečeno, obránci takového valu by patrně nepřihlíželi nečinně. I nadále tedy zůstává neobjasněné, jak a kdy došlo k záhadnému zesklivatění. Opět je třeba se domnívat, že hádanka zůstala dodnes nevyřešená, protože nebyly položeny správné otázky. Žádný z archeologů si totiž nepřipustil jiné vysvětlení než oheň, který měl druidům posloužit k natavení kamenů. Jinak řečeno, otázka doposud zněla, jak mohlo být žářem dosaženo zesklivatění. Co když to však nebyl žár? Lze si něco takového představit?

V muzeu v Cochabambě v Bolívii mají takzvané „hnětené“ kameny. Jedná se kameny různé velikosti, v nichž zanechali staří Inkové otisky nohou a rukou –stejně prostě jako lze zanechat otisk v másle.

Kameny měkké jako máslo? Žár to nemohl být. Pokud se kámen tak rozpálí, že změkne, je zcela nemožné zanechat v něm otisk nohy, žár by ji při prvním dotyku spálil.

V květnu 1967 tvrdil peruánský archeolog otec Jorge Lira, že našel řešení. Dnešní Inkové mu prý svědili tajemství: recept na směs bylin. Výtažek z těchto rostlin údajně umožňuje změkčit kameny jako máslo a pak je po libosti tvarovat.

Takže znovu: jak známo vyznali se druidové velmi dobře v rostlinách. Připusťme, že znali tento incký

recept nebo ho objevili a měli tak k dispozici speciální směs rostlin, která změkčovala kámen na máslo?

5. STOLETÍ PO KRISTU

Kdo byl král Artuš?

Měl legendární král Artuš a jeho rytíři kulatého stolu historický vzor? Kde stával Camelot, místo jejich setkávání. Byl grál poklad nebo kalich? A kde je dnes?

Avalon je cosi jako pozemský ráj. O tomto „ostrově štěstí“ sní i odvážní rytíři, kteří jsou druzi legendárního krále Artuše...

nejprve pro přehlednost:

Artuš (Arthur): legendární britský král, který se spolu se svými rytíři kulatého stolu stal středobodem rozsáhlého souboru legend. Zdá se, že historický Artuš byl britský vojevůdce, který kolem roku 500 po Kristu bránil svůj lid před invazí Anglosasů a padl v roce 557 v bitvě u Camlannu. Ve spise *Historia Regum Britanniae* (kolem 1155) Geoffreya z Monmouthu se z keltského hrdiny stává zářivý vládce světodějněho významu. Se svojí manželkou Guenhuvarou (Qinoverou-Quineverou) vydržoval na Caerlonu nádherný dvůr. Jeho vítězné tažení mnoha zeměmi zastaví teprve zrada jeho synovce Mordreda a přinutí ho k návratu. Je zraněn a unesen na ostrov vil Avalon. Geoffrey se opírá o bretaňské legendy. Kolem roku 1155 překládá normanský básník Wace „Historii“ do francouzštiny (Roman de Brut). Stylizuje Artuše jako feudálního vládce, přidává mnoho detailů a jako první informuje o rytířích kulatého stolu. O Wace se opírá raně středověký epos veršovaný epos „Brut“, básníka Layamona (kolem 1205). Na pevnině jsou do legendy o Artušovi integrovány původně samostatné legendy o Tristanovi a grálu a také příběh o Lancelotovi.

Počátkem a vrcholem francouzských románů o Artušovi jsou díla Chretien de Troyes (vzniklá v letech 1165-90)

„Erec“, „Cliges“, „Lancelot“, „Yvain“, „Perseval“. U něho a jeho následovníků se Artuš stává velkým vzorem rytířstva. Jako pasivní středobod celého houfu statečných rytířů sám sotva zasahuje do děje.

Nejvýznamnějšími představiteli německé artušovské epiky byli Hartmann von der Aue („Erec“, „Iwein“), Gottfried von Strassburg („Tristan a Isolda“), Wolfram von Eschenbach („Parzival“, „Titurel“). Vedle toho vznikala také bohatá „nižší“ artušovská poezie, mj. staro francouzský cyklus „Vulgáté“ nebo „Grand Saint Graal“ (kolem 1225), na nichž spočívají německý román v próze o Lancelotovi (před rokem 1250) a anglický román „Le morte d'Arthur“ od T. Maloryho (dokončený kolem 1469) ...

Tento podrobný popis uvádím proto, aby hned zpočátku bylo zřejmé, jak propletený je příběh od Artušovi. V Anglii, kde Artuš (tam mu říkají Arthur nebo Artur) přirozeně hrál ústřední úlohu ve světě starých legend a příběhů – až po známou pověst o meči vetknutém do kamene, který mohl vytáhnout jen skutečný král (Artuš) – se od pradávna zabývají otázkou historického předobrazu této postavy.

Ten totiž asi existoval, bez ohledu na to, co se z něj stalo v legendách. Pokud hrdinní reci nezaháněli nepřátele Anglie, neosvobozovali panny nebo nezabíjeli draky, shromažďovali se kolem svého krále Artuše. Tato společnost se schází na hradě Camelot a vzpomíná tam na své hrdinské kousky. Ještě dnes pociťujeme podivné vzrušení, když slyšíme o Artušovi. Je jakýmsi zosobněním dobra, cti, které bez ohledu na osobní útrapy bojuje proti všemu zlu světa. Ne nadarmo se Hollywood stále znovu ujímá legendárního Artuše a jeho kulatého stolu – od historického dramatu po „kostymovaný brak“, od příběhu lásky ve středověkem provedení po grotesku, od rytířských turnajů po muzikál. O tom, jak se vážné umění věnuje tomuto tématu ani nemluví: Wagnerovy opery až po literaturu všeho druhu.

Potud tedy legendární Artuš? Co je však s tím skutečným, historickým? Podle všeho je to pouze milá fikce, symbolická postava z pohádek a pověstí, něco jako čestný loupežník Robin Hood z sherwoodského lesa.

Již v roce 1190 se pokoušeli najít jeho hrob. Na starém hřbitově opatství Glastonbury prý našli v dvojitém hrobě v kostele jeho ostatky, což hned vyvolalo otázku, zda vedle něj ležela jeho „milovaná choť“ Guinever.

O 800 let později, v roce 1931, se našly stopy, které snad tuto domněnku potvrzovaly, protože historický Artuš byl prý skutečně pohřben v Glastonbury. Jistě, podle legendy to však bylo jinak. Místem posledního Artušova odpočinku byl již zmíněný Avalon, „ostrov nesmrtelných“, který je podrobně popisován ve všech artušovských mýtech a legendách. Cestu do tohoto tajemného království, jemuž vládnou ženy vybavené kouzelnou mocí, znalé tajemných léčitelských metod a sil přírody, mohli najít jen „zasvěcení“.

Jako u všech podobných témat se i zde naskytá otázka, kde je pravdivé jádro a kolik je v nich historické pravdy (o takzvané vyšší pravdě tu nebudeme mluvit, stejně se s ní velmi manipuluje).

Prakticky všechny pověsti mají společnou otázku, a to, zda v nich obsažené zprávy, a člověk by skoro řekl tajemné, nejsou vzpomínkami na prastaré a prehistorické formy života, v nichž na nejvyšším stupni

sociálního zřízení stála žena. Je přeci známo, že byla období a oblasti, kde vládl a vládne matriarchát. Je jistě možné, a archeologové a historici to zjišťují stále znovu, že pověst o Avalonu je prastará vzpomínka na matriarchát. Pak také mohl Avalon existovat a možná, že Glastonbury a Avalon jsou identické.

Zde si dovolíme malou odbočku. Dnes je v Anglii stav bádání popisován takto:

Cadbury Castle asi 10 km severovýchodně od Lovil v Somersetu – Anglie. Původní sídliště z mladší doby kamenné a bronzové bylo kolem roku 500 před Kristem opevněno.

Tato horská pevnost byla politickým, obchodním a patrně i náboženským střediskem převážně zemědělského okolí, jehož obyvatelé při ohrožení hledali za jejími zdmi ochranu. Neodolala však římské invazi z let 45 a 44. Teprve po třiceti letech se patrně stala centrem osvobozenického hnutí (pokud se zde nejednalo pouze o lupičskou bandu). Tak nebo tak, Římané reagovali tvrdou trestnou výpravou. Prorazili brány, vyplenili tržiště a potom zběsile řádili mezi obyvatelstvem. Cadbury potom na téměř 500 let zůstalo opuštěné, až jeho vynikající poloha vzbudila pozornost jednoho válečníka v „temném středověku“, jímž mohl docela dobře být král Artuš... Kolem roku 500 po Kristu totiž na místě dávno opuštěné prehistorické horské pevnosti vybudoval neznámý britský kmenový náčelník svou pevnost Cadbury Castle. Nejvyšší val byl pokryt omítnutým kamenným obkladem, pod nímž byla dřevem vyztužená hliněná výplň. Pyšnil se také nádhernou branou. Mezi budovami za ní byl také slavnostní sál o rozměrech 19,2x10,4 metry. Středověká nádhera tohoto komplexu doplňuje jeho historický význam a také (legendární) zprávy, že právě zde stával pověstný Camelot, dvůr krále Artuše, který je jen hodinu ostré jízdy vzdálen od pověstného Avalonu v Glastonbury.

Jak Jemný věk pokračoval, bylo místo opět opuštěno, avšak v zimě 1009-1010 nechal král Ethelred v Cadbury (nebo Cadanbyry, jak se místo tehdy nazývalo) vybudovat královskou mincovnu...

Avšak i o tom se již dlouho vedou pře – existuje domněnka, že Camelot stával u Caerlonu. U Caerlonu na řece Usk v jižním Walesu se rozkládá amfiteátr z římských dob. Byl vybudován v polovině 70. let po Kristu a kolem roku 100 přestavěn. Později se zde, alespoň podle legendy, nacházel Camelot, dvůr krále Artuše...

Potud dnešní stav anglické – historické verze. Jelikož je také velmi vágní a ponechává všechny možnosti otevřené, stojí za to se věci podrobněji zabývat.

Ostrov nazývaný „Avalon“, ona říše přístupná prý jen „kouzelnými prostředky“, měl však prý také přirozené přístupové cesty, i ty však znali jen zasvěcení. Byly to úzké chodníčky mezi nebezpečnými bažinami.

Patrně tu dochází k proplétání dvou zpráv o Avalonu. První hovoří o tajemném ostrově v moři a druhá o „ostrově“ v nepřístupných bažinách. A skutečně, kraj kolem Glastonbury byl kolem let 400-500 po Kristu čistě bažinatou krajinou, která byla prakticky nepřístupná. Připusťme, že keltský kmenový náčelník – vojevůdce, který se stal předobrazem krále Artuše, byl v 5. století po Kristu pohřben v Glastonbury. Pak by bylo docela dobře možné, že „zprávy“ o jeho těžko přístupném pohřebišti vešly do legend jako „Avalon“, že se tedy z Glastonbury stal bažinami chráněný Avalon. Fakt, že domnělý Camelot-Cadbury a Avalon-Glastonbury jsou vzdáleny „hodinu ostré jízdy koňmo“, tuto možnost jen podporuje.

Z pramenů tedy vyplývá možnost, že král Artuš žil v 5. století – nebo alespoň člověk, který se stal jeho předobrazem.

„Artuš, moudrý muž ode dvora“, jak ho nazýval Wolfram von Eschenbach, zaměstnává dnes badatele stejně jako v jeho dobách. Například soudobý anglický vědec Geoffrey Ashe věnoval artušovskému mýtu celý svůj život – a dnes věří, že ho rozluštil. Říká, že nejtěžší na celém hledání byl fakt, že Artuš nevešel do historie pod svým pravým jménem.

Jeho zjištění se shodují s výše uvedeným směrem „všeobecně známých výzkumů“ až do nejstarších dob, jsou však o něco preciznější, jen s několika málo odbočkami.

Ashova výchozí otázka zněla: pokud tento muž žil a panoval, proč ho nezmiňuje žádný ze starých historiků, například římských? Vždyť ho bezpočet legend popisuje jako mocného krále, úspěšného v bojích s Góty. Burgundsko je mimo jiné označováno za místo bojů s Góty a hovoří se také o ošklivé zradě na něm. Proč tedy o tom všem není ani zmínka v oficiálních historických spisech?

V tomto bodě se Ashovy myšlenky ubíraly jinou cestou a autor se domníval, že přišel na to, v čem to je: „V římských historických pramenech není Artuš uváděn pod tímto jménem ale pod svým titulem. Ten však zněl Riothamus a bylo to označení „nejvyššího krále“ ve staré Británii.“

Dále pokračuje, že Riothamus, král Britů, vyhověl žádosti Římanů (pokud v této době ještě vůbec můžeme mluvit o Římanech, protože jak známo byla západořímská říše oficiálně zlikvidována roku 476) o pomoc... přeplavuje se na pevninu, aby vyhnal západní Góty z Burgundska. Bojoval statečně, je však zrazen jedním z důvěrníků a roku 470 mizí jeho stopa v temnotě dějin.

Přišel Riothamus v roce 470 o život? Pokud ano, jak se dostal do svého hrobu v Glastonbury, přes nebezpečné močály?

Ashův závěr zní: muž, kterého označujeme za krále Artuše, žil v 5. století a jmenoval se přesně Artuš Riothamus = Artuš, král Britů. Bojoval s 12 000 muži na straně Římanů, byl však poražen.

Ashův názor ohledně jména sdílí i francouzský historik Leon Fleuriot: „Riothamus není vlastní jméno, ale královský titul.“

Je tedy třeba zkoumat, zda se v římské nebo pozdější historiografii vyskytuje nějaký Riothamus, na kterého by se hodily ostatní detaily „krále Artuše“ nebo alespoň jeden, viz výše „vojevůdce“ (který však padl teprve roku 537 u Camlann).

Avšak ani zde se nesetkáváme s úspěchem. O to četnější jsou různé hrdinské eposy, které podle zkušenosti mají alespoň historické jádro, pokud nejsou více či méně autentickou zprávou. A faktem je, že již u Keltů najdeme zmínku o králi Artušovi. Kronikář Gildas, který žil v 6. století – tedy o sto let později než snad žil král Artuš – jenž jako první shrnul a zaznamenal zprávy a pověsti Keltů. Další zpráva o Artušovi pak pochází z 9. století od jistého Nennia. Gildas stejně jako Nennius hovoří o dvanácti bitvách na britských ostrovech a o boji v Galii proti „barbarským hordám“. Kolem roku 1135 pak jistý Geoffirey of Monmoth sepsal historické dílo, jehož vrcholem je rovněž král Artuš.

Dobrá tedy. Legendární král Artuš tedy měl historický předobraz a je vcelku jedno, zda byl pouhým vojevůdcem a padl roku 537 u Camlann nebo se jmenoval nebo nazýval „Riothamus“ a zahynul již roku 470 v Burgundsku.

Další otázkou pak je, zda legendární Camelot, místo kde se scházeli rytíři kulatého stolu, je historický nebo nikoli.

I zde odkazujeme na výše uvedené a jako doplněk uvádíme:

Cadbury Castle nedaleko obce Queen Camel v Somersetu by mohl tímto Camelotem být. Tamní archeologické vykopávky odkryly nejen obranné zařízení z římských dob, ale i zbytky pozdější královské obranné stavby. Až do 15. století se vršku, na němž tato stavba stála, říkalo „Camalat“. Nedaleko opevnění protéká řeka Ca. Podle Nennia došlo k poslední Artušově bitvě skutečně u Camlannu („Annales Cambriae“, 9. století). O dalších 500 let později konstatoval John Leland (1509-1547), historik na dvoře Jindřicha VIII., že kopáči našli nedaleko vršku Camalat masový hrob s ostatky mnoha lidí, kteří padli v boji.

Závěr ohledně Camelotu tedy také zní: lze vycházet z toho, že měl historický předobraz, a zda ležel u Cadbury nebo Glastonbury nebo také v jižním Walesu u Caerlonu, má druhořadý význam.

Skutečně důležitou a takřkajíc vše rozhodující otázkou ve věci legendárního krále Artuše a jeho rytířů kulatého stolu na Camelotu je otázka grálu. S tímto okruhem legend je totiž nerozlučně spojeno vyprávění o Svatém grálu. Skutečně ho Artuš našel nebo získal?

Můžeme si to zjednodušit: jelikož se o tom tak tvrdošíjně, četně a často hovořilo, muselo to tak skutečně být, protože není kouře bez ohně.

Na tomto základě je to věc prosté víry – a ani nutně náboženské – prosté víry ve skutečnosti nebo možnosti nebo důvěry ve věrohodnost pověstí a zpráv.

Přistoupíme-li k věci rezervovaněji, racionálněji, intelektuálněji, totiž s vědomím toho, jak to při vznikaní legend chodí a především dříve chodilo a jak právě relikvie po staletí povzbuzovaly kult, který lze vysvětlit pouze na pozadí doby a jejího chápání světa a náboženství, pak se musíme vydat na cestu hledání vhodnějších vysvětlení.

Svatý grál: to jsou pověsti. Ta první, spíše světská, v něm vidí trochu nepřesně a rozmazaně legendární poklad bez přesnější definice, podobně tajemný jako pojem „kámen mudrců“. Existovaly však také středověké představy, které jej chápaly jako „vzácnou nádobu“ vyrobenou samozřejmě z „nejcennějších materiálů“, která vypadla Luciferovi z koruny, když byl svržen z nebes do pekla. To můžeme jednoduše řečeno zapomenout. Důležitější – už proto, že se v této podobě táhne celou západní kulturní historií, s níž je neoddelitelně spojená – je druhá verze o Svatém grálu: je to kalich, z něhož Ježíš naposledy pil při poslední večeři a do kterého Josef z Arimatie zachytil dalšího dne krev ukřižovaného Ježíše, a proto je od těch dob nadána zvláštní kouzelnou mocí. Podle pověsti-legendy (jak už bylo řečeno uchovala si do dnešních dnů mimořádnou obraznost, symboliku, sílu a vytrvalost) se tento kalich později dostal přes Kyrenaiku, Krétu, Sicílii, Řím, Marseilles, Figeac, Limoges a Morlaix do Anglie.

Proč právě do Anglie a ne třeba do Říma, tehdejšího centra křesťanství?

Je prokázáno, že v tehdejších dobách existovalo úzké spojení mezi Anglií a Svatou zemí, později za křižáckých válek měly spíše náboženskou povahu, avšak již dříve tu existovaly obchodní styky.

Řecký historik Diodoros Sicilský, který je považován za spolehlivého a seriózního, informuje o živém

námořním obchodu mezi dalekou Británií, přesněji Cornwalem, a Jeruzalémem, a to především s cínem. Vezmeme-li tuto skutečnost v úvahu, pak nás ani příliš neudiví, že jako protihodnota k těmto dodávkám doputuje do Británie také jednou krásný a cenný pohár, který měl věřícím na ostrově posloužit k podpoře víry a znázornění příběhu riového zákona, nebo také díky svému původu ze Svaté země získat zvláštní symboliku. Je myslitelné, že se zpočátku jen říkalo: do podobného kalichu zachytil Josef z Arimatie krev Páně. V pozdější době se „z podobného“ stalo „z tohoto...“ A tak patrně vznikla legenda. Pokud tedy nejsme ochotni věřit ji doslova.

Ve 12. a 13. století však již byl tento „fakt“ tak pevně zakořeněn ve víře, že až do našich dnů o něm vlastně nikdo vážně nezapochyboval.

Připustíme tedy, že tento kalich existoval, ať už to byl „pravý“ Svatý grál, nebo nějaký symbolický nebo domnělý: co se však s tímto nanejvýš významným předmětem stalo? Určitě ho někde jen tak nezaložili. Jiné, daleko méně významné relikvie se přeci také zachovaly po mnoho století až do dneška.

Na přelomu 12. a 13. století se objevily první z dlouhé řady románů o grálu. (V anglosaské utopické literatuře i nyní každoročně vycházejí romány zabývající se legendárním králem Artušem a grálem – a to nehovořím o vulgarizaci tématu ve stylu Indiána Jonese.) Dodnes jsou předmětem zkoumání a hledání jejich historického jádra. Dodnes existuje domněnka, že je možné – nebo alespoň myslitelné – někde v Anglii poklad grálu najít – ať už ve vlastním slova smyslu „poklad“ nebo jako onen posvátný kalich. Domněnku živí fakt, že neexistují žádné zprávy nebo stopy, co se s grálem stalo, co se z něj stalo. V porovnání s tímto totálním nic, je příběh s rýnským zlatem Nibelungů přímo vysvětlený... Za dnešního stavu věcí se může kdokoli domnívat, že grál nějakým záhadným způsobem zmizel, že někdo možná ze záhadných důvodů sebou vzal vědomost o jeho umístění do hrobu – dobrovolně nebo jinak – a kalich (nebo poklad, jehož je součástí) je hluboko zakopán na nějakém kopci, v jeskyni nebo jinde a čeká na své odhalení: ovšem za předpokladu, že skutečně existoval, že to nebyla jen představa a že se jedná o skutečně „historický“ kalich z Golgoty. Je však otázka, zda skutečně existoval, protože žádný z evangelistů se nezmiňuje o tom, že by Josef z Arimatie zachytil krev Ukřižovaného do nějakého kalichu. Všichni shodně informují o tom, že tento muž požádal Piláta Pontského, aby směl mrtvého sejmut z kříže, zabalil ho do plátna a uložil ho do hrobu... Z takového materiálu je tedy ušita tato „světová záhada...“

Proto na závěr ještě několik věcnějších informací: Grál (starofrancouzsky graal, vlastně „nádoba“): ve středověké poezii tajemný, různě popisovaný posvátný předmět (miska, kalich, kámen), který je společně se stejně záhadným krvácejícím kopím ochraňován v chrámu podobném hradu králem a rytíři grálu. Je schopen „konat zázraky“, poskytuje věčné štěstí, mládí a neomezeně potravy, má také však léčebné vlastnosti. Dosáhnout ho může jen čistý člověk, který je k němu povolán... Téma grálu se vyskytuje ve starofrancouzské oblasti, v Anglii, ve Walesu, ve starých severských ságách a ve středověké německé literatuře od dob Wolframa von Eschenbach... Původ pověsti o grálu je nejasný. K vysvětlení misky a kopí ve francouzských textech lze snad použít následující prameny:

1. křesťanské legendy (symbolika eucharistie a mše),
2. keltská tradice (pohádkové motivy, např. grál jako roh hojnosti),
3. pohanské rituály plodnosti (miska jako symbol ženského klína, kopí jako symbol falusu),
4. mnohoznačná a záhadná literatura helénismu a pozdní antiky...

Již nejstarší dochované texty ukazují tuto pověst ve spojení s artušovským a parcifalovským okruhem tak přetvořenou, že již není možno určit její vlast a původní formu; patrně se v ní však rozplynuly i arabsko-alchymistické představy o kameni mudrců... V pověsti o grálu se již v nejstarších záznamech míchají orientální, keltské a raně křesťanské prvky... V nedokončeném románu ve verších „Parzival“ Wolframa von Eschenbach je grál kámen spadlý z nebe, který ochraňuje král Amfortas v kruhu svých rytířů na hradě Munsalvaesche (u Wagnera Monsalvat, patrně Mons Salvaticus, hora záchrany, možná i Mons Silvaticus, zalesněný kopec) a doufá, že jej vyléčí. Stává se králem grálu a ke stejnému úkolu jsou předurčeni i jeho potomci. Více než zde se pak stává motiv grálu výrazem sakrálně zabarvené touhy po vykoupení ve wagnerovském operním pojetí této látky...

6. STOLETÍ PO KRISTU

Kauza „Nessie“

„Nessie“, nestvůra z Loch Ness, se neobjevila poprvé až v roce 1933, s Jevem“ se vynořila z vln již roku 565. Jak spolehlivé jsou zprávy očitých svědků? Stále ještě čekáme na první skutečně ostrý snímek. Jak známo, stala se „kauza Nessie“ již každoročním hitem okurkové sezóny světového tisku. Od roku 1933, když se poprvé objevila, však zůstává opředena otazníky. (Co už je taky v našem moderním světě nepochybné, nebo co za nepochybné můžeme považovat!)

Loch Ness: jezero ve Skotsku (Loch je skotským označením jezera).

V poslední době je příběh o nestvůře z Loch Ness stále častěji doplňována jinými podivnými mořskými živočichy. A společně se sněžným mužem Yetim, „Abominable Snowman“, jak mu říkají Američané, jsou vítanou potravou pro nenasytnou žravost moderních médií a jejich mechanismů ve snaze uspokojit neukojitelnou touhu lidstva po tajemnu. Ostatně ve stopách Yetiho, kterého prý viděl i Reinhold Messner, provádějí své kousky nejrůznější obří opolidé. Tak je tu „Bigfoot“ nebo „Sasquatch“ v Americe, v Číně a Rusku i na Aljašce a také jinde se mezitím objevily celé legie takových domnělých, vymyšlených nebo skutečných pozůstatků předchozích vývojových stádií člověka: Arynk nebo Arysa (stepní člověk), Kiltanya, Girkyčwawlyn (běžec), Mirygdy (širokoramenný), Teryk (noční muž), Tungu (divoký muž), Wudewasa (vlčí muž), Rechem nebo Džulin (špičatá hlava), Silvestris (lesní muž) a celá smečka dalších: Alma, Khumjang, Orangdalam, Orang-pedek, Sedapa, Čučuna... a kino dělá co může, aby nám tyto bytosti ukázalo, aby jim dalo „vzhled“ a nám představu o nich... Nejzajímavější na nich všech, od Nessie po Yetiho, od Bigfoota po Čučunu je fakt, že neexistuje ostrý záběr žádného z nich. Po celý rok se po nejzapadlejších koutech světa toulají smečky fotografů s nemodernějším a nejdražším vybavením, avšak žádnému z nich se doposud nepodařil ostrý záběr některé z těchto tajemných bytostí.

Podivnou shodou náhod bylo právě špatné počasí, postava byla příliš daleko, voda příliš kalná nebo moment překvapení příliš veliký... nic na tomto světě neunikne profesionálním fotografům agentur a ilustrovaných časopisů, kteří týden po týdnu slídí a prahnou po zvláštním příběhu – kromě „Nessie“ a spol. Jak známo, proběhlo již několik expedic, které měly „Nessie“ v Loch Ness najít (a místo ní se hitem stala zpráva o hledání „Nessie“...!).

I dřívější století byla plná podobných nestvůr. Jen to tehdy bylo snazší. Fotografie neexistovala a kreslíři se s podobnými věcmi vyrovnávali snadněji než fotografové. Tak například časopis *Illustrierte Zeitung*, Lipsko, zveřejnil 11. listopadu 1848 tuto zprávu – a ne jako satyru nebo záplatu za okurkové sezóny: nejnovější důkaz o existenci velkého mořského hada (*Scoliophis atlanticus*) právě přinesl kapitán fregaty *Daidalus*, M'Quha, který ho společně s velkou skupinou důstojníků a posádky pozoroval během zpáteční cesty z východní Indie mezi ostrovy Gap a Sv. Helena: „Zvíře se pohybovalo 20 minut na dohled fregaty a proplovovalo pod jejím kýlem. Jeho hlava vyčnívala zhruba 1,2 m nad hladinou a asi 18 metrů jeho těla leželo rovně na hladině. Bylo vypočítáno, že ještě dalších 9-12 metrů muselo být pod vodou, protože se pohybovalo rychlostí asi 25 km za hodinu. Průměr viditelné části činil asi 40 centimetrů; když otevřelo tlamu plnou velkých ostrých zubů, vznikl prostor, v němž by mohl stát dospělý muž.“ Z jeho zprávy admirality vyplývá, že se tak stalo 6. srpna na 24° 44' jižní šířky a 9° 22' východní délky za pošmourného počasí a silného větru. Zvíře bylo „tmavě hnědé, na krku žlutavě bílé. Nemělo ploutve, ale za krkem mělo cosi jako koňskou hřívu nebo chuchvalec mořské trávy“. Kresby, které jsme z této neobyčejné události schopni přiložit, zhotovil pro admirality kapitán M'Quha a ručí za jejich spolehlivost.

Na základě této zprávy se na vydavatele časopisu *Globe* obrátil písemně lod' mistr J. Henderson s tím, že 20. září americká briga *Daphne* na 4° 11' jižní šířky a 10° 15' východní délky rovněž pozorovala mořského hada s dračí hlavou a že po něm ze vzdálenosti 25 metrů stříleli hřebíky. Okamžitě zvedla hlavu a tělo se ponořilo do hlubin, což jasně ukazovalo na zásah. Bez ohledu na to prchal rychlostí 25 km za hodinu a *Daphne* ho nedokázala dohonit.“

Na fosilního mořského hada, kterého objevil dr. A. Koch v Alabamě a kterého později také předváděli v Německu, si naši čtenáři vzpomenou z čísla 131; jeho kostra se výrazně liší od všech druhů hadů; přesto podporuje lidovou pověru, že i v dnešních dnech žijí v mořích nestvůry, jimž se říká mořští hadi.

Dobrá. Avšak sám fakt, že v roce 1848 zveřejnil tuto zprávu ilustrovaný časopis, ještě neznamená, že celá věc je autentická jen proto, že zpráva je tak úctyhodného stáří; stejně tak to ale neznamená, že je nevěrohodná. A stejně tomu bude i s „Nessie“.

Takže zpátky, nebo spíše kupředu z roku 1848 k naší Nessie, která je stvořením našeho století.

To znamená...

Mohli bychom argumentovat, že celá věc nezačala teprve v roce 1933, ale již o 1400 let dříve, totiž v 6. století. Alespoň se to píše...

Kolem roku 565 prý jeden z učedníků irského světce

Columbana Staršího záměrně vstoupil do jezera Loch Ness. Chtěl přeplavat na druhý břeh, aby svému mistru přivezl loďku. A co se stalo? Správně, jinak bychom tu o tom nepsali: „náhle se s řevem přiblížila nestvůra, s prskáním se vynořila z vln a vody se valila z její strach budící tlamy.“ Tu to máme.

Jak vystrašený plavec vyvázl z nebezpečí?

„Jakkoli se učedník vyděsil, zbožný Columbanus sám zůstal klidný a pevným hlasem poručil nestvůře, aby se vzdálila. A ta poslechla.“

no prosím. Hodná nestvůra. Respektive, k čemu by jinak byl člověk svatý...

Monstrum se muselo mocně vylekat.

Každopádně byl několik století klid – připusťme; rozhodně není o Loch ness k dispozici žádná zpráva, když tedy odhlédneme od „mořského hada“ v časopise Leipziger Illustrierte – až potom z roku 1933...

Loch ness, tato úzká vodní plocha dosahující na nehlubším místě 275 m, která spolu s Loch Linnie, Loch Lochy, Loch Arcaig a Loch Oich tvoří jakýsi kanál, jenž pouze díky několika výběžkům pevniny nedělá ze skotské vysočiny ostrov. A zde došlo 22. července 1933 odpoledne ve čtyři hodiny – je to zdokumentováno – k „hrůznému setkání s příšerou z Loch ness“.

Manželé Spicerovi jsou na cestě z dovolené ve Skotsku do Londýna. Jedou podél jižního břehu jezera silnicí mezi Inverness a Fort William, kterou průvodci označují za „nejkrásnější panoramatickou silnici země“. TU se paní Spicerová lekne. „Cosí“ se pohybovalo nedaleko silnice. „Cosí obrovského, hadovitého“.

George Spicer později uvedl do protokolu, že nejprve pomyslel na velkého hada. Brzy mu však bylo jasné, že to had být nemůže. „Zvíře“ prý mělo „podivně malou hlavu na dlouhém, tenkém krku, který přecházel v mohutné tělo“, navíc: „nemělo nohy ani ruce, ale velké ploutve.“ Kdo si při tomto popisu hned nevzpomene na nějakého dinosaura. Lze si jen pomyslet, představit, uvěřit, že i v živočišné říši podobně jako u lidí nebo jejich předků, viz výše, některé exempláře „zapomněly vyhnout“ a „vesele si žijí dál“, asi tak, jak to napsal Christian Morgenstern?

/ řekl osel oslu: ty jsi hloupý, já jsem hloupý pojďme tedy zemřít v ráz! Však jak se často stává, vesele si žijí dál.

Je vyloučeno, aby zbytky druhu přežily i 50 nebo 70 milionů let, pokud tedy u „Nessie“ jde o ichthyosaura nebo plesiosaury, na což ukazuje většina popisů? O tom lze pochybovat.

Není to však absolutně nemyslitelné. K tomu nakonec ještě několik lexikálních zjištění. Ať už se „zvíře nebo netvor“ zdál být jakkoli těžký (manželé Spicerovi odhadovali jeho délku na 8 až 10 m), pohybovalo se prý „poměrně rychle“ i na souši. I když se podle vzhledu jednalo spíše o vodního živočicha: „bez končetin, jen s ploutvemi...“ Zvíře „patrně“ vylezlo na břeh z hladu: „v tlamě totiž neslo zakrvácené, patrně právě zakousnuté jehně.“

Na tomto místě musíme upozornit na problémy se svědectvím. Vztahuje na manžele Spicerovi stejně jako na tisíce dalších, které na svou duši přísahají, že viděly Nessie nebo Yetiho nebo cosi jiného, co v mnoha případech objektivně vidět nemohly nebo alespoň ne tak, jak se domnívají, že to viděly: stejně se týkají všech těch, kdož denně svědčí u soudů na celém světě – totiž toho, co se studenti práv učí v prvním semestru: subjektivity každého vnímání. Bez zlého úmyslu nebo nedbalosti se pět a více vjemů stejné události liší naprosto radikálně a „nevysvětlitelně“. A nejen skeptikové, ale všichni právníci se děsí slova „očitý svědek“ právě ve chvíli, kdy je významně zdůrazňováno. Zpět k tématu. Přeci jen existuje množství „faktů“ (pokud jimi jsou), o nichž nejprve musíme pohovořit.

„Ztuhlí děsem“ přihlíželi manželé Spicerovi, jak

„nestvůra“ opět zmizela ve vodách jezera. Vlny se utišily, jako by se nic nestalo.

Téhož roku, tedy 1933, „se jistému lékaři během dovolené u Loch Ness podařila patrně první fotografie monstra“. Není příliš zřetelná a zobrazuje něco, co bychom mohli označit za mohutný krk, na němž sedí malá hlava, a zádovou partií zvířete vyčnívající nad hladinu.

Lékař odhadl vzdálenost od „nestvůry“ na 200-250 metrů. Řekl, že stál nedaleko Invermoristanu, na tehdy stavěné silnici, asi 60 m nad jezerem.

Svět měl svou senzaci a díky velmi vágním informacím horké diskusní téma.

Ti, kterým věřící trochu s posměchem přezdívali „racionalisté“, přišli se „zcela přirozeným“ vysvětlením:

„Spodní proudy shromažďují množství chaluh, které pod vodou hnijí a tak vznikají plyny. Ty jsou částečně zachyceny v chaluhách, což vede k tomu, že jsou vynášeny na hladinu a mohou tam vytvářet různé tvary.“

„Věřící“ však oponují: „Napadl snad tehdy roku 565 učedník svatého Columbana shluk chaluh? Viděli snad manželé Spicerovi shluk řas požírající jehně? Setkal se snad Lachlan Stuart se shlukem chaluh?“

Lachlan Stuart je dalším korunním svědkem přívrženců Nessie. Podle zprávy chtěl jednoho rána roku 1951 na břehu Loch Ness podojit své krávy. Bylo prý kolem půl sedmé ráno, když poprvé zpozoroval pohyb ve vodě. „Pak se z vody vynořily tři hrby a směřovaly ke břehu...“

V šedesátých letech zaznamenali dokumentaristé Nessie první „filmové záběry“ zvířete, jistému Timu Dinsdaleovi „se podařilo natočit první film Nessie. Od té chvíle tak zahořel pro honbu za důkazy, že opustil svou dobře placenou práci leteckého inženýra, najal si člun a cele se věnoval hledání lochnesky...“

To je sice pozoruhodné rozhodnutí pana Dinsdalea, zdaleka to však není důkaz pro Nessie. (Při bližším zkoumání se stejně nezdá, že za náhlým vzplanutím pro hledání pokladů, monster a jiných

podivností jsou především prozaické materiální důvody. I to však jen tak mimochodem, nic proti panu Dinsdaleovi.) „... Byl to patrně on, kdo odstartoval první vědecké snahy o nalezení odpovědi na hádanku Loch Ness.“ (I slovo „věda“ je třeba v takových zprávách brát s rezervou.) Faktem však je, že poslanec David James založil v roce 1961 „Kancelář pro výzkum fenoménu Loch Ness“. Když už politikové zakládají „kanceláře“, pak spíš než věda je zajímavá publicita... A hle: „Jistě, skutečně hmatatelné, přesvědčivé důkazy kancelář nepřinesla.“

Další epizoda: „V roce 1969 se u Loch Ness objevil japonský televizní štáb (samozřejmě z čistě „vědeckých“ pohnutek!) vybavený nejmodernějšími podvodními kamerami. Z USA dopravili jednomístnou ponorku a byla připravena i výzkumná loď se zařízením pro noční vidění a velmi citlivými magnetofony...“ A dál, a dál...?

„Příšera se však neukázala.“

Přesto: „Ponorka učinila objevy, které byly nadšeně přijaty stále rostoucím počtem přívrženců lochnesky. „Ukázalo se, že od Urquhart Castle je jezero až o 60 m hlubší než se dříve myslelo.“ Aha! Monstrum tedy mělo daleko lepší možnost se skrýt, než se doposud zdálo! Mimoto byla objevena rozsáhlá podvodní jeskyně, která by se jistě hodila příšeře za úkryt“

Tedy to vypuklo.

„Koncem roku 1975 se bostonská „Akademie aplikované vědy“ začala zabývat filmovým materiálem, který byl natočen v červnu téhož roku. Z motorového člunu spustili do hlubin jezera kameru. Zatímco nejmodernější blesky osvětlovaly temnotu kalného jezera, pořídila kamera bezpočet snímků.“

„Nejmodernější“ fotografické blesky a „bezpočet“ snímků: to už musí něco přinést, ne?

Když byly všechny snímky v „Akademii aplikované vědy“ v Bostonu pečlivě prozkoumány, ukázaly se podivuhodné výsledky. Byl například zachycen tvor, který byl téměř jedenáct metrů dlouhý. Zvláštní znamení: asi dva a půl metru dlouhý krk. Barva zvířete šedohnědá.

O autenticitě takových „podivuhodných“ (jak jinak) výsledků, resp. o formě, jakou byly předloženy veřejnosti, ví své každý, kdo nějaký čas pracoval v mediální firmě.

Vědci z bostonské „Akademie aplikované vědy“ předali rozsáhlý materiál MASA, která zpracovala obrázky na nejmodernějších počítačích. A hle: Objevily se další detaily.

A to: „Jeden ze snímků zachycoval obrysy většího tvora. Zřetelně však byly vidět jeho ploutve.“

Nejmodernější počítače tedy identifikovaly „většího tvora“, byť i jen v „v obrysech...“

A dál: „Akademie aplikované vědy vyslala další výzkumný tým, který se opět vrátil s rozsáhlým filmovým materiálem. Hej přesvědčivější byla jedna fotografie: Extrémně silné světlo blesku osvětlilo bezpočet drobných částíček bahna, které svítily jako hvězdy v nějaké mléčné dráze. Zajímavější než tyto světelné efekty bylo na spodním okraji snímku mohutné tělo patrně velmi velkého zvířete. Bylo možno rozeznat dvě nohám nebo ploutvím podobné končetiny a dlouhý, lehce zakřivený krk s malinkou hlavou.“

Pokud to tedy bylo něco takového. To však uvádíme jen pro případ.

Hlava samotná se objevuje ještě na několika dalších snímcích, „takřkajíc lehce neostré portréty příšery z Loch Ness.“

Jako na potvoru. Jakmile se začne jednat o detaily, jsou portréty nezvykle rozostřené...

„Známý zoolog a publicista Sir Peter Scott, odborník v oblasti kreseb zvířat, zhotovil podle této fotografie zajímavou kresbu.“

Zůstaňme skeptiky. Kreslíř může být známý odborník a jeho kresby mohou být přesvědčivé, přesto všechno však nejsou důkazem existence Nessie, snad hypotézou, znázorněním možnosti, představou nebo také jen prací na zakázku.

„Vedle malých, uším podobných hrbolků vidíme dva úzké, tenké výstupky nebo růžky. Velmi se podobají růžkům šneka. Velmi podivně působí kůže zvířete. Je podivně vzorovaná, jedná se patrně o žilní síť.“

Důkazem není ani svobodná tvorba kreslíře podle „rozsáhlého“ filmového materiálu natočeného navzdory „extrémně silným“ bleskům a podle „neostrých“ fotografií zpracovaných na „nejmodernějších“ počítačích...

„A na světlo světa nepřišly jen fotografie monstra samého. Ukázalo se také, že jezero Loch Ness vypadá úplně jinak, než si ho lidé představují.“

Totíž: „Loch Ness není vůbec podobné nějakému vybagrovanému bazénu. Jeho dno tvoří nepřehledné strže se strmě klesajícími stěnami. Jezero protkávají hluboké příkopy s mnoha odbočkami. Také není známo, kolik podvodních jeskyní se skrývá pod hladinou jezera.“

Má to snad být (možný) „důkaz“ (možné) existence Nessie?

„Významný americký vědecký časopis Technology Review dospívá k pozitivnímu výsledku: Fotografie Akademie aplikované vědy dokazují, že skutečně existuje něco jako monstrum z Loch Ness. Různé fotografie prý do sebe zapadají a poskytují obraz dokazující, že v Loch Ness existuje druh velkého

vodního živočicha.“

Když myslíš

Doslova se dál říká: „I když nevznášíme nárok na to, být považováni za zoologické experty, přesto nejsme schopni najít jinou kombinaci fenoménů, která by umožňovala jiný výklad údajů než ten, že v Loch Ness žije nějaký velký živočich. V našich očích nedokázala ani odborná veřejnost podat uspokojivé vysvětlení. Navíc máme k dispozici výsledky zkoumání, které umožňují závěr, že poměry v Loch Ness jsou takového druhu, že umožňují život takového zvířete.“ (Řečeno jinými slovy: „Pokud by se prokázalo, že černá je bílá, pak bychom se i my zamysleli, zda se k tomuto názoru nepřikloníme.“)

Dále: „Sir Peter Scott postoupil ještě o krok dál a dal jezerní příšeře vědecké jméno Nessiteras rhombopteryx – živočich z Loch Ness s ploutvemi.“

Čímž by se jednoznačně prokázalo...

ne, nic není dokázáno.

„Hlasy skeptiků, kteří hledají přirozené vysvětlení, přesto neumlkly. Vypadá to tak, že jsou nabízena ta nejfantastičtější vysvětlení jen proto, aby se popřela existence velkého vodního živočicha v Loch Ness.“

(Pokračuje se obvyklou technikou: negativní přívlastky pro všechny nevěřící.) „Tak zaprvé: Při podvodním fotografování se před objektiv dostala stará vikingská loď, domnělé tělo zvířete není nic jiného než loď sama a snímek hlavy pak zoban na přídi. Tento výklad je nepravděpodobný.“

Může tomu tak být. Toto konstatování však zdaleka není důkazem existence Nessie.

„Co však je lochneska? Velryba, delfín nebo tuleň? Odhlédneme-li od faktu, že voda je pro savce příliš studená, jsou tato zvířata mnohem aktivnější a častěji by se ukazovala.“ A nakonec řečnická otázka:

„nebo se snad jedná o ještěra, snad o plesiosaurose? Tento druh však vyhynul před 70 miliony lety.

Jistě, i latimérie byla považována za vyhynulou –dokud nebyl v roce 1938 v Indickém oceánu u pobřeží Afriky chycen jeden exemplář.“ Toto srovnání (níže se o něm ještě zmíníme) tady sice příliš nesedí

(latimérie byla skutečně objevena a ulovena), ale pokračujeme: „Možná se tak stalo před 10 000-15 000 lety: Ledová pokrývka poslední doby ledové roztála, na severní polokouli se zvedla hladina jezer. Propasti se staly údolními, údolí byla zaplavena. Stalo se snad, že některým exemplářům druhu monstra z Loch Ness, ať už je to zoologicky cokoli, byla v jezerech Loch Ness při poklesu hladiny odříznuta ústupová cesta? Ať už je příšeřa z Loch Ness cokoli, není to určitě výmysl tisku našich dnů – hádanka kolem tohoto zvířete totiž již existuje od 6. století.“

Ovšem stále za předpokladu, že tato stará legenda z roku 565 není a nebyla „novinkou“ nebo důvodem k vymyšlení (znovuobjevení) Nessie...

Stranou ponechme ještě další bod, který uvádíme jen pro úplnost: pokud se tedy snad podle „nejnovějšího bádání“ u lochnesky jedná o cosi podobného plesiosauruovi, viz obrázek, – „moderní rekonstrukce“ se se značnou přesností shoduje s běžným vědeckým vyobrazením plesiosaurose – jak potom mohli manželé Spicerovi tohoto čistě vodního živočicha vidět na pevnině při trhání ovce a jak mohl onen rolník dojící své krávy spatřit hrby, který neměl žádný plesiosaurus? Dobrá, snad jsou to detaily. Ale o ně přece jde. Kvůli věcnosti na závěr ještě uvádíme toto lexikální vysvětlení, které hovoří seriózněji než dosavadní „bádání lochnesky“ a mediální povyk kolem ní, a nevylučuje a ponechává otevřenou možnost, že by Nessie „v zásadě“ mohla existovat – i když sotva jako ojedinělý exemplář. (Tento bod je jedním z těch, které fandové Nessie všeho druhu nechávají spadnout pod stůl: jak by mohl ojedinělý exemplář zvířecího druhu přežít staletí nebo tisíciletí? Jak si to máme představit. Je snad Nessie nadána věčným a osamělým životem? Pokud ne – protože tato domněnka je sotva přijatelná – neměly by pak existovat alespoň dva exempláře, totiž pár schopný rozmnožování? Nebo je Nessie skutečně posledním exemplářem svého druhu? Pokud ano, jak dlouho již? A kdy je tedy třeba počítat s jejím přirozeným zánikem...?)

Živoucí fosilie: skupiny rostlin a živočichů, které se po miliony let dochovaly beze změny. Jednou z nejznámějších fosilií je latimérie, poslední dnes žijící lalokoploutvý tvor. Lalokoploutví se často vyskytovali ve vrstvách mezozoika a zřejmě zcela zmizeli na konci křídly.

Objev živoucího druhu lalokoploutvých při pobřeží jižní Afriky a Madagaskaru poskytl výbornou příležitost ke zkoumání anatomie zvířecího druhu, který byl doposud znám jen z fosilií. Živoucí fosilie jsou pro nás zdrojem informací o fylogenezi příbuzných druhů; jejich poměrně nezměněná morfologie je výsledkem více či méně konstantního životního prostředí, a to často po velmi dlouhou dobu. Příklady živoucích fosilií jsou známé mezi obratlovci, bezobratlými i rostlinami.

Novozélandská ještěrka *Sphenodon punctatus* –ještě před nedávnem ohrožená vyhynutím – je dnes chráněna zákonem. Je to jediný druh plaza, který byl velmi rozšířen v triasu, později však ztrácel na významu a jeho počty se snižovaly. *Sphenodon* se velmi podobá svým příbuzným z období triasu a jury (např. *Nomoeosaurus*) a zdá se, že se od raného mezozoika prakticky nezměnil.

Jako příklad bezobratlého druhu uveďme měkkýše *Meopilina galathea*; platí za jediného recentního zástupce třídy měkkýšů *Monoplacophora*. Do doby jeho objevu v roce 1952 dánskou expedicí *Galathea* v hloubce přes 3000 m u pacifického pobřeží Mexika jsme *Monoplacophora* znali jen z kambrických a devonských vrstev... *Araucarie* (například *Araucaria excelsa*) a *Ginkgo* jsou rovněž živoucími fosiliemi z rostlinné říše.

*Ginkgo*ae byly v mezozoiku rozšířeny po celém světě, dnes existuje již jen jeden druh (*Ginkgo biloba*), který se divoce vyskytuje již jen v Číně a Japonsku.

7. STOLETÍ PO KRISTU

Jednorožec – symbol a pohádková bytost

Roh jednorožce je cennější než celá města. Je to náhoda, že jednorožec je stejnou měrou znám sobě tak vzdáleným kulturám jako Čína a Evropa? Existuje nebo se jedná o pohádkovou variaci narvala? pohádkový jednorožec existuje!“

Na evropskou veřejnost se s tímto poněkud podivným zjištěním neobrátil nikdo menší než Isidor, arcibiskup ze Sevilly.

Hlas tohoto vysoce postaveného duchovního měl ve své době samozřejmě váhu, stejně jako skutečnost, že se v 7. století k tématu jednorožce vyjádřil arcibiskup.

Měl k tomu však velmi dobré důvody.

Církev v té době měla velké problémy se sektami a sektáři, kteří zpochybňovali ortodoxní víru. Jistý vědec konstatoval, že „by arcibiskup nepustil do světa pohanskou legendu, aby nezpůsobil ještě více neklidu.

Ne, pokud arcibiskup tvrdí, že jednorožec existuje, pak to znamená, že tomu sám věří.“

Co říká arcibiskup Isidor o tomto legendami opředeném a záhadném tvorovi? „Panna musí zvíře přimět, aby ji položilo hlavu do klína. Pak jej opustí veškerá divokost a on usne.“

Na tomto místě se hned zastavme u šíře symbolů, které jsou s jednorožcem spojovány.

Lexikon tradičních symbolů:

Jednorožec, lunární, ženský princip, jehož mužským protějškem je lev; cudnost, čistota, panenství, absolutní dobro, ctnost a síla ducha a těla, nezkaženost. Protože u jednorožce se oba rohy spojily v jeden symbolizuje sjednocení protikladů a nedělitelnou vládní moc. Jednorožci se často objevují na rodokmenech jako strážci. Souboj lva s jednorožcem ztělesňuje solární a lunární síly a párové protiklady. Roh jednorožce dokáže odhalit jed ve vodě a zneškodnit jej.

Egypt: Všechny morální ctnosti.

Alchymisté: Jednorožec je rtuť, zatímco lev jako síra. Je jeho protějšek.

Čína: Často stavěn na roven Quilinovi, jedné ze čtyř duchem nadaných bytostí. (Quilin: čínská bájná bytost, jemuž se občas také říká jednorožec; je spojením sil jing a jang, mužského a ženského principu.)

Roh jednorožce je znakem štěstí pro císaře.

Křesťané: Kristus; roh vykoupení“; roh jako proti-lék na jed symbolizuje Kristovu moc vymýtit hřích; jeden roh poukazuje na jednotu Krista a otce nebo na Krista jako jednorozeného syna Božího. Jako symbol čistoty, ženské cudnosti a panenství je atributem Panny Marie a symbolem morálních ctností. Jako samotář ztělesňuje klášterní život; je atributem svatě Justiny z Antiochie a Justiny z Padovy.

Taoisté: Jeden z hlavních symbolů taoismu; postava Quilina ztělesňuje esenci pěti prvků a ctností.

Řekové – Římané: Symbol měsíčního srpku. Jednorožec je atributem všech panenských, všech měsíčních bohů, především pak Artemidy-Diany.

Heraldika: Má hlavu a tělo koně, ocas lva, nohy a kopýtko jelena a uprostřed čela spirálovitý roh; společně se lvem ztělesňuje sílu měsíce a slunce.

Írán: Dokonalost, všechny morální ctnosti.

Židovství: Královská moc, tělesná síla, moc.

Sumerosemitsky: Lunární, atribut panenských bohů a zobrazován se stromem života.

Lexikon křesťanských symbolů:

Jednorožec: od doby, kdy Ktesias (kolem 400 před Kristem) informoval o existenci osla podobného koni s léčivým rohem, který žije divoce a může ho chytit jen panna, od doby, kdy mu Plinius přisoudil tělo koně, hlavu jelena, sloní nohy, rypák divočáka a dva lokty dlouhý černý roh rostoucí z čela, pod nímž prý roste granát, který léčí všechny rány, jichž se dotkne, a kdy označil i jeho srdce za léčivé, je ospravedlněna jeho existence nejen jako symbolu lékáren. Popis obsažený v příběhu o Alexandrovi a v díle *Physiologus*, podrobně převyprávěný Isidorem ze Sevilly a v mnoha středověkých bestiářiích zahrnutý příběh o lovu na jednorožce velmi brzy pronikl i do křesťanské symboliky: zvíře lze pro jeho sílu přemoci jen lstí. Proto se do míst, kde se zdržuje, přivede panna. Jakmile jednorožec pannu uvidí, pokojně jí vloží hlavu do klína, usne a pak ho lze snadno přemoci. A tak se jednorožec stal symbolem čistoty a lov na něj archandělem

Gabrielem, který je znázorněn na mnoha kobercích a miniaturách, obrazem neposkvrněného početí Panny Marie... Vedle této úlohy v mariánské typologii figuruje jednorožec také jako symbol Krista samého, nejčistšího mezi čistými... Jednorožci jsou spravedliví, a přede všemi Ježíš Kristus, který proti svým protivníkům bojuje křížem jako rohem; v tomto rohu spočívá naše důvěra" (Pseudo-Jan Chrysostomos). Vyzdvihování jednorožce dle také spočívá na nepochopeném překladu bible...

Lexikon symbolů:

Jednorožec,... známý od východní Asie až po středověké rytířské eposy, je v indickém mýtu symbolem energie lingamu, mužské plodivé síly. Ve středověké milostné poezii a s ní spojeném malířství je kůň s mohutným rohem na čele "nejsilnější, nejsvobodnější ze všech zvířecích bytostí. Jen pokud uvidí čistou pannu "zkrotne a lehne si před ní. Ženský prvek, který byl v rytířské kultuře mezi Indií a západní Evropou nade vše uctíván, se zde stává cílem všech tvůrčích sil mužského vědomí.

Je snad tato bájná bytost něco jiného? Má nějaký reálný předobraz? Jeden nový americký historický román pracuje například se zcela originálním nápadem, že císař Nero prý vyslal do Afriky gladiátora s rozkazem, aby mu přinesl roh jednorožce a nevracel se dřív, než ho bude mít; ale ať ho ani nenapadne, aby mu přinesl "obyčejný" roh nosorožce a vydával ho za roh jednorožce. A gladiátor dostane od jednoho afrického důvěrníka tip. Chytí kolouchy určitého druhu gazely, svážou jejich rostoucí růžky tak, aby po určité době rostly rovně a ovíjely se kolem sebe přesně tak, jak si lidé představovali roh jednorožce. A fungovalo to...

Mohlo se kdysi skutečně něco podobného stát, takže vznikl "pravý jednorožec"? Zoolog Konrád Gessner byl přesvědčen, že o existenci jednorožce nelze pochybovat. A pokud ještě existují nějaké otázky, pak snad jen v tom směru, zda existoval jen jeden druh jednorožce nebo jich bylo více: "Zda existuje více druhů jednorožce a proto bylo popsáno tolik forem jednorožce..." A shrnul, co prý mají všechny druhy jednorožce společného: "Rychlé nohy, koňské tělo. Někteří mají lví tlamu. Rád žije ve vysokých horách a v divočině. Má děsivý hlas, který nelze srovnat s hlasem žádného zvířete. Je také velmi silný. Je to drzé, divoké a nevladatelné zvíře a když zestárne, nelze ho již chytit živé. Pokud je však ještě mladé, lze ho ochočit. Musí však být chyceno ve věku dvou let. Pokud je starší, roztrhá a rozmačká vše, co je z masa. Raději se nechá zabít než chytit..."

A britský přírodovědec Guillelm říká ve svém spise o heraldice "Display of Heraldry": "Jednorožec se nikdy nenechá chytit lovciem."

V Evropě je jednorožec bez ohledu na výše popsanou symboliku často popisován jako zlé zvíře (třeba v pohádce bratří Grimmů O statečném krejčíkovi!)

Hlavním znakem je zpravidla koňská podoba. Existují však i zcela jiná vyobrazení, v neposlední řadě i v sakrálním středověkém umění (ostatně se zcela zřetelnou erotickou symbolikou); zde se jednorožec podobá spíše koze a jeho roh také není bílý, ale hnědý, někteří badatelé jsou toho názoru, že právě tato podoba by mohla poukazovat na faktický původ příběhu: "že kdysi možná existovalo něco jako jednorožec, neboť ten, kdo si vymyslí bájnou bytost, monstrózní, děs budící zvíře jistě nesáhne po srovnání s kozou. Bytost s koňským tělem, kozí hlavou a rohem na čele se jistě nehodí k tomu, aby budilo děs..."

Poukazuje to tedy přeci jen na již zmíněný originální nápad v americkém historickém románu? Může v této verzi uměle stvořeného jednorožce z nějakého druhu gazely být jakési věcné jádro? Také Číňané, viz výše, znají jednorožce ze staré mytologie a symboliky a rovněž jako koni podobné zvíře, avšak s hlavou, jež se koňské nepodobá, a s rohem na čele.

Často byla kladena otázka, zda je možná taková náhoda, pokud by se jednalo jen o vymyšlený symbol: že v tak vzdálených kulturách, jaké byly kdysi Čína a Evropa, by mohly vzniknout shodné představy o "bájných bytostech".

nu, tak nemožné to zas není, jak vyplývá z posledních poznatků o kulturních a mezikontinentálních kontaktech. Avšak i tato domněnka je v tomto případě jen teorie, protože ji nelze dokázat. Snad vyhynulé zvíře? Vždyť dodnes existuje "mořský jednorožec": narval.

Dále. Také anglický král Jakub (1566 až 1625) nepochyboval, věřil všem starým zprávám a převzal jednorožce do svého erbu. Když se mu podařilo násilím prosadit svou politiku a sjednotit Skotsko a Anglii, povýšil jednorožce na erbovní zvíře Anglie. Bylo to gesto, které se jednoznačně opíralo o staré zprávy sahající až do 7. století, v nichž byl jednorožec popisován jako mýtický rival lva: oba chtěli ve zvířecí říši zaujmout první místo (stejně jako tehdy Anglie a Skotsko soupeřily o prvenství).

Dalším argumentem těch, kdo se nechtějí smířit s tím, že jednorožec je pouhým bájným výmyslem, ale prý kdysi existoval nebo měl alespoň nějaký předobraz (možná právě narvala: "Když existuje mořský jednorožec, není možné, že by byl i na pevnině...?"), je: všechna zvířata, symbolizující některou vlastnost,

také reálně existují; první ze všech majestátní lev, symbol síly a moci. Podivné pak prý také je, jak dodávají, že jednorožec na jedné straně v symbolice zobrazuje čistotu a nevinnost a na druhé straně jsou mu připisovány zcela reálné zájmy: třeba finanční.

V roce 1754 poznamenává „Kniha o jednorožcích“ docela trefně:“

„... je ještě nejisté, zda lze tuto bytost najít v přírodě. Indiáni však hlásí, že v Americe bylo nalezeno velké zvíře, kůň s rohem, a možná že je to právě on. Roh tohoto zvířete si císařové a králové cení nad zlato a drahé kamení, protože je nadevše dobrý, avšak jen zřídka lze získat pravý...”

Viz výše: Nero, který již také dostal mnoho „falešných“, většinou nosorožcích rohů, chtěl konečně ten skutečně pravý. A protože to gladiátor dostal za úkol pod trestem smrti, „upravil“ jednoho pro Nera.

Faktické jádro? Možnost?

Již tehdy, v dobách vzniku knihy o jednorožcích to hrálo svou úlohu: bylo tu varování, že existuje mnoho padělků. Tehdy byly samozřejmě možnosti odhalení padělku omezené. A tak se za drahé peníze prodávají i kusy kůže pocházející prý z jednorožce. Holinky z jednorožci kůže“ prý mají léčebné účinky, totiž „zdravé nohy a ochrana před morem“. Do mnoha medikamentů – pokud nechceme rovnou říci „kouzelnických směsí“ – se prý přidávají kousky kůže jednorožce. Žloutek s jednorožci kůží prý chránil před potratem. A tak podobně. Vždyť i v tehdejších seriózních lékařství se používaly různé „přírodní produkty“, které nám dnes připadají podivné, od ropuších výpotků po hlemýždí oči a další. Nejžádanější však byl hlavní znak jednorožce, totiž jeho roh, ozdoba jeho čela. Prášek z „rohu jednorožce“ se například prodával jako neutralizační prostředek na jedy, jako prevence. A to hnalo ceny nahoru. V Anglii a Nizozemí existují skutečné ceníky rohů jednorožce. Takový roh mohl mít stejnou hodnotu jako celé město; obrovská cena i pokud vyjdeme z toho, že podle indických zpráv měřil roh jednorožce v průměru půl metru. Pak je jasné, že jen králové, císařové a papežové si mohli dovolit takové ceny a předávat rohy jednorožce dál jako dědictví.

A opět, právě proto, že se jedná o zprávy ze dvou námořních národů – Anglie a Nizozemí – se objevuje znovu domněnka: nemohlo se u prodávaných rohů jednorožce skutečně jednat o rohy narvala? Nakonec je to nejpravděpodobnější.

V roce 1598 informuje německý cestovatel a právník Paul Hentzner, že mezi poklady korunovačních klenotů anglické královny Alžběty I. se nachází vzácně krásný kus rohu jednorožce: „Jeho cena je prý sto tisíc liber šterlinků a je proto v Toweru odpovídajícím způsobem hlídán.“

Přesto se tento vzácný kus ztratil. Také papež Kliment VII. předal Františku I., francouzskému panovníkovi, roh jednorožce; poukázal přitom na to, že existuje mnoho padělků, tento však prý je pravý. Byl to svatební dar při příležitosti sňatku Kateřiny Medicejské s budoucím Jindřichem II.

Legendy o jednorožci existují od 7. století a v průběhu času nabývaly stále děsivějších a tajemnějších forem. Po celý středověk si tento příběh uchovával svou záhadnost a tajemnost. Časem však rostla potřeba

„autentických“ zpráv. A tak se začaly objevovat „části rohu jednorožce“, sestávající většinou z kůže a rohu, přičemž jejich skutečnými dodavateli byli většinou nosorožci a sloni, jejich kůže, rohy i upravené kly. Ještě něco: tu a tam byl jednorožcem určitě i narval.

A právě to je i v dnešním vědeckém názoru, protože je nejpravděpodobnější a nejpřesvědčivější. A podle přesvědčení arcibiskupa ze Sevilly ze 7. století je to nejspíš i ono příslověčné zrnko pravdy.

Pro úplnost přidejme ještě jednu variaci směřující k „umělému chovu“: V roce 1933 se americký biolog dr. Franklin Dove pokusil vyrobit, odchovat či stvořit jednorožce. Operoval den staré tele. Odstranil kořeny obou rohů a zasadil je na čelo. A skutečně na hlavě dobytčete vyrostl jen jeden roh. Problém byl v tom, že zvíře zůstalo dobytčetem a roh kravským rohem. Nestal se z něj vinutý, rovný roh na jemné koňské hlavě... Celá věc pak také neponechala v klidu známý cirkus Ringling Bros., Barnum fíř Bailey, který oznámil senzační zprávu, že divákům předvede skutečného jednorožce.

Rozzlobení ochránci zvířat podali žalobu na podvod a týrání zvířat. Kozám prý implantovali kravské rohy. Ať už to bylo jakkoli, jednorožci z cirkusu Ringling se ani zdaleka neshodovali s představou jednorožce. Dnes existuje jiná možnost: genové technologie. Při dnešním stavu vědy se zdá být snadné pomocí genových technologií stvořit zvíře, v němž bychom mohli poznat po staletí popisovaného jednorožce. Nuže, tak úplně jednoduché to zas není; a mimo to by asi veřejné mínění citlivé na vědecké hybridy vyvolalo bouři nevole a zabránilo by tomu.

Co kdybychom však uvážili možnost, že kdysi v minulosti došlo k „přirozené genové manipulaci“, například k mutaci nebo ke spíše nepravděpodobnému křížení druhů, z něhož vzešly exempláře, které bychom mohli považovat za jednorožce...?

A i kdyby jednorožec zůstal čistou fantazií: „záhadné ve smyslu naší otázky zůstává, proč tato bytost lidí po staletí fascinuje, něco v nich oslovuje, probouzí city...?“

8. STOLETÍ PO KRISTU

Borobudur – chrámový vrch na Jávě

Obrovský chrámový komplex na Jávě s kamennými zvony a kopulemi, avšak uprostřed kultury, která stavěla chatrče. Je dílem nějaké mimozemské civilizace? Jak vysvětlit neznalost kola?

Na Jávě existuje gigantický chrámový komplex v Borobuduru. Je zasvěcen „poslednímu tajemství“. Sám je také tajemný, mysteriózní a záhadný.

Jáva, jeden ze Sundských ostrovů, je společně se Sumatrou, Celebesem a Borneem, část dnešní Indonésie – nejmenší, ale nejvýznamnější.

Skutečně známých faktů není mnoho.

Za stavitele komplexu jsou označováni králové z dynastie Šailendra. Tato dynastie vládla v 8. století jižní Sumatře, středí a východní Jávě. Během minimálně 30 let vznikl Borobudur, kamenný památník záhadného, nedokončeného.

Komplex lze přehlédnout jen ze vzduchu, například z vrtulníku.

Nepřehledné a dodnes zčásti ještě neprozkoumané jsou úzké, zčásti pod zemí vykopané chodby. Každý centimetr z 6 km jejich celkové délky je vyzdoben ornamenty. Odborníci dodnes diskutují o jejich smyslu.

Centrum oválné terasy vypadá jako velký kamenný zvon, kolem něhož je shromážděno dalších 72 menších zvonů, rovněž z kamene. Zvonům podobné stavby jsou příbytky pro 72 sedících Buddha, dalších 368 Buddha najdeme ve vnější části komplexu.

A v centru chrámu je uctíván osobně Gautama Buddha.

Tato ústřední svatyně je postavena tak, že celé okolí směřuje terasovitě k ústřední nejvyšší svátosti.

Gautama se nachází v přesném geometrickém středu. Ale právě on zůstal nedokončený.

Co se tu stalo? Proč je v 8. století po desetiletí stavěna svatyně, jejíž centrum zůstane nedokončené?

Fakta:

Čtvercová stavba o straně 152 m a výšce 31,5 m je vybudována z vulkanického kamene bez použití malty a obepíná přirozené návrší. Třístupňové architektonické řešení stupňovitého monumentu odpovídá představě raného buddhismu o konstrukci světa. První balustráda a sokl stavby skládající se z pěti na sebe navrstvených platform představuje svět žádostivosti (Kamadhatu). následující, stupňovitě stoupající koridory, jejichž stěny jsou pokryty reliéfy, symbolizují svět pojmů a forem (Rupadhatu). Horní část sakrální stavby tvoří tři kruhové terasy bez ozdob s 32,24 a 16 kamennými zvony (stupy) a jedním obrovským zvonek, hlavní stupou ve středu. V hlavní kopuli se nacházejí dvě nad sebou umístěné místnosti, jejichž účel není znám. Tato horní část odpovídá buddhistické víře ve svět bez forem (Arapadhatu).

Přibližně dva a půl kilometru dlouhé chodby čtvercových teras střední části stavby jsou vyzdobeny 1460 vyprávěcími a 1212 ornamentálními kamennými reliéfy, které částečně probíhají stěnami jako dvojité vlys.

Borobudurská stupa, která byla od posledního nejtěžšího výbuchu vulkánu Merapi v roce 1006 pokryta vrstvou lávy a v následujících dobách zarostla keři a stromy, byla znovuobjevena teprve v roce 1814.

V letech 1972-1982 byla sakrální stavba restaurována, avšak v roce 1985 byla poškozena pumovým útokem. (Monumente der Welt – Monumenty světa.)

Není známo, jaký náboženský směr zde převládal. O Šailendrech a jejich náboženském přesvědčení se toho ví jen málo.

Název Šailendra se překládá také jako „páni hor“, „Borobudur“ pak jako „král hor“.

Jedná se o horskou svatyni? Sjednocuje buddhismus a náboženství, v jehož centru v šerém dávnověku stála „Svatá hora“?

Precizní kamenické práce, udivují vlasovými, sotva patrnými spárami mezi jednotlivými stavebními prvky jsou v drastickém rozporu s běžnou stavební kulturou doby a místa.

Jedna dobová kronika informuje, jak skromně se na Jávě v té době stavělo: „Lidé zřizovali opevnění ze dřeva a dokonce i velké domy byly kryty palmovými listy.“

Uprostřed takové stavební tradice, která jako stavební materiál znala jen dřevo, náhle vznikl kamenný chrámový komplex. Chceme-li hodnotit a přemýšlet, musíme vždy vzít v úvahu okolí.

Samozřejmě lze snadno a prostě říci: něco tak výjimečného jako svatyni stavěli ti lidé solidněji než obvykle, tedy z kamene. Ve skutečnosti je však rozdíl stejně velký, jako kdyby v 17. století v Evropě stály skleněné mrakodrapy nebo něco podobného. Lid, který i velké stavby pokrývá primitivně palmovými listy, postaví náhle do kraje perfektně vypočítanou obrovskou stavbu s kamennými kopulemi – a to hned monumentálně... To musí mít nějaké zvláštní vysvětlení; protože tyto precizní kamenné kopule má jen tato

svatyně zatím, co u všech ostatních staveb v kraji v té době zůstalo jen u bambusových rohoží a palmových střech!

Jak už bylo řečeno, vysvětlení, že tento způsob stavění byl jako výraz zvláštní zbožnosti vyhrazen v této kultuře jen sakrálním stavbám, zatímco stavitelé tohoto podivuhodného komplexu žili v chatrčích, nesedí. I kdybychom přijali vědomou pokoru a skromnost lidí a jejich obydlí jako protiklad k svatyním, pak proti tomu hovoří fakt, že soukromá obydlí byla uvnitř bohatě zdobena.

V jednom dobovém prameni se říká: „V této zemi mají žetvovinu, zlato a stříbro, nosorožci rohy a slonovinu. Tato země je velmi bohatá. V jedné jeskyni tryská ze země slaná voda. Obyvatelé vyrábějí z květů palem víno a když je pijí, jsou brzy opilí.“

Protiklad mezi kamennou kopulovitou stavbou svatyně a chatrčemi je příliš veliký.

Jako kdyby současně pracovaly dvě zcela odlišné kultury – perfektní architekti oválných střech a kopulí a prostí stavitelé chatrčí. Primitivní chaty však byly vyzdobeny nejdražšími materiály, které však nelze nalézt ve svatyních...

Co se tu odehrávalo? Existoval tu snad radikální rozdíl mezi horní nebo kněžskou vrstvou a obyčejným obyvatelstvem? Měla tato horní vrstva pokrokovější znalosti stavebnictví z kamene, které zbytek prostého obyvatelstva neznal nebo mu bylo vědomě upíráno? Představovalo snad prosté obyvatelstvo jen armádu pracovníků nebo dokonce otroků?

Podle všeho je toto vysvětlení správné. Avšak „otroky“ v pravém slova smyslu obyvatelstvo nebylo, proti tomu mluví drahocenná výzdoba chatrčí. Otroci většinou nemívají přístup k luxusu.

Nebo to byl právě tento luxus, čím si vládnoucí kněžská horní vrstva obyvatelstvo zavazovala?

Části tohoto luxusu jsou divadelní, hudební a taneční představení. Činí běžný život normálního smrtelníka příjemnějším. Umění zpřijemňuje v té době život nejen elitě, ale i prostému lidu.

Podivné také je, že tam tehdy patrně neexistovaly kolové dopravní prostředky. Vznešení se nechávali nosit. Tak je to zobrazeno na reliéfech. Sedí v nosítkách nesených čtyřmi nosiči a znučeně hledí stranou. Proč by civilizace schopná tak „pokrokových“ stavebních výkonů neznala kolo? Proti hovoří i fakt, že se to na reliéfech v chrámu oválnými tvary jen hemží: kamenné disky na každém kroku. Je zcela nemožné, že by vzhledem k tomu všemu nikdo nepřišel na vynález kola.

Něco podobného se týká i Mayů. Může být, že kolo platilo za příliš posvátné, než aby se používalo k obyčejné dopravě osob a materiálu. Něco na tom může být, pokud vezmeme jako srovnání sluneční kultu: Slunce, disk života...

Anglický přírodovědec a etnograf R. Forrer vyjádřil před 50 lety v jednom vědeckém časopise právě tuto domněnku: „Nejprve je vždy uctíváno Slunce. Pak jsou vytvářeny disky jako obraz Slunce a tyto disky pak nechávají otáčet kolem nějaké větve...“

Pokud tedy pro stavitele Borobuduru bylo kolo stejně jako u Mayů posvátným tvarem, pak by se mnohé vysvětlovalo. Ve skutečnosti existuje v centrální svatyni mnoho tvarů disku: kamenná kola. A půdorys centrální svatyně je také tvořen třemi soustřednými „disky“. Oněch 72 menších stup – „zvonů“ kolem je seřazeno také do tří kruhů, jinak řečeno tří dalších disků nebo kol...

Vzhledem k tomu je sotva myslitelná domněnka, že lidé té doby neznali kola; stejně tak je nepřijatelný důkaz tohoto faktu, že tam neexistovaly silnice. Neexistence silnic a nosítka jako dopravní prostředek dokazují jen to, že kolo nebylo používáno jako dopravní prostředek, ať už z jakéhokoli důvodu – třeba i náboženského. Neznamenalo to však, že je neznali. Navíc se dochovaly zprávy že v letech 766 a 799 navštívili učenci a vyslanci z Jávě Čínu, a nejméně tehdy jim „existence“ kola nemohla zůstat utajena. Jakkoli málo toho víme o detailech náboženského přesvědčení na Jávě, stejně dobře je známo, že Jáva se svým centrem Borobudur tehdy byla vysloveně neoblíbená – ba co víc: Koncem 8. a na počátku 9. století naříkali Khmerové (z dnešní Kambodže) nad utrpením, které na nich spočívala z důvodu panství Borobuduru. Khmerové přinášeli pravidelně zvířecí oběti v naději, že bohové z nich sejmou jho poddanství.

Borobudur pro ně byl synonymem strachu a děsu. Vyplývá to z dobových pramenů z dnešního Vietnamu. „Děsivý jako smrt“ říká se v nich a z roku 784 existuje zpráva o invazi z Borobuduru spojené s loupením, vraždami a zničením jednoho chrámu.

Zdá se, že se lid nebo kasta Borobuduru považovali za nadřazené, pro něž jejich sousedé byli jen barbary, které bylo možno „kolonizovat“, tzn. podřít si je agresí, aniž by to odporovalo vlastním božským zákonům. Nezodpovězena stále zůstává otázka, kdo byla tato panská kasta a kdo jejím „lidem“, odkud a kdy přišli. Je to trochu jako v Kocourkově. Lidé jsou hýčkáni divadlem a luxusem, přitom nejsou o moc víc než otroci. Jedná se snad o zavlčené cizí zajatce – „zahraniční dělníky“, které bylo třeba z různých důvodů udržet v dobré pohodě? Pro toto konstatování však neexistují důkazy.

Pravděpodobnější je, že práce na chrámu byla podobně jako dobrovolná pomoc při stavbě pyramid v Egyptě jakousi bohoslužbou; a totéž může platit i o přenášení vrchnosti – kněží v nosítkách.

9. STOLETÍ PO KRISTU

Význam Bílých koní

Pocházejí obrovští Bílí koně v Anglii z prastarých dob? Jsou pomníkem Alfréda Velikého a jeho vítězství nad Vikingy nebo předkřesťanské památky keltského kultu koně? Monumentální koně byli po staletí udržováni a restaurováni.

Bílí koně v Anglii patří nepochybně k záhadám uplynulých staletí a tisíciletí.

V průvodcích jsou popisováni takto:

... Zajímaví jsou i Bílí koně u Cherhillu, Pewsey a Aldon Barnes, do travnatých vršků vykopané obrovské obrazy koní pocházející z 18. a 19. století – na rozdíl od známého Bílého koně u Uffingtonu, který vznikl patrně mezi lety 600 a 500 před Kristem...

Absolutní povinností při výletech (okolo Avebury, kde se také nacházejí největší megalitické stavby Anglie) je známý White Horse, Bílý kůň, který je u Uffingtonu vytesán do skály. Nachází se v údolí Val of the White Horse zarámovaném romantickými křídovými vršky. Figura je 113 m dlouhá. Doba vzniku je nejistá. Možná byla kmenovým znakem Icenů (1. nebo 2. století před Kristem). Tuto domněnku potvrzuje i Uffington Castle na vrcholu kopce, což je opevnění z doby železné (patrně z 2. století před Kristem). Figura koně se podobá obrazům z některých mincí z pozdní doby železné. (Baedeker) Fakt existence ještě dalších takových koní připouští závěr, že jich kdysi bylo mnoho. Kolik jich však bylo, to dnes už nikdo neví. A jistě také není známo, kdo je vytvořil a proč. Známa je jen technika tvorby – kopání.

Lze ji také srovnat s jihoamerickým uměním, totiž s obrovským obrazem na planině Nazca (o nich se již hovořilo v kapitolách o 6. a 2. předkřesťanském století). Na planině Nazca odstraňovali tmavší svrchní vrstvy půdy, až se objevil světlejší podklad nebo skála. Obrovské obrazy zvířat se pak odrážejí od tmavšího okolí. A stejným způsobem vznikli Bílí koně v Anglii.

Jiným příkladem je Bílý kůň z Brattonu, 280 km jihozápadně od Londýna. Z letadla tam lze rozeznat asi 80 m dlouhého bílého koně. Obrisy jsou zaříznuty do půdy tak hluboko, že je odhalen bílý vápencový podklad. U tohoto koně existují indicie, které umožňují datovat jeho vznik do 9. století. To by při srovnání s Bílými koňmi z Uffingtonu a Avebury/Pewsey/Alton Barnes znamenalo, že kult Bílých koní byl uctíván po dlouhou dobu, pokud ovšem souhlasí jejich datování (mezi lety 600 před Kristem a 1800 po Kristu); k tomu více níže – celá věc je ovšem tím záhadnější. Kůň z Brattonu byl již také interpretován jako památník vítězství Alfréda Velikého nad Dány (Vikingy) v roce 871. Nelze to však dokázat, stejně jako dobu vzniku koně. Proti tezi o památníku vítězství také hovoří fakt, že není jasné, proč byl zobrazen jen jeden kůň. Dalo by se předpokládat, že k oslavě vítěze by s koněm byl vyobrazen i jezdec. V tomto případě tomu tak však není.

Ostatně záhadný není jen smysl a tvůrce, ale i technika. Jistě: odstranili zeminu až na bílý křídový podklad. Ale jakou technikou? A jak se zhotovuje proporcionálně správný obraz koně, který je tak velký, že ho ze země nelze ani přehlédnout? Jinak řečeno, jak vytváří prehistorický a raně historický umělec obraz, který nemůže jako celek vůbec spatřit? (Stejná otázka se objevuje i kolem planiny Nazca.)

Vysvětlení, které se nabízí, totiž proporcionální zvětšení malého obrazu, se při této velikosti a v předtechnické době snáze vysloví než uskuteční. A nejedná se tu o ojedinělé dílo. Ještě dnes je známo 17 Bílých koní, dále pak dva „obři“, jejich obrazy jsou dobře viditelné ze vzduchu nebo z větší vzdálenosti na svazích kopců.

Angličan Marc Alexander, autor mnoha knih o záhadných kuriozitách Anglie a výborný znalec Bílých koní, vyjádřil tuto myšlenku:

Mnoho dalších Bílých koní, o nichž dnes už nikdo neví, patrně již dávno zaniklo. O nejméně čtyřech gigantických postavách a obrazech koní se to ví jistě. Největší škoda je patrně koně z Tysoe, který byl koncem 18. století rozorán... Pokud se těmto obrazům nedostává pravidelné údržby, opět zmizí. Tráva je rychle pohltí, déšť vymyje vápenec a díky erozi se linie zanesou.“

Pro jiné dva anglické autory, kteří se tomuto fenoménu věnovali, Simona Weifare a Johna Fairleye však Bílí koně nejsou žádnou „záhadou“. Weifare a Fairley, kteří si pod vedením známého autora sci-fi Arthura C. Clarka udělali z řešení záhad životní úkol, zastávali názor, že všechny obrazy jsou patrně moderní – jelikož Bílí koně mají tvar „moderních“ chovných plnokrevníků.

To může být pravda. Samo o sobě to však nic nedokazuje. I koně zobrazené v jeskyních z doby kamenné lze při troše dobré vůle, co do vzhledu interpretovat jako „moderní plnokrevníky“. A tak lze i o výše uvedeném tvrzení z Baedekera, pokud se týče jejich původu z 18.-19. století, úspěšně pochybovat.

Moderní „údržbáři“ mohli v 18. a 19. století obrovské obrazy, které bylo třeba neustále udržovat, aby nezmezily, nejen opravovat, ale i (po mnoho generací dokonce z dobrých důvodů) „vylepšovat“. To mohlo přispět k tomu, že například Bílý kůň z Cherrillu dnes vypadá jako „moderní“ kůň. Nedokazuje to však, že všechny pocházejí z moderní doby. „Vytvoření“ a „renovování“ – to je rozdíl. Výše uvedená poznámka v Baedekeru se může vztahovat i k tomu, že jak známo prodělal v roce 1780 obraz „vylepšení“. Jen tak mimochodem, jeho hodnota je dnes i tak diskutabilní; nejde přitom ani tak o to, zda je od té doby kůň považován za „hezčího nebo ošklivějšího“, ale o to, že už to prostě jako celek není originál.

Ted' ještě k již zmíněnému koni z Uffingtonu ve vzdálenějším okolí Avebury-Wiltshire, kde je vyryt do pozvolna stoupajícího úbočí vršku. Zcela zřetelně ho lze vidět jen z větší vzdálenosti a nejlépe ze vzduchu. Mnozí ho považují za nejzáhadnějšího ze všech. Padla už i otázka, zda se vůbec jedná o koně nebo zda to není drak. I tato interpretace má své přívržence. Argumentují, že tato domněnka není až tak scestná už proto, že nedaleko skutečně existuje „Dračí vrch“. Právě tam prý svatý Jiří, vedle archanděla Michaela nejznámější svatý drakobijec, zabil „svého“ draka. Jinou otázku klade rukopis z 12. století. V tomto textu, jehož titul zní „Kniha zázraků“, je sice obraz jasně popisován jako kůň, avšak spolu s hříbětem.

Toto hříbě však zmizelo. Snad zarostlo travou. Pokud ano, proč potom byl velký kůň po staletí udržován, ale hříbě „vymazáno“, aktivně nebo pasivně? Nikomu se také dosud nepodařilo „ztracené“ hříbě u velkého koně najít. Bylo záměrně zničeno? A zcela beze stop?

Vedle „Knihy zázraků“ existují o koni z Uffingtonu ještě další zprávy. Za vlády krále Jindřicha II. (1183-1189) obdivovali koně z Uffingtonu jako kuriozitu. Mnich Godrich píše, že „vlastní půdu nedaleko onoho místa, kterému se lidově obvykle říká Vrch Bílého koně“.

Už staré prameny vylučují argument, který se objevoval a objevuje, že se jedná o moderní falzifikát. Vedle již citovaného pramene z 12. století existuje také doklad ze 14. století, který koně z Uffingtonu řadí „ke skutečně velkým a podivuhodným záhadám“. Na prvním místě se tam uvádí Stonehenge, hned na druhém místě pak kůň z Uffingtonu – samozřejmě, jedná se o anglický pramen.

Pro úplnost ještě uvedeme další argument podporující stáří koně, i když není právě v souladu se zkušenostmi s nakládáním se starými uměleckými díly, tedy ve starších dobách: právě proto, že vypadá tak „moderně“, zachoval se prý kůň po celá staletí v originále, jelikož „lidé poznali hodnotu tohoto nezvyklého památníku a nesnažili se mu vnutit své nebo dobové představy o kráse“. (Když si připomeneme, jak hrozné věci páchaly pozdější časy – všude!!! – na starých uměleckých dílech při „renovacích“ nebo přímo přemalbách – vyznívá tento argument spíše teoreticky než realisticky.)

Ve skutečnosti nad tímto koněm lidé v 18. a 19. století asi spíše kroutili hlavou, protože podle jejich názoru určitě nebyl „krásný“. Nebyl zobrazen vůbec realisticky. Působí skutečně „moderním“ dojmem – tedy podle našeho chápání umění. Připomíná spíše impresionistickou skicu běžícího koně. S tělem jsou spojeny jen dvě nohy. Ale jak už bylo řečeno, takové „moderně“ působící obrazy lze již najít v jeskyních z doby kamenné, které jsou starší 20 000 let...

Podstatný rozdíl oproti skalní kresbě nespočívá ani tak ve „způsobu malby“ jako v technice. Kůň tu není štětcem, hůlkou nebo prsty nanesen na skálu „v lidských rozměrech“, ale ve volné přírodě tu byl vyškrabán do země obrovský obraz, který pozorován z dálky nebo ze vzduchu působí jako narychlo nahozená skica...

Stále je zcela nejasné, kdo tyto obrovské obrazy koní plánoval a realizoval a jakým způsobem. Nebo přesně kdy. Stejně jako u Brattonu je i kůň z Uffingtonu interpretován jako památník vítězství Alfréda Velikého nad Dány v roce 871. Ale i tady platí stejná námitka: proč jen kůň a ne také jezdec? A to bez ohledu na to, že koně z Brattonu a Uffingtonu jsou stylisticky zcela odlišné.

V 17. století vtáhli John Aubrey a topograf Thomas Baskville do hry náčelníka Hengista. Hengist je obvykle zmiňován jen společně se svým bratrem: Hengist a Horsa, vůdcové Sasů, Anglů a Jurů, kteří kolem roku 450 přistáli na jihovýchodě Anglie na pobřeží dnešního Kentu a ostrov dobyli. Hengist prý tento obraz objednal na přelomu 4. a 5. století. Bohužel však Hengist a Horsa nejsou historicky příliš doloženi, platí spíše za „legendární“ bratry, kteří vedli germánské kmeny Anglů, Sasů a Jutů při jejich vpádu do Británie roku 449...

Pokud tedy neplatí domněnka, že se jedná o „Hengistův“ památník, pak je třeba souhlasit s mladší a všeobecnější tezí, že Bílí koně jsou pozůstatek mnohem staršího koňského kultu.

10. STOLETÍ PO KRISTU

Masová hysterie na přelomu tisíciletí

Na konci roku 999 očekává Evropa konec světa. Strach vede k excesům a mění se v grotesku a pokrytectví. Lze touhu po smrti vysvětlit jen náboženským nadšením?

Koncem 10. století vypukla v celé Evropě hysterie. Byl to strach z přelomu tisíciletí, který byl chápán jako konec světa.

Vypadalo to, jako by celý kontinent opustila vůle a touha po životě.

Člověk může zemřít, pokud se vzdá naděje a už nechce žít. Je však možné, aby masová hysterie přiměla celý kontinent vzdát se života?

A přesně to se dělo. Stejně jako na konci 19. století vypukla všeobecná kulturní únava – z předchozích století – která vešla do dějin jako „Fin de siècle“. Podobně jako občas v dřívějších stoletích (ale zejména v našem) hlásali sektáři všeho druhu, náboženští fanatikové a různí jasnovidci a jiní šarlatáni konec světa, který jejich věřící a přívrženci potom očekávali až v extrémním fatalismu. (Jako i dnes lidé věřící Nostradamovi očekávali rok 1999 jako konec světa – aniž bychom se dnes skutečně museli obávat, že by se podobné sektářství a strach z kosmické katastrofy mohlo nějak více rozšířit). I před rokem 1000 se s tímto datem pojila očekávání neštěstí a všeobecný strach o život.

Ve skutečnosti hrozilo zhroutení celé struktury společnosti – a to vše kvůli kulatému datu. Mnozí historikové se domnívají, že něco takového nemůže způsobit pouhé náboženské nadšení. Tady prý muselo být ve hře něco víc.

Východisko touhy po smrti, která zachvátila celý kontinent, bylo nepochybně náboženské povahy, totiž přesvědčení, že Ježíš přijde koncem roku 999 na zemi a bude konat soud, bude rozhodovat mezi dobrem a zlem a dobré pošle do nebe a zlé do pekla. Nábožensky nebo nacionalisticky podmíněná touha po smrti (a nacionalismus byl přeci definován jako zvláštní forma „religiozity“!) se i později jako epidemie objevovala v celých zemích a kontinentech. Sem patří i různé projevy válečného nadšení, které má vždy nacionální základ.

Ještě za 1. světové války se v divokém nadšení „potácela“ celá Evropa. Podstatu masové hysterie už moderní psychologie dávno osvětlila.

Vedle jiných, se hysterií konce světa kolem posledního přelomu tisíciletí ve své knize zabýval i francouzský autor Jacques Bergier a dospěl k tomuto názoru:

„Je záhadou, co k této hysterii vedlo. Jistě, náboženství tehdy bylo hnací a hybnou silou všeho. Avšak sama náboženská motivace nestačí pro vysvětlení toho, k čemu došlo na konci 10. století.“

Cosí, co bychom mohli nazvat kolektivním vědomím lidstva se dostalo do pohybu.

V roce 998 se začíná především na venkově šířit myšlenka konce světa. Vede to k tomu, že stále více lidí chce zúčtovat samo se sebou a svým okolím. Do popředí se dostávají otázky etiky a morálky. Převládá názor, že morální hříchy, které před sebou partneři zatajují, budou mít u posledního soudu zvláštní váhu. Jako by vypukla nákaza, manželé se přiznávají k nevěře, a to i veřejně. Tyto nálady nabývají během roku 999 stále většího rozsahu. Teď už se konce světa nebojí jen zvlášť nábožensky založení lidé. I obchodníci začínají myslet jinak. Není lichva porušením Kristových zákonů? Vracejí přemrštěný zisk nebo se o to pokoušejí.

Nepřiznávají se jen hříchy soukromé nebo obchodní povahy. Projevují se také snahy o velkorysé, všeobecné odpuštění. Vedle naivního nebo i upřímného zpytování svědomí můžeme také předpokládat značnou míru pokřtectví, vše jiné by bylo jako z jiného světa. Svět jako by byl náhle zasažen všeobecnou touhou po dobru.

Bergier píše: „V Paříži vypukla záplava dobra. Obchodníci se hádali, ostatně jako obvykle, avšak tentokrát z čisté filantropie. Jedni chtěli vracet lichvářské úroky, jiní se naopak snažili v rozporu s obvyklým lidským chováním být ještě lepší než dobří a odmítali přijmout vracení lichvářské ceny a úroky, které z nich byly vydřeny. Vše se stávalo groteskou. Kam se člověk podíval, všude jen čestní, spravedliví a odpouštějící lidé. Protože tak si vypočítali věčnou spásu: pokud zůstanou podvedení, mají snad dobrou šanci, že jim utrpěné bezpráví bude započteno proti spáchanému...“

Kolem poloviny roku 999 nabývá zpovědní vlna netušených rozměrů. Pachatelé různých přečinů se přímo předhánějí v přiznávání svých vin, vydávají se úřadům, žádají potrestání. Od kapesních zlodějů po lupiče a vrahy všechny upřímně nebo takřikajíc preventivně tíží špatné svědomí. Nikdo nepochybuje o tom, že se neodvratně blíží poslední soud a Bůh je připraven potrestat jejich hříchy! Tu nemůže škodit, jak si všichni myslí, využít zbývajících čas a nechat se zavřít do vězení nebo přijmout jiný trest – aby člověk ještě před začátkem posledního soudu měl za sebou co největší dávku pokání. Kdyby existovala spravedlnost – věčná, nebeská, v níž každý věří – pak by takové pokání přišlo vhod...

Je třeba uvážit, že tehdejší obraz světa je ještě jednoduchý.

Věc je složitější v tom, že všichni pachatelé to neměli tak jednoduché. Ani vrchnost totiž není prostá strachu z konce světa a snaží se proto o zcela nezvyklé dobro a odpuštění.

A zatímco se pachatelé všeho druhu dobrovolně vydávají soudům a obrazně stojí frontu před vězeními,

otevívají se z velkomyslnosti a slitování brány vězení –přesně podle příkazu Otčenáše: A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým viníkům.

A hysterie neustále roste. Každý má svá osobní zlá tušení, každý ví, že konec je blízko.

Proč tedy ještě něco dělat? A vůbec, není veškerý obchod špatný? Copak Ježíš nevyhnal kupce z chrámu?

Obchodní vztahy mezi městy a zeměmi se hroutí, objevuje akutní nedostatek potravin, ve velkých městech se již šíří hlad, je však přijímán s osudovou smířeností. Proč ještě jíst a pít, když za několik týdnů stejně nastane konec světa?

Naopak: skromnost, spartánský život, askeze, odříkání se a hlad, budou Ježíšem, soudcem světa, jistě přičteny k dobru. Vždyť i on kdysi 40 dní hladověl...

Obyvatelé měst si tedy udělají z nouze ctnost: raději hladovět než mít příliš mnoho. A kdo má ještě nějaké zásoby, ten si dělá naději, že když je rozdá a nasytí jimi jiné, získá trochu více spásy (nebo alespoň kratší dobu v očistci). Tato skautská myšlenka o odměně za dobrodíní se změnila ve svůj protiklad, že samé dobroty lidé odmítali přijímat dobrodíní jiných; to by mohlo znamenat černé puntíky. A tak je brzy velmi těžké prokazovat dobrodíní...

Krátce, kolektivní šílenství se neustále šíří. Ve snaze překonávat se v křesťanské lásce sotva kdo ještě pozoruje, jak nesmyslně farizejský a vůbec ne křesťanský tento hon za plusovými body ve velké knize zúčtování je. Na podzim 999 si bohatí vzpomenu na přirovnání, že snáze projde velbloud uchem jehly než bohatý do království nebeského. Bohatství je náhle „out“, jak bychom dnes řekli, naproti tomu chudoba byla považována přímo za záruku království nebeského. A věc je stále grotesknější. Žebráci si přímo musí dávat pozor, aby je bohatí doslova nechytali a nevykrmovali a nezahrnovali je pozemskými statky.

Přesto: ne všichni rozdali své nejlepší šaty. Chtěli před poslední soud předstoupit pěkně oblečení, aby udělali dobrý dojem...

I když to bylo šílenství, přesto nakonec, jak vidíme, bylo „velmi lidské...“

Když se podzim domněle posledního roku chýlil ke konci, byly kostely doslova v obležení. Mohlo by se stát, že by člověk již neměl dost času, aby bezpočet svých těžších i lehčích vin napravil dobrými skutky. A tak lidé proudí do kostelů a žádají od kněží rozhřešení... Protože komu jsou hříchy oficiálně odpuštěny, ten může s čistým svědomím předstoupit před Stvořitele a má nárok, nebo alespoň naději na shovívavý rozsudek a tedy na přijetí do ráje.

Koncem roku se také prodlužují poutě do Jeruzaléma a je jich stále víc. Jeruzalém je ještě volný, idea křížáckých tažení se ještě neobjevila. Turečtí muslimové ještě neznemožnili přístup ke svatým místům. K dobru odhodlaní křesťané se stále ještě mohou modlit tam, kde kdysi procházel Ježíš a kde je modlitba jistě alespoň dvakrát cennější, tedy přináší více plusových bodů...

S tímto cílem se z celé Evropy valí masy lidí do Jeruzaléma, aby tam „na místě“ zažily konec nebo také začátek zcela nové doby. Jeruzalém je centrem křesťanského světa. V Izraeli Kristus zemřel a jak stojí psáno sem se také vrátí Mesiáš. Pacholci i páni, děvečky i šlechtičny, ti všichni si od pouti do Svaté země slibují vykoupení, chuďas se bratři s bohatcem, stavovské rozdíly, které v dosavadním středověkém společenském řádu měly takový význam, prakticky zmizely. Doslova usilovnými pochody všichni táhnou k Jeruzalému, denně krácejí až do vyčerpání a večer padají únavou. Zkoumají se všechna nebeská znamení a jsou vykládána jako jistý příznak blížícího se konce všech dob. Ježíš přijde. O tom jsou přesvědčeni všichni. Nesmíme zapomenout, že doba i obraz světa jsou určovány výlučně náboženským myšlením a konáním. Světské a duchovní se ještě neoddělilo.

A protože konec je už blízko, objevují se i excesy. Flagelanti se sdružují. Bičují se na náměstích měst a návsi a se zpěvem zbičovaní táhnou ke kostelům. Vymýšlejí se nepředstavitelné formy sebetřýznění s cílem způsobovat si bolest v naději, že bolest po posledním soudu bude o to menší.

A tak se všeobecná honba za dobrými skutky mění v perverzní násilí. Bohaté kupce je třeba kamenovat, aby trest, který tyto lichváře beztoho po posledním soudu čeká, nemusel být již vykonán. Protože kdo ví, mohlo by se taky stát, že by Ježíš při svém generálním soudu, s nímž i tak bude mít mnoho práce, omylem přehlédne viníka... A tu by mohlo být prospěšné, pokud člověk může doložit, že se sám již nadšeně postaral o právo a trest...

Smysluplný obraz světa se mění ve frašku. A nakonec nezůstanou ušetřena ani zvířata. Ze všech chlívů se ozývá řev. Krávy se nedojí. Jiní zase všechen dobytek vyženou. Zvířata mající špatnou pověst jsou týrána, od osla po kozu, od vlka po hada.

Tomuto kolektivnímu šílenství nepropadají jen prostí lidé. Stranou nezůstávají ani duchovní...

31. prosince 999 očekává konec časů v Římě i papež Silvestr II. a slouží svou domněle poslední půlnoční

mši. Bije půlnoc, v kostele nastává hrobové ticho – jako ostatně po celém kontinentu. Všichni čekají na zvuk nebeských trub, na narůstající hřmění, na zástupy andělů a konec světa.

Jak známo, nestalo se nic. Prostě jen skončil rok 999 a začal rok 1000. Bez nějakých zvláštních událostí, stejně jako před tisíci lety se střídaly dny a roky.

Svět existoval dál, „jako by se nic nestalo“. A tu se napětí uvolnilo v kolektivním výkřiku úlevy. A papež zpívá v Římě se svým okolím velké Te Deum.

Ale co teď, když se ukázalo, že svět trvá dál? Nějakou dobu potrvá, než se kontinent vzpomene ze svého šoku a šílenství.

Přitom to nebylo naposledy, co k něčemu takovému došlo: i když už nikoli v takových rozměrech. O dvě, tři století pozdě se vzedmula nová vlna podobné hysterie: hnutí flagelantů a následný „tanec svatého Víta“. Flagelanti z laických hnutí 13.-15. století se každé ráno jako formu pokání bičovali. Hnutí vzniklo na podzim 1260 ve střední Itálii, opět z chiliastického očekávání konce světa „a jako epidemie se v několika vlnách šířilo celou západní a střední Evropou“. V souvislosti s morem v letech 1348-49 vypukly, patrně v Rakousku, nové poutě mrškačů, které přesáhly až do Anglie. Extatickým stavům, do nichž nadšenci upadali a ve kterých se potáceli sem a tam a tančili, se říkalo „tanec svatého Víta“. Centrem hnutí se stalo Nizozemí. Papež Kliment VI. se pokusil hnutí potlačit, zmizelo teprve po zákazu na Kostnickém koncilu v roce 1417.

V hekticky vybičované zbožnosti se flagelanti, mrškači a křížoví bratři snažili veřejnou askezi vystupňovat až k sebevykoupení. Jejich oddíly táhly s písněmi a žalmy na rtech zeměmi, několikrát denně mrskaly svá nahá těla a umožňovaly tak divákům podílet se na Kristově utrpení. Na rozdíl od masové hysterie přelomu tisíciletí byla nyní živnou půdou hnutí flagelantů politická, hospodářská a náboženská nejistota. Ale i tehdy předpověděl apokalyptik Joachim z Fiore „počátek posledního věku“. Po druhé vlně moru v roce 1348 zachvátila téměř celou Evropu druhá silná vlna sebevrškačství. Tehdy prý na Petrův oltář v Jeruzalémě spadl „nebeský dopis“ a to zase posílilo očekávání konce světa, které se zvrtilo v pronásledování Židů a v proticírkevní požadavky... (Enzyklopedie 2000) Není pravděpodobné, že by dnes mohly vypuknout podobné stavy kolektivního šílenství a hysterie. Přesto existuje dost příznaků quasi permanentního, člověku vrozeného (nebo zděděného) hysterického potenciálu, jakéhosi sklonu k masovému šílenství, alespoň u části obyvatel všech zemí světa. Vzpomeňme sekt a množství jejich přívrženců, děsivé hromadné sebevraždy tisíců Američanů v Guatemale v roce 1978, jako nejspektakulárnějšího případu podobného druhu v nejnovější době, který vešel do dějin jako „sebevražda v džungli“. Vzpomeňme na fundamentalisty všeho druhu, zejména islámské... Není však představitelné, že by se něco takového rozšířilo po celém kontinentě nebo světě. Neznamená to však, že je to zcela vyloučené, pokud by došlo k jistým věcem nebo událostem... Jak se říká v Schillerově „Písní o zvonu“? nebezpečné je budit lva, hrozivý je tygra zub. Však všech děsů děs je šílenství člověka.“

11. STOLETÍ PO KRISTU

Skutečně existoval Pygmalion?

Pygmalion si vytvořil sochu ženy, která potom ožila. Od 11. století se objevují zprávy o případech, kdy obrazy skutečně „ožily“. Hra stínů nebo „deja vu“? Změny materiálu nebo posun zobrazení v mozku?

Pygmalion se zamiloval do sochy Gálathey. Afrodita plastiku proměnila v ženu z masa a krve – k velké radosti Pygmaliona.

Tento příběh je dostatečně známý. Kdo ho nezná v této původní podobě, jistě zná lehce satirickou divadelní hru George Bernarda Shawa, která se pod titulem Pygmalion zaobírá touto látkou, pravda v trochu pozměněné a samozřejmě modernizované formě. A kdo nechodí do divadla, určitě zná muzikál My Fair Lady, který vznikl na základě Shawovy hry a také určitě hollywoodský film, který se stal světovým úspěchem.

Tajemná hádanka oživlých soch pochází z antické mytologie. Vypráví ji již Ovidius:

Sochař, který z odporu k ženám přísahal, že zůstane svobodný, zahořel láskou k idealistické podobě ženy, kterou sám vyřezal ze slonoviny. Ha jeho naléhání vdechne Afrodita soše život a Pygmalion se s oživlou sochou ožení.

Existují však i „reálné“ příběhy, které bychom mohli nazvat pygmalionské, pokud samozřejmě „reálné“ je to správné označení. První z nich pochází z 11. století.

Říká se, že v roce 1013 zažil svatý Jan Gualberto „podivuhodné znamení“. Příběh, jak ho vyprávěl obratný Kazatel Jan Capričan, zatíná – moderně řečeno – jako detektivka.

Ve Florencii žil bohatý šlechtic, jehož bratr byl široko daleko znám jako rytíř. Když jeden z pacholků jeho vlastního bratra zabil, nechal obchod obchodem, sedl na koně a vydal se stíhat svého nevďěčného služebníka, vraha. Chtěl svého bratra pomstít a nelitoval námahy.

Na Velký pátek se mu cestou k benediktinskému klášteru, kde se nachází hrob sv. Minia mučedníka, podařilo vraha polapit. Ten se mu kajícím vrhl k nohám a prosil o život. Prosil, aby pán nechal o jeho osudu rozhodnout obraz Krista nahoře v klášteře. Pán však nechce obraz za soudce. Chce život vraha, oko za oko, zub za zub...

Pacholek prosil: „Pane, pojďte se mnou nahoru do kláštera. Visí tam kříž. Pokud vám tento kříž nedá žádné znamení, dělejte se mnou, co vám libo.“

Šlechtic se smál. Jak mu má obraz dát nějaké znamení. Ale dobrá, budiž.

Vydali se společně na cestu do kláštera ležícího nedaleko Říma. Jeho kostelík vypadal chudobně, připomínal spíše chatrč a ani dřevěný přístřešek nebudil lepší dojem.

Pod tímto přístřeškem však viselo prkno, na němž byl vymalován Ukřižovaný. Oba před ním poklekli.

„Pane Ježíši Kriste“, modlil se šlechtic, „mám-li tomuto vrahovi odpustit, dej mi znamení.“

A pak se stal zázrak. Ze zbožného obrazu se k němu sklonil Ukřižovaný a objal ho.

Muži, který právě hledal pomstu, bylo jasné, že musí vrahovi odpustit. Prominul mu tedy a oba šli společně do kláštera, kde požádali o přijetí.

Šlechtic se však netěšil dobré pověsti a tak se měl podrobit roční zkušební době a účastnit se benediktinských exercií jen v občanském šatu.

V roce 1013 se jeho otec pokusil ho odvést z kláštera – marně. Jan Gualberto odložil světský šat a oblékl mnišskou kutnu, sám si ostříhal vlasy a stal se mnichem.

Potud příběh, zbožná legenda. Sloužila patrně k tomu, aby pozdější zakladatel řádu Vallombrosanů vypadal obzvlášť svatě.

Nezvyklý a z našeho pohledu „záhadný“ je tento příběh proto, že se později podobné zprávy objevovaly častěji. Stále znovu se vyskytovaly zprávy o „oživlých“ obrazech a sochách. Spíše než i tak složité zjišťování, co se v jednotlivých případech „skutečně“ událo a jak tento fenomén „vysvětlit“, je pro nás zajímavé prosté konstatování tohoto fenoménu.

Když se lidem „zjevují“ nebo dějí věci, které nemohou existovat, pak se s nimi nebo v nich muselo něco udát, co jim umožňuje tato „zjevení“ pozorovat... Zůstaňme zatím u této formulace.

Vezmeme si například událost z chilského města Concepción z roku 1599.

Indiáni pobouření útlakem bílých, plenících Evropanů vzali město útokem. Považovali bílé vetřelce z ciziny za tak mocné jen proto, že měli podivné a mocné „kouzlo“. A toho se indiáni báli víc než technické převahy ve zbraních. Byli přesvědčeni, že nadřazenost bílých mohou zlomit jen pokud je zbaví jejich „kouzla“. A podle jejich chápání mělo toto „kouzlo“ něco společného s Božím domem v Concepciónu. Zaútočili tedy na kostel. „Kouzlo“ bílých se jim však nepodařilo zlomit. Naopak, „kouzlo“ zahnilo je. Dobová zpráva říká, že „před jejich očima ožila socha Matky Boží v kostele“. Indiáni v děsu uprchli a měli dokonce pocit, že je někdo pronásleduje.

Jiná zpráva o této události tvrdí, že Madona „skutečně“ vyběhla z kostela a házela po prchajících indiánech hroudami hlíny. Nuže, takový drastický popis Matky Boží jsme vlastně nikde neviděli.

Ať už tento příběh zní jakkoli absurdně, anglický spisovatel Samuel Butler (1835-1902), který se podobnými věcmi hodně zabýval, vzal tuto zprávu s klidem na vědomí. Oživlé sochy – slyšel o nich už nezřídka... Informuje o jednom případě, na který sám přišel: 3. července 1653, píše se ve zprávě, která se mu dostala do rukou, nerušili v Kaifášově kapli na Sacro Monte (není uvedeno na kterém, kopců toho jména je mnoho) zbožné rozjímání indiáni, ale opilec. V důsledku tohoto vyrušování prý na jednom obraze sv. Petra „oživil“ kohout a začal hlasitě kokrhát. Nebo tato zpráva:

V roce 1870 prý náhle „oživila“ socha v kalabrijském Sorianu a pohybovala „rukama a nohama“.

Podobný podivný případ se měl dokonce opakovaně udát v roce 1893 v Campocavellu.

Další zpráva: v roce 1906 prý učitel a žáci jezuitské koleje v Quito v Ekvádoru – tedy nikoli jednotlivci, ale celá skupina – pozorovali, jak se k životu probudila socha Madony: prý změnila výraz tváře a pohybovala očima.

V roce 1948 se prý usmála socha Madony v Assisi. Podobné zprávy však nepocházejí jen ze zemí, dob a od osob silně svázaných s katolickým mariánským kultem.

V křesťanských kruzích ještě v pozdním středověku zavrhaný rukopis „Hermes Trismegistos Asclepiovi“ rovněž obsahuje jasný výrok „Živoucí sochy jsou realita!“ Spis se odvolává na pozdní antiku.

Konstatuje: Po staletí se prý předávají znalosti, které jsou bohužel přístupné jen málo lidem a proto bohužel často mizí.

„Stavitelé“ nebo tvůrci soch znali např. tajemné zemské síly, které „oživovaly“ sochy. Samozřejmě pak musela taková díla stát na zcela určitých místech chrámů a kostelů.

A tady to začíná být zajímavé. Pokud to má být skutečně poukaz na kdysi známé a později zapomenuté

znalosti, pak by bylo možno přemýšlet o určité věrohodnosti resp. o vysvětlení všech domněle „oživlých“ soch.

některé materiály jako například dřevo mění svůj tvar v důsledku vlhkosti, jiné příkladně kovy se působením magnetických vlivů také mění. To mohlo vést k určitým optickým klamům-jevům, které se daly považovat za pohyb, například změnu výrazu tváře, i když ne hned k tomu, že se socha vydá na ulici a hází hlínou jako v Concepciónu! To je tak zřejmé přikrášlení „fenoménu změny“, že o tom dál nemusíme mluvit. Z moderní techniky známe udivující skutečnost, že některé materiály si i po přeměně „pamatuji“ svůj původní tvar a opět ho přijímají. To by mohl být směr, kde bychom mohli hledat faktické jádro těchto pozorování...

Za správné však můžeme považovat i mnohem jednodušší vysvětlení. Jak víme jsou některé obrazy namalovány tak, že se zdá jako by očima neustále sledovaly pozorovatele nebo že kříže vymalované na stropě kostelů se pozorovateli z každého místa jeví ve stejné perspektivě.

Ještě jednodušším a přirozenějším vysvětlením jsou změny slunečního světla na řezbách, kde změny světla a stínu snadno mohou budit dojem pohybu, i když „ve skutečnosti“ se nic nepohybuje. A jak známo je člověku vlastní „vidět to, co vidět chce“. Stejně jako slyší jen to co chce a všechno ostatní „odfiltruje“. Selektivní vnímání je dávno známý fenomén. Výše už jsme hovořili o zkušenostech se subjektivními zprávami očitých svědků. V případech jako jsou tyto bychom asi také měli říci: Člověk také vidí, co by vidět chtěl. A tak může prostý věřící člověk se zcela uzavřeným obrazem světa a představami subjektivně vidět něco, co si myslí, že by vidět chtěl. Vůbec přitom není třeba, aby v pozadí bylo vědomé přání a nebo akt vůle. A tak mohla v tomto smyslu i starému dobrému Pygmalionovi jeho socha „skutečně“ ožít: víra hory přenáší.

Ještě dva příklady. První:

Říká se, že v roce 1919 „ožily“ ve španělském městě Límias sochy svatých.

Angličané John Michell a Robert Pickard platí za autority v oblasti záhadných, kuriózních, tajemných a nevysvětlitelných fenoménů. Ve své knize „Phenomena“ o tomto případě říkají. „Udivení svědkové viděli, jak se dřevěné figury pohybovaly.“

Jiné vysvětlení než výše uvedená má pro podobné fenomény profesor medicíny Ernst Jaensch, který nechce nic slyšet o zázracích a podává čistě fyziologické důvody. Podle jeho názoru podlehl všichni, dobrým Janem Gualbertem počínaje až po lidi z Límias, jakož i všichni ostatní, kdo prý viděli „oživé sochy“ čistě smyslovému klamu: „ve zvláštních případech a za určitých okolností dochází k přesunům myšlenkových obrazů, které vedou k tomu, že se postižení domnívají, že viděli něco, co ve skutečnosti vůbec neexistuje.“ (Ostatně psychologie a fyziologie už dávno zná efekt „deja vu“: člověk zažívá – vnímá něco, o čem je si jist, že už jednou a přesně tak zažil. Zde však tento fenomén nemusí být nutně ve hře, protože se tu také jedná o „vidění“ věcí, které nejsou „uloženy“, tedy skutečně „deja vu“.) „Svatý Jan Gualberto“, pokračuje Jaensch, „někdy možná viděl muže, který před ním stál přesně tak jako postava z obrazu Ježíše, před nímž klečel. Tento obraz je uložen v jeho paměti. Při pohledu na namalovaného Ježíše si tento obraz vyvolá z paměti. Obrazy v mozku převrství realitu okamžiku a předstírají, že se obraz pohybuje.“

Je jasné, že podobnému mámení smyslů jsou nakloněny především lidé, kteří z důvodu doby nebo vlastní inteligence o podobných fenoménech nic nevědí.

Michell a Pickard nejsou tomuto vědecko-intelektuálnímu výkladu nakloněni. Vždyť ve zprávě o Janu Gualbertovi se říká, že se ho postava Ježíše dotýkala: mohla to také být pouhá představa.

Objektivně viděno je to samozřejmě slabá námitka. „Dotek“ není zaprvé nijak konkrétně dokázán, je to jen součást legendy. A zadruhé může Jaenschovo vysvětlení zahrnovat i dotyk.

Druhá námitka je také jen zdánlivě závažnější: Jaenschovo vysvětlení předpokládá velmi komplikované, mimořádné a velmi zřídkaivé pochody v očích a v optické paměti. Je „zcela nemožné“, že by se medicínsky sice možné, ale přeci jen velmi zřídkaivé spojení klamů opakovalo stále znovu.

Proč by však ne? Kvantita přeci nemůže být faktickým požadavkem: ano, pokud by případů oživlých soch bylo jen velmi málo... Potřebujeme patrně závažnější argumenty. Samozřejmě je třeba u těchto pravých nebo domnělých nebo autentických „záhadných případů“ nejprve zkoumat serióznost pramenů. Starým legendám, které měly i tak jiné zaměření než dokumentární zprávy, a dalším vyprávěcím pramenům nelze bez dalšího přiznat vypovídací a důkazní sílu dokumentovaných faktů.

Pro úplnost na tomto místě uvedeme ještě jeden případ z 19. století, který je prý přímým opakováním „fenoménu Gualberto“ a který prý zcela vylučuje Jaenschovo vysvětlení.

„Oživlá“ socha prý dokonce stála několik lidských životů. Podle vyprávění prý posádka lodi „Hurtige“ v červenci 1884 vylovila domnělého trosečníka. Plavčík Jacques Carrier volal z vyhlídky „Žena před přídíl“.

Stalo se tak před skupinou atlantských ostrovů Tristan. Před krátkou dobou prý zuřila silná bouře, nebylo tedy nic divného, že v moři plaval člověk. Mohl to být jediný, kdo přežil potopení lodi. Plavčík se domníval, že zřetelně vidí tonoucí ženu. „Ještě se hýbe. Pospěšte si se zachránou!“ volal.

Rychle je spuštěn člun, aby zachránil tonoucího. Brzy se však ukáže, že se jedná o plastiku z třesňového dřeva, atraktivní ženu s odhaleným poprsím a až ke kolenům vykasanou sukní. Stojí na podstavci s nápisem „Atlanta“ – jménem lodi, z níž pocházela.

Plavčík však prý trval na tom, že se postava pohybovala!

Samozřejmě, že se mu námořníci i kapitán vysmáli. Co takový plavčík všechno nevidí? A to při rozbouřeném moři! Když mu však vysvětlili, že mu sochu nepřenechají, navzdory zvyku, podle něhož mu patřila, protože ji viděl jako první, spáchal chlapec v pohnutí mysli sebevraždu skokem do moře.

Dobrá, nebo spíše. Něco takového se však může stát a mládenec byl trochu precitlivělý. Říká se však, že tím věc neskončila. Socha se dostala do janovského námořního muzea. A tam jeden námořník v roce 1895 přesvědčivě tvrdil, že na postavě ženy spatřil „živoucí rysy“. Chce ji z muzea ukrást, je však chycen. Protože však působil velmi rozrušeným dojmem, upustili od podání žaloby. Námořník tedy chce plastiku koupit. Odmítli to – a on spáchal sebevraždu.

Kolem roku 1900 – pokračuje příběh – se tato socha dostala do malého námořního muzea v La Spezia. A tam kvůli ní spáchal sebevraždu jeden průvodce. Tedy prý. V muzeu v La Spezia však lze ve spisu číslo 2589 číst dřívější přiznání tohoto muže: „Tato postava mě přitahuje a já nevím proč. Cítím, že je živá jako každá jiná žena.“

To však ještě není konec. V roce 1944 ukradl německý námořník Erich Kurtz sochu z muzea, dovlek ji do svého malého pokojíku a spáchal tam 13. října sebevraždu. V dopisu na rozloučenou napsal: „Co tuto sochu znám, není už žádná živá žena schopná naplnit sny, které ve mně socha vzbuzuje.“

Předpokládejme, že tento příběh není jen dobře vymyšlené čtení, jaké milují obrázkové týdeníky, ale lze ho „skutečně“ dokumentovat, co dokazuje? Pohybující se sochy? Nebo snad nastoluje mj. otázku, proč to plastika dělá? Nemá nic lepšího na práci? Nebo prostě jen má hypnotický vliv na některé citlivé nebo exaltované povahy? (Vždyť proč takto ovlivnila právě jen tyto čtyři muže a nikoli bezpočet jiných, kteří ji viděli na lodi nebo v muzeu? A co by to mělo za smysl vehnat do šílenství a smrti muže, kteří nikomu nijak neublížili?)

Jak jednou lehce ironicky poznamenal Tucholsky: „Svět je plný záhad!“

12. STOLETÍ PO KRISTU

Tajemný Velikonoční ostrov

Celý svět zná podivné obří kamenné hlavy z Velikonočního ostrova. Hádanka původu a účelu je dodnes navzdory mnoha teoriím nevyřešená. Generace vědců se o to snažily. Odkud přišli dlouhouši a kdo byli? Jednou z velkých a doposud zcela nerozřešených záhad našeho světa jsou obří hlavy na Velikonočním ostrově.

Velikonoční ostrov, Isla de Pascua-Rapa Nui, 38° 52' severní šířky, 84° 59' východní délky, to je uprostřed jižního Pacifiku, 3700 km od chilského pobřeží, často nazývaný „patrně nejosamělejší ostrov světa“; nejbližší velký ostrov, pokud nebereme v úvahu ostrovy Pitcairns nebo Tahiti, je vzdálen několik tisíc kilometrů. Velikost 180 km², zhruba 1500 obyvatel (polynéští domorodci a Čilané z pevniny); vulkanického původu, výška kolem 700 m se strmým pobřežím. Malé klimatické rozdíly. Vegetace se skládá převážně z travin. Domácí zvířena je až na několik ptačích druhů zničena. Opěrný bod chilského letectva. Jméno ostrova připomíná jeho objevení Holanďanem Roggeveenem na Velikonoční pondělí 1722. Podle všeobecného názoru byl ostrov osídlen počátkem 12. století Polynésany z Marques (na rozdíl od názoru Thora Heyerdahla). Kultura, která se na ostrově vyvinula je doložena hieroglyfům podobným písmem (původ je neznámý) a gigantickými kamennými bustami z černého tufu. Kultura ostrova vyhasla kolem roku 1750, kdy četné války vedly k poklesu počtu obyvatelstva. V 19. století bylo obyvatelstvo dále decimováno epidemiemi a otrokáři. V roce 1888 ostrov anektovalo Chile.

Potud základní fakta. A ještě dodáváme:

Navzdory izolované poloze, dorazily někdy mezi 4. a 12. stoletím na ostrov čluny. Vědci se domnívají, že návštěvníci byli Polynésané z Maqueských ostrovů. Museli to být vynikající mořeplavci, vždyť na svých jednoduchých člunech urazili na otevřeném moři vzdálenost rovnající se trase z Los Angeles do New Yorku. Proč přišli a proč zůstali, nikdo neví. Možná je zadrželo mírné podnebí, možná se chtěli daleko od domova usadit z jiných důvodů. Patrně však založili to, čemu dnes říkáme kultura Velikonočního ostrova. nejnapadnějším pozůstatkem této kultury jsou dlouhouché kamenné sochy, Moai. Díky svým dlouhým, hranatým hlavám, vystouplým čelům s pevně sevřeným rtům působí tyto sochy dojmem přísných, téměř zlostných strážců. Lze je najít po celém ostrově. Vše jsou to jen busty vytesané z vulkanického tufu.

některé stojí na zděných podstavcích, jiné jako by vyrůstaly ze země. Mnohé z figur kdysi spadly nebo byly také poraženy a leží jako padlé pomníky v krajině beze stromů, některé z nich badatelé a expedice znovu postavili.

Celkem je na Velikonočním ostrově kolem 800 Moai. nejmenší jsou 1 m vysoké a váží kolem 2 tun. Obří mezi nimi dosahují desetipodlažního domu a váží stejně jako tři moderní lokomotivy. Moai byly vytvářeny v Rano Raraku, jednom z ostrovních vulkánů. Ostrované s velkou námahou vytesávali postavy kamennými dláty z relativně měkkého tufu. Zcela nejasné je, jakým způsobem potom hotové sochy dopravovali na jejich stanoviště, některé, několik tun těžké kusy byly postaveny až 20 km od místa vzniku. Informace o významu a historii těchto bust by možná mohly podat dřevěné tabulky, které byly na Velikonočním ostrově nalezeny. Doposud se však vědcům nepodařilo rozluštit písmo skládající se z 600 jednotlivých znaků nebo alespoň určit jeho původ.

Existuje však také ústní podání o dějinách ostrova. Podle něj se ostrova v 16. století zmocnil král Hotu Matua. O několik desetiletí později zaútočili na ostrov dlouhouši, porobili si jeho obyvatele a přinutili je budovat Moai. Ztotočení obyvatel však trvalo jen krátce. Dlouhouši byli vyhnáni a pozůstatky jejich moci, sochy Moai, byly svrženy. (Monumente der Welt)

Tím však není téma vyčerpáno, právě naopak, od tohoto bodu teprve skutečně začíná. Faktem totiž je, že podstatné otázky kolem záhady Velikonočního ostrova nejsou dosud bez pochybností zodpovězeny a možná na ně ani nelze najít odpověď. Existuje celá řada teorií, které jsme výše nastínili. Teprve nedávno běžely v televizi dokumentární pořady, které si činily nárok na to, že vyřešily alespoň některé záhady Velikonočního ostrova. Přesto v zásadních otázkách jednota nepadá, nikdo si nemůže činit nárok, že dospěl ke konečnému řešení. Teorie se dílem vzájemně vylučují, dílem jsou jen možnostmi, která je více či méně pravděpodobná nebo myslitelná. Sahají od Danikenových otázek na téma „mimozemšťané a jiná vysvětlení“ až po názory a teze Thora Heyerdahla. A mezi nimi je ještě mnoho prostoru.

Hlavní otázka, proč vlastně byly Moai stavěny, se např. autorovi Wilhelmu Ziehrovi nezdá tak důležitá. V jedné ze svých knih vyjádřil svůj podiv na touto otázkou: „Existence monumentálních soch na Velikonočním ostrově není vůbec tak záhadná, jak se tvrdilo. Protože na ostrově bylo velmi málo dřeva, nabízel se dostatek sopečného tufu.“

Je to však jen otázka materiálu, nikoli smyslu.

Thor Heyerdahl je jiného názoru. Znamý norský mořeplavec, který studiu záhad Velikonočního ostrova věnoval mnoho cest a let života, o nich napsal knihy a je jistě jedním z největších znalců ostrova. Přesto se o jeho názorech dodnes diskutuje. Heyerdahl se například domnívá, že tehdy musel být na ostrově dostatek dřeva, protože ho používali na výrobu válců k dopravě Moai.

Tyto rozdílné názory na téma dřeva jsou samozřejmě jen druhotným problémem. nejsou důkazem proti žádné z těchto teorií. Moai jsou z vulkanického kamene snad proto, že chybělo dřevo, nebo také proto, že měly přetrvat delší dobu a nepodléhat zkáze jako dřevěné (a navíc ze dřeva by nemohly být tak velké). Jsou prostě z tufu a jestli byly dopravovány na dřevěných válcích nebo jinak je jen další, avšak nikoli rozhodující otázka. Jisté je, že byly dopravovány.

Druhotným a překonaným problémem jsou i dřívější rozpory týkající se skutečné velikosti soch. Postavy byly mezitím přesně změřeny. Zda autoři – a také Ziehr – své teorie dílem opírali o to, že sochy prostě při nákresech zmenšovali, je dnes bezpředmětné. (U Ziehry sochy „nebyly tak obrovské“, totiž mezi 3,5 a 5,5 m, avšak i tak vážily až 20 tun. Anglický autor John Gilbert už velikost udával přesněji „mezi 5 a 12 m“. A Fritz Felbermayer, rovněž s pověstí odborníka na Velikonoční ostrov, posunul potom skutečné maximum na „až 20 m“.)

Hlavní otázkou však i nadále zůstává, odkud přišli první obyvatelé ostrova. Je k němu totiž „odevšad“ stejně daleko. Kromě již uvedených vzdáleností k chilským břehům a na druhou stranu na Tahiti je peruánské pobřeží vzdáleno 3200 km a nový Zéland dokonce 6200 km.

Vzdálenost k pobřeží Peru uvádíme kvůli Thoru Heyerdahlovi, protože tvrdí, že podle jeho poznatků přišli stavitelé Moai z Peru – na rozdíl od již uvedeného převládajícího názoru. Dokládá to tím, že v Peru používali stejnou techniku staveb z velkých kvádrů jakou můžeme najít na Velikonočním ostrově u náhrobků, navíc svými plavbami dokázal, že rozhodně nebylo nemožné dosáhnout z Peru Velikonočního ostrova i při použití primitivních prostředků.

Jako argument proti jeho tvrzení se uvádí, že to vůbec není podstatná otázka. Nejde přý o to dokázat, odkud všude se mohli mořeplavci na Velikonoční ostrov dostat, ale o to, kdo se tam skutečně jako první dostal.

Teze proti Heyerdahlovi tedy zní: pravlastí ostrovanů nebylo Peru, ale (a zde se mísí teze o Marqueských ostrovech s mytologickým vyprávěním domorodců v následující příběh):

První předkové dnešních ostrovanů přišli z Maori Nuinui; jinými slovy z přesně opačného směru než leží Peru, totiž od Nového Zélandu. Poukazuje na to také část jména Maori. Maorové jsou jak známo původními obyvateli Nového Zélandu. Jen prý kdysi (také?) žili v oné „tajemné“ zemi Maori Nuinui, což byl ostrov západně od Velikonočního ostrova, tedy směrem k Novému Zélandu. Této ostrovní říši vládl král Taenen Arei. Jeho syn a nástupce musel převzít těžký úkol, totiž najít pro svůj lid novou vlast, protože jejich ostrov se pomalu propadal do moře. A tak byli vysláni plavci, aby našli nový ostrov, na něj by bylo možno se přestěhovat, leč marně. Od tohoto bodu se vše mění v mýtus.

„Pozdě v noci probudil legendární létající bůh Make Make kněze Mau Maka, odnesl vyděšeného muže do nebe a vysadil ho na Velikonočním ostrově. Také mu přesně popsal cestu z Maori Piuinui na Velikonoční ostrov včetně nejlepšího přístavu. Zároveň ho upozornil na velkou zvláštnost tohoto ostrova, tvárný, měkký a teplý kámen. Kněz udělal pokus a stoupl na měkkou hmotu – a skutečně po něm zůstala stopa.“ Samozřejmě se to vztahuje na postupně tuhnoucí masy lávy.

nakonec bůh knězi ještě vysvětlil, jak používat rákos ke stavbě domů, a po dalším důkladném vysvětlení ho zase odnesl domů na jeho zanikající ostrov. Když se Mau Maka zase probral, nevěděl zprvu, zda jenom snil nebo skutečně cestoval. Pospíšil si však hned za svítání ke králi a zpravil ho o svém zážitku.“

A hned den nato prý sedm nejzkušenějších plavců vyrazilo z Maori Muinui a plulo po třicet dnů mořem až skutečně objevili ostrov popisovaný knězem Mau Maka. Dalších čtyřicet dní potřebovali na cestu zpět. Král potom rozhodl, že se celý národ přestěhuje na nový ostrov. Exodus prý trval 120 dnů. Ostrov prý hned prozkoumali, ukázalo se však, že je to chudá pustina. Ani řeči o bujném pralesním porostu, několika málo lidem se nová domovina nelíbila a chtěli zpět. nespokojenci se prý skutečně také vrátili. V mýtickém vyprávění se zcela jasně uvádí, že nespokojenci odjeli zase „domů“, na západ. Byl tento „domov“ nějaký bájný potopený ostrov nebo Marquesy nebo rovnou dnešní nový Zéland (Maorové!) nebo později putovali až na nový Zéland a osídlili ho... tady zůstává dostatek prostoru pro spekulace. Rozhodně však tato verze vylučuje Peru jako zemi původu původních obyvatel Velikonočního ostrova.

Samozřejmě je tu opět otázka hodnověrnosti této legendy a nakolik je schopná vyvrátit Thora Heyerdahla. Již zmíněný Fritz Felbermayer je jedním z těch, kdo považují historické jádro tohoto mýtického příběhu za správné. Felbermayer není také jen tak někdo. Jako jeden z mála Evropanů plynule hovoří jazykem obyvatel Velikonočního ostrova; jako jediný cizinec zasedá v „Radě pro chilské dějiny“ a za své dlouholeté bádání o Velikonočním ostrově byl vyznamenán chilským řádem. Považuje ústní podání domorodců za správnou stopu vedoucí ke skutečným historickým faktům. Detaily legendy o letícím knězi a kormidlujícím bohovi jsou snad mytologie a přikrášlování, a kdo chce, ten tu může tušit i fenomény PSI, tedy parapsychologické mimosmyslové vnímání. Rozhodující však pro něj je, že pravdivým jádrem by mohl být příběh o migraci lidu na tento ostrov, a sice výslovně „ze západu“.

Mýty však samozřejmě mají jen omezenou průkazní sílu. Vždyť existuje dostatek jiných legend. Tak například se vypráví příběh, podle něhož to v žádném případě nebyli původní obyvatelé, kdo vytvářeli kamenné obry, rozhodně ne z vlastního popudu, ale z popudu dobyvatelů, kteří je k této práci možná nutili (viz výše). Prý to byli lidé, kteří si uměle prodlužovali uši (což by vysvětlovalo dlouhouché Moai). A skutečně, „stavitelé“ Moai vešli do tradice jako „dlouhouši“. Legendy míní, že „dlouhouši“ dávali bedlivý pozor, aby je „krátkouši“ při práci nepozorovali – což by mohlo znamenat, že domácí „krátkouši“ nemuseli být nutně nuceni k otrocké práci při stavbě Moai. Jak vidíte, vše se zaplétá.

Diskutabilní je i způsob tvorby Moai. Prohlášení Thora Heyerdahla, že „hádanku“ vyřešil a že také dokázal, jak snadno je lze vytesávat (vzhledem k měkkosti tufu), dodnes naráží na odpor.

Stále ještě existují experti, kteří setrvávají v přesvědčení, že otázka způsobu vytváření soch je otevřená stejně jako otázka proč.

A nevyjasněné je také to, proč kult kamenných obrů tak náhle skončil. Protože to musel být konec skutečně náhlý. Svědčí o tom dodnes polohotové sochy povalující se v lomu a řada již hotových, které zůstaly ležet tam, kde je lidé opustili, totiž na půl cestě k místu vztyčení. Jako vysvětlení se nabízejí neočekávané katastrofy: válečný přepad, epidemie, která zahubila téměř všechny obyvatele, nebo něco podobného.

Co se však na Velikonočním ostrově skutečně událo? A kdy?

Nejprve ještě jednou k Thoru Heyerdahlovi. Při dokazování svých teorií měl určité potíže. Jeho teze zněla, že tvorba kamenných obrů primitivními nástroji nebyla žádným problémem a jejich doprava pomocí lan a válců a konečně i postavení s využitím nakloněné roviny také ne. Jeho pokusy, při nichž chtěl vše sám napodobit, se však tak úplně nevydařily. Jeho pokus nechat domorodce opracovávat tuf pěstními klíny byly příliš rychle ukončeny, také doprava již hotové sochy pomocí lan byla uskutečněna jen v náznacích a

postavit jednu z menších soch se podařilo jen s vynaložením enormního úsilí. V každém případě nechtějí ti, kdo s Thorem Heyerdahlem nesouhlasí, jeho pokusy uznat jako důkaz. (Což ovšem opět není jasný důkaz proti jejich správnosti.)

A tak i nadále jako většinový názor platí, že i nadále zůstává nevysvětlené, jak byly sochy vytvářeny, dopravovány a stavěny a jak jim byly na hlavy nasazovány kloboukům podobné kvádry.

Avšak i to nakonec zůstává vágní. „Jistě“, říká se, „s velkým úsilím se to vše dalo opakovat, ale bylo tomu skutečně tak? Možná postupovali tak, jak říká Heyerdahl, ale ani jeho teorie a pokusy to nedokazují, protože jsou myslitelné i jiné možnosti...“

Je podivné, že mýty a legendy ostrova mlčí o tom, jak se Moai dostávaly na svá místa. Jen jedna prostě a jasně konstatuje, že sochy ke svým stanovištím „létaly“. Co by to mohlo znamenat? Snad obrovská, jeřábům podobná zařízení? Nebo tu opět přicházejí v úvahu mimozemšťané, kteří sochy dopravovali svými kosmickými loděmi nebo speciálními letouny?

Tady je volné pole pro fantazii... Jiná teze říká, možná by se byla hádanka Velikonočního ostrova dala vyřešit, kdyby sem Evropané při jeho objevení nezavlekli různé nemoci. V důsledku toho patrně zemřeli zasvěcenci, kteří znali na tyto hádanky odpověď, ale vzali šiji s sebou do hrobu.

Ale i to je jen spekulace.

Ještě jedná možná indicie: Po objevení ostrova Holanďany v roce 1722 prý až do let 1864-1868 existoval bezpočet popsanych dřevěných tabulek. I ony možná, tak alespoň zní domněnka, obsahovaly odpovědi, které ještě dnes hledáme. Bohužel však nechal fanatický páter tyto patrně staré doklady kultury jako „dílo ďábla“ spálit, místo aby se postaral o jejich rozluštění. Za těchto okolností je s podivem, že se vůbec ještě nějaké tabulky zachovaly.

Dr. Alfred Mextraux z Bishopova muzea na Havaji informoval v roce 1938 v článku v jednom vědeckém časopisu, že existuje ještě 16 takových tabulek, nelze však již s jistotou říci, které z nich jsou skutečně pravé a které jsou falza. Prý již před rokem 1882 byly na Velikonočním ostrově podobné tabulky falšovány – s tím výsledkem, že v roce 1903 byl jeden takový domnělý padělek podstrčen Britskému muzeu. Dvě tabulky v Bishopově muzeu byly již v době, kdy článek vyšel, v „žalostném“ stavu. Na první bylo viditelných jedenáct řádků se 120 znaky na druhé 75 znaků. Písmo Velikonočního ostrova dosud nebylo rozluštěno. Jazykovědec Guillaume Hevesy dospěl v roce 1932 jen k jednomu, avšak podivuhodnému zjištění: „Existuje podobnost mezi znaky na tabulkách z Velikonočního ostrova a znaky na staroindických pečetích z údolí Indu.“ Hevesy, Maďar žijící v Paříži, považoval tedy písmo Velikonočního ostrova za podobné se znaky z Mohendžodara z oblasti Indu.

To by byla úplně nová stopa.

Na Velikonoční ostrov se hodí označení „světová záhada“ v plném smyslu slova.

Podařilo se snad jazykovědci přiblížit se záhadě Velikonočního ostrova? Možná mu pomohly jeho znalosti v oblasti indického sanskrtu, když se pokusil rozluštit písmo Velikonočního ostrova. Postupoval přitom takto:

V roce 1870 si tahitský biskup Tepáno Jaussen nechal znalcem jménem Metoro přečíst čtyři tabulky, které jsou známy pod jménem Aruku Kurenga, Tahua, Keiti a Mamari. Církevní hodnostář nařídil, aby to, co Metoro řihá, bylo foneticky zachyceno. Tento fonetický přepis starých textů se dochoval stejně jako ony čtyři tabulky, jimiž se znalci po více než 133 let řídili. Kdyby se fonetický přepis porovnal s tabulkami, mělo by být možné rozřešit jednu z velkých záhad Velikonočního ostrova. Přesně to učinil Egbert

Richter-Ushanas – začal s pracným překladem.

Výsledek své detektivní práce předložil soukromý učenec v roce 2000 v knize: „Tabulky z Velikonočního ostrova čtené Metorem a Ure Vaeikosem“. V podtitulu svého díla skromně uvádí „Příspěvek k rozluštění“.

Je ještě brzy na konečný soud. Není však pochyb, že byl podniknut seriózní pokus o odhalení mystéria.

Krátký text přeložený Egbertem Richterem-Ushanasem je důvodem k mnoha odvážným spekulacím. Říká se v něm totiž: „Z nebe přišel Hotu Matua z oné země do této, a spustil se dolů do pupku nebes.“

Původní obyvatelé Velikonočního ostrova prý považovali svůj ostrov za „pupek světa“ nebo „pupek nebes“. Jak máme nyní chápat, že král Velikonočního ostrova Hotu Matua „přišel z nebe“? Je tím snad popisováno něco jako „nebeský původ“? Jak autor zjistil při své již třetí návštěvě ostrova v listopadu 2000, vyprávějí ostrované ještě dnes mysteriózní věci. Podle jejich vyprávění přišli první obyvatelé ostrova z vesmíru – z Plejád

Můžeme to považovat za nesmyslnou fantazii. Můžeme to však také nahlížet jako spolehlivou informaci. O tom lze diskutovat. Nesporně potěšující je fakt, že na Velikonočním ostrově pomalu ožívají staré zvyky.

Stále více mladých ostrovanů se upamatovávají na své kořeny. Učí se jazyk své vlasti, který hrozil upadnout v zapomnění. Zase zpívají prastaré písně, které již téměř navždy zmlkly. A tak ožívají i staré

znalosti – ne jako laciný folklór pro turisty Velikonoční ostrov si po staletí uchovával své hádanky. A ony žijí dál. Jen tak je tu šance, že jednoho dne přeci jen budou vyřešeny!

13. STOLETÍ PO KRISTU

Stigmatizace – jaký je její původ?

František z Assisi byl prvním známým stigmatizovaným člověkem. Mezitím narostla statistika lidí, u nichž se objevily Kristovy rány, k číslu 300. Ne všechny fenomény u stigmatizovaných lze vysvětlit extrémními psychologicko-fyziologickými stavy.

Jen málo fenoménů je tak diskutabilních jako stigmatizace. K jednomu z posledních a „nejprominentnějších“ případů došlo dokonce v Německu v minulém století. Byl to známý případ Terezy Neumannové z Konnersreuthu (1898-1962), který dodnes vyvolává mohutné diskuse. Jelikož je nám časově i místně poměrně blízko, vůbec se jím nebudeme zabývat. Věnujme se raději některým případům, které jsou známé od 13. století a vzbudily více či méně pozornosti a byly nebo ještě jsou velkou záhadou.

První případ, jak se zachoval v legendě: Giovanni Bernadone, známější pod svým pozdějším jménem František z Assisi. V roce 1244 po bouřlivém mládí rozpoznává svůj životní cíl v „následování Krista“. Jako Ježíš na poušti se po čtyřicet dnů postí na počest archanděla Michala. Aby se v tichu přiblížil k Bohu, vystupuje později na horu Alvenar. A tam zažije něco podivuhodného.

Vidí jak k zemi sestupuje okřídlený posel. Tajemná bytost „má šest svítcích, planoucích křídla“. Teprve když se k němu anděl dostane dost blízko rozpoznává Giovanni Bernadone mezi křídly lidskou postavu. Pociťuje z této vize nesmírnou radost. Pro něj je to Boží požehnání. V postavě rozpoznává ukřižovaného Krista. Na rukou a nohou jsou jasně patrné rány způsobené ukřižováním, rovněž tak rána v boku. Potom zjevení mizí.

Ponechme stranou, co se skutečně stalo: zda toto vyprávění je zbožná legenda, skutečná „vize“ nebo jakýsi sen v extatickém stavu. Odpověď na tuto otázku zde není rozhodující.

František z Assisi je však zachvácen radostí i smutkem zároveň. Srdce mu krvácí (tedy symbolicky), když pomyslí na Kristovo utrpení, zároveň je však zachvácen nepopsatelnou euforií. Je přesvědčen o tom, že mu Bůh dal znamení, že mu ukázal obraz. Chápe to jako potvrzení: Ty Františku, jsi na správné cestě. A zatímco on sám stále setrvává v nábožném vytržení, objevují se stigmata.

Sám na sobě vidí rány Kristovy. Datum události je přesně známé: 29. srpen 1224.

Existuje celá řada zpráv a popisů stigmatizace Františka z Assisi. V detailech se shodují, lze je tedy považovat za hodnověrné. Bratr Tomáš z Celana, který stigmata sám viděl, říká:

Jeho ruce a nohy jakoby byly provrtány uprostřed hřebů, hlavy hřebů vystupovaly na vnitřních stranách rukou a na horních stranách nohou, špičky na protilehlých stranách. Rány na dlaních byly oválné, na hřebech podlouhlé.“

Sv. Bonaventura se dotazoval svědků, mezi nimi i různých žáků Františka z Assisi. Nezávisle na sobě prohlašovali totéž, například: „že hřebů byly černé a jako ze železa“.

To tedy znamená, že na rukou i nohou Františka z Assisi se objevovala nejen stigmata, ale i hřebů. Tedy přesněji řečeno: konkrétně v tkáni nebo jako jakási projekce v nich, neboť byla zmiňována i černá barva. Jak vyplývá z této zprávy, bylo také zřetelné, že špičky hřebů byly ohnuty. „Je možné mezi špičku a pokožku vsunout prst“

Svatá Klára, která o tom také informuje, říká, že hřebů jsou sice uvolněné, nedá se s nimi však hýbat. Rány jsou popisovány jako „široké a na tři prsty hluboké“.

Bez ohledu na tyto velmi hluboké rány může František z Assisi pohybovat prsty. Zato rána na boku silně bolí, především při chůzi, proto na delší cesty používal koně.

Také papež Alexander, jak se tvrdí, byl očitým svědkem stigmat Františka z Assisi. Otázka, která se u Františka a všech dalších případů stigmatizace objevuje je, zda existuje nějaké „přirozené“ vysvětlení těchto ran.

Zde je takové vysvětlení: stigmatizovaní si vědomě nebo nevědomě rány přáli tak intenzivně, že se u nich nakonec objevily. Klinicky řečeno: hysterie.

Známý profesor medicíny prof. dr. Otto Prokop například hájí tento názor: „Stigmata jsou psychice podmíněný důsledek autosugesce a silné hysterie.“ Také František prý chtěl díky ranám vzbudit obdiv –přičemž to není nutné chápat jako ješitný obdiv“, ale jako obdiv v náboženském smyslu, jako plastický příklad. Svoji úlohu přitom také hraje konstituce hysterika, která je předpokladem pro podobné prožitky: „Hysterikové mají obvykle vyslovenou potřebu být pozorováni, milováni a uznáváni.“ V některých případech se to projevuje přímo a spíše naivně, v jiném sublimovaně a přemrštěně.

Proti tomu hovoří fakt, že se František snažil po svém návratu z hory Alverna svá stigmata skrývat –myslel si, že obdržel zvláštní milost, kterou musí před okolím skrývat. Rány však krvácely tak silně, že je nebylo

možné utajit.

Teze o vědomém nebo nevědomém silném přání, jehož následkem je tělesný projev, vyžaduje vyjasnění otázky, zda něco takového je v zásadě možné.

Duše, psýché nebo síla vůle – ať už to v jednotlivém případě je cokoli – jsou jistě schopny zapříčinit „reálné“ tělesné projevy.

O tom existuje v psychiatrii a fyziologii dostatek příkladů. Jedním z velmi známých je případ horníka Augusta Diebela v Porúří. Stalo se to na počátku dvacátých let minulého století. August Diebel byl po dva dny a dvě noci zasypán a čekal na záchranu.

Sám se nemůže vysvobodit. Jeho pravé stehno a část nohy vězí pod obrovskými balvany. Pozoruje, jak v jeho končetinách, které jsou jako ve svěráku mezi balvany, postupně mizí cit. Je mu jasné, váha kamenů zabraňuje proudění krve. Pokud se brzy něco nestane, jeho noha odumře. Tu v sobě ke svému údivu objeví zcela nečekanou schopnost. Podařilo se mu jen „silou myšlenek“ cíleně do skřípnuté nohy „posílat“ krev. Zjišťuje, že dokáže prokrvení řídit. (To po jeho zachránění také se značným údivem potvrdili lékaři.) Po tomto zážitku opustil August Diebel své hornické povolání a začal ve varieté na jevišti „vytvářet“ stigmata. Dvakrát týdně, ve středu a v neděli vystupoval se svým číslem a ukazoval krvavé rány na svých dlaních.

Nároky provozovatelů časem stoupaly. Dokázal by snad August Diebel plakat krví? Zpočátku se mu to nedařilo. Když si však nechal očním lékařem propíchat oční bulvy, dokázal alespoň několikrát ronit krvavé slzy.

Zdá se tedy být dostatečně prokázáno, že fenomén stigmat lze vyvolat silou vůle. Je třeba nebo lze o podobném nebo alespoň přibližném aktu uvažovat v případě Františka z Assisi? A nemusí to nutně být hned ješitnost nebo „obchodnické“ motivy. Mohlo by to přicházet v úvahu, kdyby tu však ve hře nebyla jedna okolnost – alespoň podle legendy – která s tímto vysvětlením vůbec neladí.

Je jasné, že předpokladem pro vědomé přivodění si stigmat je záměr je získat. Nemusí být vědomý, může být přítomen i podvědomě. V zásadě tu však musí být.

A to nutně znamená, že tento fenomén musí vymizet v okamžiku smrti člověka. Jen živý člověk má vůli – vyjděme z tohoto předpokladu a ponechme stranou okrajové oblasti, o nichž jsme hovořili v kapitole o bezhlavých. Ponechme také stranou vše, co vede hlouběji do těchto „okrajových oblastí“, seriózně nebo spíše pod aspektem science fiction. Pokud tomu tak je, musela by stigmatizace Františka z Assisi ustát při jeho úmrtí. Pokud se však týče Františka, existují zprávy, že rány zůstaly i po jeho smrti.

Svatá Klára dosvědčuje: „Po smrti Františka z Assisi jeho rány zůstaly. Hřeby byly i nadále viditelné a zůstaly pohyblivé.“

Stav je tedy takový: tělo Františka z Assisi vytvořilo z tkáně napodobeniny hřebů co do tvaru i barvy. A tyto „hřeby“ jsou pohyblivé. Vypadají jako cizí těleso vězící v ráně a způsobující silné krvácení. Nelze je však z ran vytáhnout – svatá Klára se o to pokusila.

Francouzská kniha „L'Univers des sciences occultes“, která se zabývá okultními a tajemnými fenomény, říká k tomuto příkladu: „Stigmata nemusejí být vždy a výlučně následkem sugesce, hysterie, nervových výkyvů nebo halucinací.“ I když vezmeme v úvahu fakt, že staré zprávy a doklady je třeba z různých důvodů číst s rezervou a opatrně (je nutno brát ohled na obraz světa a znalosti doby, cíl a druh těchto zpráv a také osobnost svědka i serióznost pramene vůbec – zda se jedná o originální pramen nebo „kopie“ z druhé, třetí ruky...), musíme vzít ohled na to, že podobných zpráv jako o Františkovi z Assisi o mnoha jiných stigmatizovaných existuje celá řada. A že se v detailech velmi shodují.

František z Assisi je jen první (známý) případ stigmatizace. Po něm bylo ještě mnoho takových případů – až po Terezu Neumannovou. Ať už je to cokoli, statistika registruje zhruba 300 stigmatizovaných, mezi nimi tyto markantní případy:

Antonín z Padovy (1195-1231):

V roce 1220 vstupuje do františkánského řádu založeného 1209 Františkem z Assisi. Dva roky po smrti, v roce 1228, je František prohlášen za svatého a Antonín z Padovy hned po své smrti v roce 1231. Často je zobrazován s lilií a Ježíškem v náručí. Stejně jako u Františka z Assisi se i u něho často objevují rány Kristovy. Silně krvácejí, zejména na rukách. Nelze u něj však vyloučit jakýsi napodobovací nebo solidární fenomén.

Kateřina ze Sieny (1347-1380):

Tato svatá se mezi světskými vládci té doby těšila nebývalé úctě. Je rádkyní několika knížat a papežů.

Její hlavním cílem je reforma církve, která by se podle jejího názoru měla vrátit k původním formám křesťanské víry. Historik Raymond z Capua informuje, jak se u ní objevila stigmata:

Prý se právě modlila za svého kmotra, když tu k ní „promluvil Bůh“. A ona pocítila, že modlitba za kmotra

byla přijata.

Když potom prosila Boha o znamení, prý ji nějaký hlas vyzval: „Natáhni ke mně ruku!“ Když to udělala „vzal hřeb a položil ho špičkou doprostřed dlaně. Pak na něj tak silně zatlačil, až se zdálo, že ruku propíchl. Pocítila jsem stejnou bolest, jako by hřeb zatloukali kladivem. Díky milosti Boží mám teď tuto ránu na pravé ruce. Nikdo ji nevidí, ale já ji cítím a trpím jí.“

Během této zvláštní události se prý děly podivné věci:

Ležela v kostele Santa Cristina v Pise a modlila se. Raymond z Capuy sloužil mši svatou. Podal zbožné ženě přijímání. Potom vstala, poklekla a roztáhla ruce. Doslova: „Celý obličej jakoby plál ohněm. V této pozici setrvala dlouho. Pak jsme viděli, jak náhle upadla, jako kdyby byla smrtelně zraněna.“

Kateřina vypráví, co prožila: Zjevil se jí ukřižovaný

Spasitel, „sestupoval ke mně ozářen jasně. Snaha mé duše dostat se před stvořitele nutila mé tělo, aby se zvedlo.“

Vidí rány na Kristově těle, na rukou a na nohou a na boku pociťuje tak silnou bolest, že se domnívá, že nemůže dál žít. Omdlívá.

Louisa Lateau (1850-1883):

Mladá žena z Bois d'Haine v Belgii ukazuje rány Kristovy na dlaních. Lékař dr. Gerald Molloy prohlíží krvácející rány a konstatuje „oválné skvrny světlivě červeného zbarvení“. Krev teče tak silně, že skeptičtí pozorovatelé míní, že věří podvodu.

Dr. Warlomont, člen belgické lékařské akademie, pak provádí pečlivě sledovaný pokus. Vloží paži Louisy Lateauové do skleněné nádoby. Přísně se dbá na to, aby byly vyloučeny všechny vnější vlivy, jako například rozškrabání rány. Rány se přesto objevují znovu. Krev vytéká z kůže na dlaních.

Francesco Forgione („Pater Pio“, 1887-1968): V dětství často nemocný a slabý pater. Rány se u něj objevily poprvé v roce 1915. Před obědem vidí jeho udivená matka, jak „pohybuje rukama jako kdyby se spálil“. Podceňuje však své utrpení a mumlá něco o „bezvýznamné bodavé bolesti“. Později však tato místa pukají a potom se i na nohou objevují rány. Nakonec se přidá i „rána po kopí“ na boku.

I tento případ, podobně jako všechny tohoto druhu, dospěl k Svatému oficiu v Římě – dříve známému jako Svatá inkvizice, dnes „Kancelář kongregace pro víru“. Zkoumání je důkladné. Jsou povoláni lékaři, je zde zkoumána každá možnost zbožného podvodu, jako ve všech podobných případech. Rány jsou nakonec obvázány a zapečetěny. Výsledek zní, že rány vznikají bez jakéhokoli vnějšího působení, tedy nikoli vědomou manipulací jako třeba škrábáním. Na otázku po vzniku těchto ran odpovídá toto konstatování:

„Vymyká se to lékařské vědě.“ Otec Pio se stahuje z veřejného života. Jako hysterik a extrovert, jak jej charakterizuje prof. Prokop, by na sebe mohl soustředit maximální „obdiv“, činí však pravý opak. Svá stigmata dokonce skrývá v rukavicích. Jen zřídka opouští kapucínský klášter San Giovanni Rotondo v jihoitalské provincii Foggia, kam se uchýlil.

Stále znovu se podrobuje lékařským vyšetřením a při nich se objevují neobyčejné fenomény. Jeho tělesná teplota stoupá tak, že ji již nelze změřit normálními teploměry: až 48 stupňů Celsia. Upadá přitom do transu podobných stavů. Lékař dr. Romanelli konstatuje, že krev otce Pia nevysvětlitelně „voní“. Papež Benedikt XV, který byl v úřadě v letech 1914-1922, nazval otce Pia „skutečným Božím mužem“.

Cloretta Robertson:

Na Velikonoce 1971, když bylo černošské dívce Clorettě Robertsonové z Oaklandu v Kalifornii devět let, se na vnitřní straně jejich dlaní poprvé ukázala stigmata. Lékaři a vědci nenacházejí žádné přirozené vysvětlení. Mikroskopická vyšetření ukazují, že krev vystupuje z drobných ran. Zvláštní na tomto případě je, že dítě není katolík. Doposud byli všichni známí stigmatizovaní katolické víry. Po určité době však u děvčátka tento fenomén mizí stejně náhle, jako se objevil.

Stigmatizace bývala před staletími považována za zvláštní významné. Zbožní křesťané viděli ve faktu, že člověk získal zázračným způsobem rány Kristovy, zvláštní přízeň. Dnes jsou tu však pokusy hádanku racionálně vysvětlit.

V roce 1998 se u kanadského faráře Gerarda Critche (40) objevily rány ukřižovaného Krista.

Duchovní nejprve pociťoval „nevysvětlitelnou bolest“ v zápěstí, na nohou a na boku. Narůstala, nakonec byla

„nesnesitelná“ a z ran prosakovala krev. Případu se ujal kanadský tisk. Místní noviny jako „The Evening Telegram“ se honosily titulky jako „Duchovní získal rány Kristovy“. Církevní hodnostáři se odmítali k věci vyjádřit a poslali duchovního do nemocnice. Jistý dr. Joseph nakonec prohlásil: „O existenci krvácejících ran kněze není pochyb, není však známo, jak vznikají. Objevuje se krvácení, které nelze lékařskými prostředky zvládnout! Stojíme před záhadou!“

Bankéř Allen Stanford nechal duchovního dovézt soukromým letadlem do New Yorku k vyšetření. Pan

Stanford dosvědčuje: „Na duchovním se dva tisíce let po narození Ježíše Krista objevují rány, které měl Kristus. Objevují se mysteriálním způsobem. Silně krvácí. Mimo to vystupuje olejovitá kapalina. Vědecké vysvětlení neexistuje.“

14. STOLETÍ PO KRISTU

Nan Madol – zmizelý kontinent?

Jaká technika byla použita při stavbě kamenného města na malém pacifickém ostrůvku? Jak byly mnohatunové kvádry dopravovány? Ukazuje město na zmizelou zemi Mu?

Představme si klasický dům: stěny, strop i střecha jsou z kmenů.

Dům mnohonásobně zvětšíme, jako pro obry, a to celé znásobíme, až je tu město, ale nikoli dřevěné ale kamenné – gigantické město postavené z obrovských „chat“ z kamenných kvádrů.

Podobné zdánlivě nereálné město skutečně existuje. Jmenuje se nan Madol a stojí na ostrově Temuen v Mikronésii, v její severozápadní části, které se také říká Oceánie.

Nejnovější archeologické výzkumy datují toto město z kamenných kvádrů do 14. století.

Ostrovní skupina Karolín má celkovou rozlohu 1340 km². Největším ostrovem je Ponape s 504 km² – jeden ze zhruba 1500 ostrovů, z nichž většina je neobydlená. I okolo Ponape leží mnoho menších ostrovů. Jedním z nich je Temuen, asi zpola tak velký jako Vatikán. A právě na Temuenu stojí jedna z největších záhad posledních staletí, totiž Nan Madol.

Přirovnání k „městu obrů“ není tak scestné. Zvlášť působivé jsou „Nan Dovas“. Kamenné hranoly jsou šesti nebo osmihranné čedičové sloupy.

Když už je ve městě ze samých „gigantických domů“

ještě místo jménem „hrdý zdi“, pak se musí jednat o něco zcela zvláštního. A tak tomu také je.

Pod pojmy „gigantický“ a „obrovský“ si zde samozřejmě nesmíme představit nějaký pacifický Manhattan.

Označení jsou zvolena s ohledem na dobu, místo a jejich normální rozměry a dimenze. Obrovské zdi složené z čedičových sloupů dosahují výšky až 9 m. Také jejich tloušťka budí obdiv: jsou téměř 3 m silné. Od moře vede ke stavbě tzv. Královská cesta a ústí na jakýsi první nádvoří, které bylo původně čtvercové, o straně 90 m. V posledních staletích se na stavbě silně podepsala příroda. Zdi, jimž by lidská síla sotva ublížila, se musely bránit přírodním silám. Vítr navál semena stromů, která se uchytila, zakořenila a rostla až kořeny pozvolna roztrhaly stěny. V těchto spárách vyrostla tráva. Hranoly ležící na zemi již před staletími pohltily popínavé rostliny.

Takzvaný vnitřní okrasek měl ještě zvláštní ochranu. Masivní venkovní zeď kolem prvního nádvoří mu skýtala ochranu před počasím. Kolem něj se potom táhla ještě jedna, dobře zachovalá zeď, která ho oddělovala od prvního nádvoří. Tuto vnitřní stěnu tvoří asi 6 m dlouhé sloupy o průměru 50 cm.

Na vnitřním dvoře najdeme sklepení podobnou klenbu, temnou, podzemní komoru, která je od vnějšího světa oddělena masivní mříží. I tato „mříž“ je tvořena kamennými sloupy. Komora však zůstala prázdná.

Co to je? K čemu sloužila tato masivní komora? První co nás při pohledu na podobné prostory napadne je vězení, pravděpodobnější by však mohla být domněnka, že tu byl kdysi uložen ohromných královský poklad. Jistě, je to spekulace. A jaký poklad by to měl být? Z čeho se skládal – pokud tedy vůbec kdy existoval?

Jako první běloch vstoupil na ostrov jistý Pedro Fernandez de Quiros v roce 1595 a okamžitě ho napadlo „pokladnice“. Nenašel však po pokladu ani stopu. Jeho loď „San Jeronimo“ opustila ostrov bez kořisti.

Také v roce 1686, v roce, kdy byl ostrov oficiálně převzat Španěly, nepadlo ani slovo o pokladu. V roce 1826 přijali obyvatelé ostrova s velkým nadšením trosečníka Jamese O'Connella. Bylo mu poskytnuto zcela nezvyklé pohostinství, oženil se nakonec s domorodou dívkou a místní s ním nakládali jako se sobě rovným. Nikdy však neslyšel ani slovo o pokladu, který snad kdysi na ostrově byl.

Teprve od roku 1838 jsou návštěvy bělochů na ostrově častější. Je neustále zkoumán, avšak po pokladu ani stopy. Zkrátka, ono sklepení asi nebylo pokladnicí.

Co to ale bylo? K čemu tento pevný hrad, masivní a nedobytný: Na co podzemní „sejř“?

Jako další možnost zůstává už jen vězení. Ale takové náklady kvůli ostrovnímu vězení?

Dnes vypadá Nan Madol trochu jako hra mikádo pro obry. Jen s tím rozdílem, že každá tyčinka váží několik tun.

„Hranolky“ se těžily na severním pobřeží ostrova. Odtud byly dopravovány na staveniště po celém ostrově. V distriktu Uh na severu byly hranoly nejprve opracovávány. Kameníkům přitom přišlo vhod, že masy lávy na vzduchu už částečně ztuhly ve tvaru sloupů a bylo je třeba jen „porazit“ než mohly být odvezeny na stavbu. I tady byla dlouho hádanka: jak? Jaké dopravní prostředky měli ostrované k dispozici pro dopravu těchto několik tun vážících sloupů po celém ostrově?

K broušení hran se prý používaly obří mušle, z nichž se prý také vyráběly nástroje, například „sekery“ k

porážení čedičových sloupů. To je však málo pravděpodobné. Sloupy z čediče sice skutečně vypadají jako vzrostlé stromy, jsou jen šesti nebo osmihranné, že by však mušle byly tak tvrdé, aby se jimi dal řezat čedič? Vyzkoušeno to nebylo.

A vůbec: jak potom vyráběli z těchto mušlí nástroje?

Pokud by řezaly čedič, musely by být tvrdší než on. Jestli je nutno nářadí z mušlí nejprve vyrobit, je nutný materiál, který je tvrdší než oba předchozí, čedič i mušle.

Třeba kov? Pokud ano, pak jaký? Stavitelé kamenného komplexu však neznali kov, který by byl schopen řezat čedič nebo ještě tvrdší mušle.

Protože je však zřejmé, že sloupy byly poráženy a jejich boční stěny hlazeny, lze tuto otázku de facto považovat za vyřízenou a je čas věnovat se další: jak byly hrany dopravovány z lomu na stavbu?

Oblíbená odpověď „dřevěné válce“ tu pravděpodobně nepřichází v úvahu. Jistě, dřeva je na ostrově nadbytek, je zde téměř pralesní vegetace.

Tento prales je však také tak hustý, že by bylo třeba jím nejprve proklesat silnice. Připusťme, že tomu tak bylo. Ve 14. století nejprve proklesá džunglí silnice a pak z takto získaného dřeva vyrobí válce pod kameny, které pak po nich putují po ostrově...

Teoreticky je to sice myslitelné. Ale prakticky sotva možné. Na ostrově totiž často řádí silné bouře. Potom prší tak silně, že množství vody připomíná potopu. Půda je pak dlouho tak rozmoklá, že doprava kamenů je vyloučená.

Sloupy jsou v průměru 3-9 m dlouhé a nezděná váží až 10 tun. Doslova by se utopily v bahně. Tedy doprava po zemi je sotva možná. Jak to ale vypadá s vodní cestou? Byly snad zřizovány kanály, po nichž byly kvádry dopravovány na vorech? Je to myslitelné, avšak pozor: Nan Madol není na rovině, rozkládá se na jakési pahorkatině. A voda nedokáže překonat kopce a údolí.

Věc zůstává nejasná. Spolehlivé údaje o rozměrech Nan Madolu neexistují. Erich von Däniken navštívil Nan Madol a důkladně prozkoumal hlavní stavbu. Na jedné straně o délce 60 m napočítal 1082 sloupů. To by u čtyř vnějších stěn činilo 4800 sloupů. Ve skutečnosti jich však nebylo méně než 32000, protože byly položeny v několika řadách za sebou. A jedná se přitom jen o jednu stavbu z mnoha. Celý areál je navíc obehnán gigantickou zdí, 860 m dlouhou a na nejvyšším místě 14,20 m vysokou.

Zůstává záhadou, jaká armáda dělníků a za jakou dobu podala tak gigantický výkon. Je logické, že nemohli všichni pracovat ve stejnou dobu, určitě tu bylo stále určité procento nemocných a v neposlední řadě bylo třeba tuto armádu zásobovat a ubytovat ji. Za tím účelem musela být část dělníků zaměstnána v zemědělství a jako rybáři – a to vše na malém, odlehklém ostrově...

Uprostřed nan Madolu je studna – pokud to tedy studna je. Hladina je dnes dva metry pod okrajem.

Domnělá studna je prý vstup do tunelu. Otázkou je, kam vede (vedl) a proč? Nikdo to neví.

Z celého kamenného areálu se dochoval jen zlomek, není známo, jak daleko kdysi sahál do moře. Že tomu tak bylo, je jisté. Prostým okem je vidět, že na břehu moře nekončí. Výzkum moře v okolí nan Madolu zůstal omezený, tamní vody jsou totiž nebezpečné.

Známý autor Herbert Rittlinger informoval koncem třicátých let minulého století ve své knize „Der maslose Ozean (nezměrný oceán)“ o japonských potápěčích, kteří zkoumali nan Madol. Na dně u pobřeží prý objevili platinové rakve. Jistě, může nás hned napadnout, že potápěči ve světle svých tehdy prostých podmořských lamp viděli „běžné“ čedičové kvádry, které jim připadaly jako „rakve“. Podivné však je, že Japonsko právě z tohoto ostrova už v roce 1919 vyváželo platinu. Rittlinger zůstal také skeptikem, avšak i on musel bezradně konstatovat: „Zprávy domorodců plné staletých legend jsou patrně přehnané. Avšak nálezy platiny na ostrově, jehož hornina žádnou platinu neobsahuje, byly a jsou naprosto reálným faktem.“

Japonec dr. Ytoku Shirakami, který také zkoumal nan Madol, si myslí, že se tu jedná o zbytky dávné kultury, která se již před tisíci lety ponořila do moře. Prý tam kdysi existoval kontinent, kterému říká „Mu“ a který umísťuje mezi Asii, Austrálii a Severní, střední a Jižní Ameriku.

To takřka byla asijská verze naší potopené Atlantidy (o níž teprve nedávno, začátkem roku 1992 jeden vědec řekl, že podle jeho dlouholetých výzkumů se zde jedná pouze o literární výplod Platona).

Shiramakova teorie obsahuje rovněž jednu nesrovnalost. Pokud „Mu“ existoval a potopil se před tisíci lety, jak mohl být Nan Madol vystavěn teprve ve 14. století?

15. STOLETÍ PO KRISTU

Hrabě Drákula – vampýr?

Frankenstein, Drákula, Nosferatu, Mebnoth a jak se všichni jmenují: odkud přicházejí? „vampíři“ sající krev se vyskytují již ve starém Řecku a ve staré Indii. Senzační moderní vyklad: „Vampirismus“ je choroba krve, kterou způsobuje citlivost na světlo.

Je hlavní postavou řady hororových filmů. Vyprávějí o něm staré pověsti i moderní horory. Jeho jméno se objevuje jak v šestákových románech, tak i v románech světové literatury. Jeho jméno je již dávno žánrovým pojmem: Drákula.

Touto postavou se zabývalo již mnoho seriózních badatelů – pod premisou, že figura, která tu straší již několik set let, nemůže být holým výmyslem. Navíc tu jsou určitá geografická konstatování ohledně jeho fiktivní nebo možná i skutečné biografii.

Všechny filmy a moderní triviální literatura vycházejí z románu „Drákula“ anglického autora Brama Stokera (1845-1912), který vyšel v roce 1897. Ten si tuto postavu však nevymyslel. Jeho vzorem byl krutý regent stejného jména z 15. století. Ten na rozdíl od románové postavy nežil v Transylvánii, ale ve Valašsku, které však s někdejší Transylvánií sousedilo. Transylvánie je dnešní Sedmihradsko, které stejně jako Valašsko patří k Rumunsku.

Stoker napsal ještě druhý román o Drákulovi „Dům hraběte Drákuly“. Jeho knihy však měly předchůdce, stejně jako se po nich vynořila řada následovníků. Vznikl tak obor vampiristické a frankensteinské literatury – známým Frankensteinem a jeho monstrem počínaje až po Melmotha, Nosferatu a další.

Všechny tyto postavy se v té či oné formě staly zdrojem, z něhož čerpá moderní triviální literatura a filmový průmysl.

Z bezpočtu filmů patří k těm lepším např. „Nosferatu“ (F. W. Murnau, 1922, Remake od Wernera Herzoga s Klausem Kinským, 1978), „Vampír“ (C. T. Dreyer, 1932), „Drákula“ (T. Fisher, 1958), „Polibek vampýra“ (Don Sharp, 1962), „Tanec vampýrů“ (román Polanského, 1966) a „Warholův Drákula“ (Andy Warhol, 1974), o levných hororech a různých parodiích ani nemluvě.

Bram Stoker spojil německé zprávy ze Sedmihradska o hrůzných činech valašského knížete Vlada Tepe-se s vampýrskou legendou.

Vlad Tepes, narozen 1430 nebo 1431, zemřel u Bukurešti na přelomu let 1476-1477, valašský kníže 1448, 1456-62, 1476-77. Syn knížete Vlada Draculy (proto také Draculea nebo Dracula – „syn Draculy“). Vládce, který měl značné úspěchy při obraně proti útokům Osmanů, dosáhl své děsivé proslulosti díky vybrané krutosti (rumun. tepes = „kůly“, s níž nechal pobít velký počet svých nepřátel. V současné rumunské historiografii však je považován za národního hrdinu. Rumunská tradice ho vykresluje jako přísného, ale spravedlivého a čestného vladaře.

Zemřelý vampír, který v noci vystupuje z hrobu, aby živým pil krev. Představa vampýra se opírá o víru v živoucí mrtvolu a své kořeny má v jihoslovanské, rumunské a řecké lidové tradici.

Již otec skutečného hraběte Drákuly byl znám svou krutostí. Mezi lidem se tomuto krutému vládci přezdívalo „čert“. Jeho syn se jmenoval také Vlad a protože během deseti let své vlády nechal na kůl narazit nejméně 50 000 lidí, alespoň to tvrdí historie, dostal přezdívku Tepeš (narážec). Teprve po smrti byl přejmenován na Vlada Drákulu, syna Čerta Drákuly.

Pověst nejhrůznějšího vladaře všech dob zakryla skutečnost že on sám musel mnoho vytrpět. Jako mladík byl například zajat Turky jako rukojmí, musel přihlížet, když byl jeho otec zavražděn a jak jeho bratři byli zaživa pohřbeni – na rozkaz uherského krále. Není proto divu, že když přišel k moci, se sadistickou krutostí využíval vraždy a mučení jako prostředky politiky. Musím přitom vzít v úvahu, že tehdy pojmy „sadismus“ a „krutost“ byly chápány jinak než od dob osvícenství. Říká se, že prý několikrát nechal shromáždit žebráky a potom je zaživa dal upálit, protože neměli hyzdit jeho krásnou zem. Nebo tento příběh: když turečtí poslové v jeho přítomnosti nesmekli dost rychle klobouky, dal jim „privilegium mít v přítomnosti vládce klobouk na hlavě“. Spočívalo v tom, že jim nechal klobouky k hlavě přibít.

Stejně krutou jako život, měl i smrt. Vlad Tepes, syn Čerta padl koncem roku 1476 nebo začátkem roku 1477 do tureckého zajetí, byl mučen a sťat.

Za jeho života se stále znovu objevovaly epidemie a stávalo se, že vymřela celá karpatská údolí. To mohlo vzbudit strach (patrně asi vládla hysterie strachu a kolovaly pověsti), že by člověk při krátkém bezvědomí mohl být považován za mrtvého a zaživa pohřben. A podobný strach byl patrně také původem legend o vampýrech, totiž že se mrtví mohou vracet, protože byli mrtví jen zdánlivě nebo hledají „pomstu“ za předčasný pohřeb, Vlad Drákula prý byl sám tak naplněn strachem z moru, že nařídil, aby oběti moru byly hned spalovány. Není přitom jasné, zda to činil z čistě hygienických důvodů nebo ze strachu, že mrtví by mohli opustit svůj hrob. Podobné představy byly tehdy rozšířeny v různých formách, a nejen po barbarském Balkánu...

Jak už bylo výše uvedeno posloužil Vlad Tepeš nebo Drákula Bramu Stokerovi jako historická předloha a že ji spojil se starými legendami o vampýrech. Jinou věcí je, že patrně existovaly i autentické případy, kdy se lidé stali vampýry – ať už z jakékoli příčiny. Dnes je již velmi těžké u podobných zpráv rozlišit pravdu a výmysl, například spis „Mercure Qalant“ informuje v roce 1694, že ve Francii, Rusku a Polsku se pohybují

„monstrózní lidé“, kteří sají krev a jsou v těchto zemích známí jako „vampíři“. německý národopisec Josef Klapper tehdy označení „vampír“ výslovně odmítl a poukázal na to, že prakticky v celém světě existují pověsti o upírech v lidské podobě, navrhl termín „škodící mrtví“; jak známo bez úspěchu. Chtěl však tento pojem aplikovat už i na ony „podivné bytosti“, které již ve starém Řecku podle pověstí šířily děs a hrůzu. (V řeckých lidových pověrách jsou až dodnes strašidelné ženy – na rozdíl od jinak vždy mužských vampýrů – které vábí děti a mladistvé, zabíjejí je a pijí jejich krev.) Již Aristofanes nechává ve své hře „Žáby“ vystupovat takzvanou „Empusu“. Podle staré řecké víry byly Empusy bytosti, které zabíjely děti, aby pily jejich krev. Variantou Empusy je „Gello“, který se specializoval na malé děti a novorozence.

V křesťanském světě se vampíři objevují teprve v 8. století. Ve věrouce tehdejší církve existovali „mrtví, kteří ještě nejsou mrtví“ – protože pijí krev. Toto přesvědčení zastává ještě Luther. Je málo známo, že často u stolu hovořil o monstrech pijících krev. Aniž by to věděl, hájil tím víru, kterou vyznávali i autoři staro-indických véd. (Védy – doslova „vědomosti“ – jsou nejstarší dochovaná literární díla ve verších i próze ve starém sanskrtu. Patří k posvátným spisům hinduismu a skládají se z několika sbírek, z nichž nejznámější jsou Upanišády.) Rozdíl mezi védami a Lutherem je ten, že Luther považoval za upíry především ženy, zatímco ve védách byly ženy především oběťmi vampýrů (kteří se tam samozřejmě jmenují jinak).

Pohlaví naproti tomu nerozlišuje americké monstrum, které saje drahocennou krev. A totéž platí i o „synovi podsvětí“ z Finska.

Celý okruh představ o vampýrech souvisí od počátku se strachem ze zdánlivé smrti, který v 19. století vedl až k různým kuriózním patentům na zvonky do rakví. Anglický profesor anatomie dr. Herbert Mayo z King's College v Londýně sice v minulém století konstatoval: „Univerzálně rozšířená vyprávění o zdánlivě mrtvých, kteří však jako upíři provozovali svou děsivou činnost, spočívá alespoň částečně na skutečných událostech.“ Aby však kvůli tomu uvěřil ve vampýry, ho ani nenapadlo. V roce 1851 napsal: „Všechny bytosti, které byly nalezeny ve stavu vampyrismu, nebyly žádné abnormální bytosti, ale prostě živí nebo zdánlivě mrtví, kteří ještě po pohřbu nějakou dobu žili, byli tedy pohřbeni jako mrtví. Jinak řečeno zaživa pohřbení, kteří díky nevědomosti nebo nedbalosti zemřeli hroznou smrtí až ve vlastním hrobě nebo z něj byli v ojedinělých případech ještě zachráněni.“

Pokud se vrátíme k „hraběti Drákulovi“ a k jeho všeobecné pověsti vezmeme v úvahu ještě epidemie moru ve stejném období, lze se potom se značnou pravděpodobností domnívat, že tehdy skutečně byli častěji pohřbeni zdánlivě mrtví. Dále je možno spekulovat, že některý z těchto hrobů byl později z nějakého důvodu znovu otevřen a že to v něm mohlo vypadat, jako by mrtví v hrobech žili, protože zdánlivě mrtví pohřbení kolem sebe v boji o život patrně mlátili. V každém případě je myslitelné, že podobným způsobem mohla vzniknout legenda o vampýrech sajících krev (nebo znovu ožily starší legendy z antiky nebo Indie). Mezitím již existují zcela jiné a modernější teorie. Před nějakou dobou například kanadský lékař dr. David Dolphin z University of British Columbia ve Vancouveru zavrhl všechny spekulace a prohlásil: Jistě, je to pohádka, že existují „živí mrtví“, ať jim říkáme vampíři nebo zombie. (Zombie jsou, jak ví každý divák hororů, „vlastně mrtví, kteří jsou ochotným nástrojem toho, kdo je znovu probudí k životu.“ Tato vampýrům podobná, i když ne zcela shodná představa má svůj původ v kultu voodoo na Haiti. Od 30. let jsou zombie motivem filmových hororů.) Dr. Dolphin však také konstatoval: „Vampíři skutečně existují.“ Podle jeho názoru totiž „vampyrismus“ není nic jiného než zřídka, ale nebezpečná choroba krve.

Na jednom lékařském kongresu v Londýně na té „Porfyrinová chemie“ k tomu měl přednášku. (Porfyrinová chemie se zabývá vrozenými nebo získanými poruchami látkové výměny v systému krvetvorby.) Podle něj není organismus lidí trpících vampyrismem schopen zpracovávat v krvi železo do porfyrinů, což je životně důležitý proces, při němž ve zdravém organismu vzniká hemoglobin. Není-li organismus tohoto procesu schopen, shromažďuje se krev bez železa v porfyrinech v kůži. Výsledkem je, že kůže je velmi citlivá na světlo. Světlo je pak pro nemocného jedem. Vede k hrozně vypadajícímu rozpadu kůže. Nemocný potom skutečně vypadá jako chodící mrtvola. Léčba a prevence spočívá v tom, že nemocný ve dne neopouští byt, okna má zatemněná a žije v neustálé tmě. Ven může jen v noci.

Pokud je tomu tak, byla by hádanka vyřešena. Logice by potom mohla odpovídat i další domněnka, totiž možnost, že se lidé trpící vampyrismem vědomě nebo nevědomě pokoušeli opatřit zdravou krev. Je však myslitelné nebo uvěřitelné, že kvůli tomu pořádali noční lovy? Znovu tu vyvstává otázka, kde končí fakta a kde začíná děsivá fikce. Myslitelné to však zůstává – pomyslíme-li třeba na analogie ze světa zvířat, např. na psy žeroucí trávu, aby se zbavili žaludečních obtíží nebo jedu... To však ponechme stranou.

Teorie dr. Dolphina jde ještě dál. Vampirismus v lékařském smyslu se ještě zhoršuje, pokud se ještě to málo hemoglobinu v krvi začne rozpadat. Je za to zodpovědný enzym P 450 – a stává se tak nejhorším

nepřítelem nemocného. A právě tento enzym je silně zastoupen v česneku.

Jak známo, má česnek zahánět vampýry...

To jsou tedy zcela nové a ne nezajímavé aspekty k tématu vampirismus. Na základě těchto moderních lékařských názorů by se ledacos dalo vysvětlit, včetně domněnky, že hrabě Drákula sám trpěl vampyrismem. Nejsou o tom samozřejmě žádné důkazy a patrně zůstane u toho, že jeho osoba byla s příběhy o vampýrech jen spojena. Proč, jak a kdy? Na to nelze zcela jednoznačně odpovědět...

Když historický Vlad Drákula, abychom se k němu zase vrátili, vydechl naposledy, (ve 46 letech), uprchla jeho žena a děti ze země, samozřejmě ne bez důvodu. Musely se obávat lynčování ze strany rozzuřeného, po pomstě toužícího lidu – vždyť kolovaly zprávy, že ještě krátce před smrtí znásilnil děvečku a vysál ji krev, načež vypálil její domek.

Je toto již první poukaz na možnou souvislost jeho osoby s vampýry – zůstává přitom otevřená otázka, zda sání krve je takřikající vlastností vampýrů nebo k němu prostě docházelo z důvodu divokosti, extáze, krutosti. Pokud je tomu tak, je tato souvislost podporována vyprávěními o Drákulově krutosti.

Tyto zprávy říkají: „Vždy, když měla být nějaká selská nebo kupecká rodina naražena na kůl, protože platila malé daně, nechal si Tepeš přivést mladou dceru rodiny – pokud nějakou měla, což tak zpravidla bývalo. Přinutil ji být mu po vůli a nakonec ji nechal před svýma očima probodnout“ (Zde zřejmě vstupuje do hry motiv práva první noci, středověké právo nebo nárok vrchnosti na první noc se svými poddanými ženského pohlaví.) Pak prý ještě vypil „pohár její krve“ na zdraví jejích rodičů umírajících na kůlech.

I tento detail je možností, jak došlo k propojení příběhů o vampýrech s doslova krvelačným Drákulou. Přičemž pro úplnost ještě musíme říci, že historické zprávy hovoří o tom, že na kůl byli naráženi nepřátelé a nikoli poddaní. Mohl však také za své nepřátele považovat neplatící poddané.

Jeho manželka uprchla do Maďarska, kde se její děti později vdaly do maďarských šlechtických rodin. Z nejhezčí dcery se prý stala hraběnka Bathoryová. Její potomci postupem doby získali v Maďarsku moc a vliv. Jedna praneteř hraběnky Alžběta Bathoryová, se dokonce na počátku 17. století stala ve Vídni dvorní dámou. Prý si byla svého původu velmi dobře vědomá a ráda si nechávala říkat „Drákulova dcera“.

Její příběh dokonce pokračuje. Protože platila za jednu z nejhezčích žen Vídně, obávala se, že jednoho dne se v důsledku stárí bude muset tohoto titulu vzdát. Jistá maďarská vědma ji poradila, aby pila krev panen. Ve snaze zůstat krásná a mladá prý skutečně vylákala z uherských vesnic mladá děvčata do služby. Všechna časem beze stopy zmizela. Po Vídni „se šušovalo“, že nechává dívky vraždit a natírá si tělo jejich krví, kterou dokonce i pije.

To vše už mohou být povídky. Faktem je, že Drákula ani jeho potomci neztratili svou děsivou fascinaci a že se příběhy o vampýrech (nebo zombie) udržují pevně v podvědomí lidí, že zřejmě „odpovídají nějaké potřebě“. Potřebě, kterou lze z hlediska hlubinné psychologie dlouze a široce popisovat. Místo toho na tomto místě můžeme napsat: „záhadné“.

16. STOLETÍ PO KRISTU

Poklad Juana Valverdeho

Juan Valverde, španělský dobyvatel se oženil s dcerou inckého náčelníka, který mu ukázal jeskyni plnou neslýchaných pokladů. Valverde se vrátil do Španělska jako bohatý muž. Velká část pokladu se hledá již 400 let a navzdory Valverdeho popisu nebyla doposud nalezena.

Je snad Juan Valverde také jednou z těchto moderních bestii?

Náčelník Salasaků si prohlíží svého novopečeného zetě velmi nedůvěřivě. V oněch dnech roku 1536 je takový sňatek velmi mimořádná záležitost. Dcera inckého náčelníka a Španěl. Už proto, že Inkové měli značné pochybnosti, zda jsou Španělé skutečně lidmi nebo spíše bestiemi v lidské podobě.

Tak nesmyslné to přesvědčení zase není. Lidé se naučili, že tito cizí, zlata chtiví a násilníci uzurpátoři, kteří se náhle objevili v Jižní Americe, jsou schopni všeho, mučení i vražd, když šlo o kořistění zlata.

Domorodci se naposledy pokusili setřást cizí jho. Avšak i náčelníkovi Salasaků je jasné, že cizinci s převahou zbraní nakonec zvítězí. Právě proto se nakonec uchýlil k sňatkové politice. Přesto si není nijak jist, že tato svatba se Španělem přinese jeho rodině prospěch.

Rozhodně však byl připraven svou nedůvěrou, když ne potlačit, tak alespoň odsunout do pozadí. Ostatně mu ani nic jiného nezbyvalo. Měl jen tuto jedinou dceru a doufal, že u cizích bohů najde alespoň slitování, když jim svěří své tajemství. Chtěl svému zeti sdělit, kde je uschován největší poklad světa.

Juan Valverde je také hned plný nadšení a připravuje se na cestu. Je ochoten podrobit se i nelidské námaze, před níž ho varovali. A skutečně se zdálo, že mu hejna moskytů, kteří je provázeli na cestě džunglí a jejími nekonečnými bažinami, nevadí. Vidina zlata mu dává zapomenout na strach, když k smrti unaven zdolává rokliny. A když ho opouštějí síly, musí mu jeho tchán, náčelník Salasaků, vyprávět o pokladu.

Konečně jsou u cíle. Otevírá se před nimi malé údolí. Španěl má samozřejmě málo smyslu pro všechny přírodní krásy. Idylické jezírko uprostřed údolí ho nechává chladným, protože už ví, že bylo založeno uměle a na jeho břehu je vchod do jeskyně. Ale ať pobíhá po břehu jakkoli, vchod do jeskyně nenachází, nevidí ho. náčelník mu ho musí ukázat.

Pak však stojí před skutečně „Nezměřitelným“ pokladem. Zlato a drahokamy se vrší jako v orientálních pohádkách.

Tak se vypráví příběh. Jeho pravdivý obsah je nejistý, jako u mnoha starých příběhů – a zejména, když jde o „nezměrné“ poklady.

Indiánský náčelník a Španěl podle pokračování příběhu shromáždí tolik zlata a drahokamů, kolik jsou schopni unést. Je jasné, že Juan Valverde by rád vzal sebou víc, mají však před sebou zpáteční cestu plnou nebezpečí. Nelze vzít sebou víc než unesou jejich soumaři a oni sami.

Těžká zpáteční cesta trvala dva týdny. Sotva však dorazili do náčelníkovy města Pillaro (ve skutečnosti to bylo chudé hnízdo) už ho zase pohání neklid: proč přeci jenom nevzal z pokladu víc. Přesvědčuje svého tchána, starého náčelníka tak dlouho, až souhlasí s novou cestou k jeskyni pokladů.

Když se šťastně a plně naložení i z této cesty vrátili, umírá náhle jeho mladá žena.

Valverde se vrací do Španělska – jako bohatý muž.

Konec vyprávění, začátek spekulací:

Není známo, zda se Valverde pokusil ještě potřeť dostat k jeskyni pokladů nebo jeho tchán mu snad odmítl ještě jednou ukázat cestu (tu by však už měl znát) nebo se snad vrátil do Španělska jen proto, aby si tam své poklady uložil a co nejdříve vyrazil na novou expedici s cílem jeskyni pokladů vyloupit. Je to do jisté míry pravděpodobné. V jeho zavazadle se totiž nacházel přesný popis cesty z Pillara k tajemné jeskyni na břehu umělého jezírka hluboko v džungli skrývající snad „největší poklad světa“. Jak se zde tento obrovský poklad vůbec objevil a proč?

Tak zaprvé: tento popis cesty Juana Valverdeho se dochoval až dodnes. Říká se v něm:

Východisko: Pillaro.

Cíl první etapy: Hacienda La Moya. Další cíl: hora Guapa. Když je jeho vrchol zdolán, vidíme za dobrého počasí na východě tři hory, jménem Llanganati. Na svahu jedné z těchto tří hor se nachází umělé jezírko. Pak je třeba jít po pravém břehu jezera až k malému hřebeni. Ten je nutno překonat. Cesta potom pokračuje hustým porostem a křovím, až dosáhne holiny, která se jmenuje „El Qolpe „a na ní se kříží tři vodní toky. Ty je třeba překonat. Cesta potom vede dál lesem až k rokli, kterou je třeba rovněž přejít. Existuje tu sice sedlo, je však těžko k nalezení.

Máme-li rokli za sebou – což je dosti nebezpečná záležitost, je třeba mít oči otevřené, abychom objevili kopec pokrytý pyritem. Vlevo od něj roste v jednom údolí mnoho tvrdé trávy. Indiáni z ní pletou boty a používají ji také jako krytinu na střechy. Horu musíme zdolat po její pravé straně. Za ní navazuje další nížina, kterou je třeba přejít. Pak následují dvě hory, mezi nimiž prochází cesta. Je důležité dát pozor na to, že tyto dva kopce nejsou zvláště nápadné. Vypadají spíš jako vršky. Z tohoto místa je jeskyně již vidět, pokud máme dobrý zrak. Ale ještě nejsme u cíle. Je třeba ještě přejít údolí a dojít až k vodopádu.

Podél vodního toku se dostaneme do nebezpečné bažinaté oblasti. Pokud jsme se dostali až sem, neměli bychom se odvažovat bažinou projít. Je lepší ji obejít.

Potom překročíme říčku. Teď už jsme zcela blízko vchodu do jeskyně. Ten je třeba najít. Když jsme ho dosáhli, rozkládá se nám u nohou tajemné jezero.

Podle legendy byl do tohoto jezera před dávnými dobami potopen obrovský poklad. Proč?

Tu se dostává do hry další domnělý nebo autentický příběh:

Když Španělé zajali Inku Atahualpu a žádali výkupné, přinesli Inkové skutečně obrovské množství zlata, nádherné umělecké předměty. Loupící vojáci měli jen málo smyslu pro umění. Vše roztavili na cihly.

Potom Atahualpu zabili, bez ohledu na to, že výkupné bylo zapláceno.

Zděšení počínáním bílých indiáni přísahali, že své zbývající poklady raději potopí do jezera, než by je vydali španělským bestím. A tak táhli s karavanami lam do hor a svrhli nesmírné poklady do jezera. Ale do kterého?

Toto tajemství se nikdy neprozradilo (pokud se příběh skutečně tak odehrál) – a to i navzdory hroznému mučení indiánů.

Existuje ještě další pověst o legendárním „zlatém jezeře“. Podle ní se „od pradávna“ prováděl tajný rituál.

Příběh je součástí tradice indiánů Muisca a vypráví se takto:

Designovaný vládce se již mnoho dní postí v temné jeskyni. Den před jarním slunovratem se pak vydává k jezeru Quitavita, které leží v horách ve výšce 2600 m. Tam již čekají příslušníci jeho kmene.

Budoucí vládce se svlékne a ceremoniální ho natrou lepivou hmotou z hlíny a smůly, zavedou ho na prám

a posypou silnou vrstvou zlatého prachu.

Budoucí vládce stojí nepohnutě na svém voru, v jehož rozích stojí jiní náčelníci, rovněž bohatě posypaní zlatem. Vor je dosti hluboce ponořen. Je naložen mnoha kultovními předměty z ryzího zlata. Avšak teprve když slunce v den jarního slunovratu vrhne své první paprsky na hladinu jezera, jsou zlaté předměty vhozeny do jezera jako dar slunečnímu bohu.

Vor se pak vrátí. Za zpěvu rituálních písní potom ceremoniáři z budoucího vládce odstraní zlatý povlak. Konec příběhu, ať už je autentický, přikrášlený nebo ne. (Z pověstí z celého světa je známo, že se většinou musí počítat se značným přeháněním. Tedy hovoří-li se o „horách zlata“, pak se většinou jednalo o několik kalichů, nádob, obrazů nebo prstenů.)

V každém případě se od 16. století toto jezero hledá. Jedná se vůbec o jezero Quitavita? Španělé o tom tehdy byli skálopevně přesvědčeni. To však nemusí nic znamenat.

V roce 1545 se rozhodl Hernan Perez de Queseda hladinu tohoto jezera snížit. Různými úpravami se skutečně prý podařilo hladinu snížit zhruba o tři metry. A odměnou bylo prý skutečně zlato v hodnotě 4000 zlatých peset. A vyvozovaný závěr zněl: na dně jezera musí ležet ještě mnohem víc zlata.

Jistý Antonio de Sepulveda proto nechal v roce 1580 zbudovat umělou propust, jejíž stopy jsou prý dodnes patrné. Tímto způsobem se podařilo hladinu jezera snížit o dalších 20 m. A opět obrovský výtěžek: „Zlaté prsní štíty, různé plastiky zvířat z masivního zlata (například opice, hadi, orli), zlaté pruty posázené cennými drahokamy.“ Tedy za předpokladu, že se tu z nejrůznějších příčin nepřehánělo.

Není proto divu, že se dodnes lidé pokoušejí uměle snížit hladinu jezera, aby se dostali k pokladům, v které na jeho dně doufají.

Faktem je, že dobrodruzi a hledači pokladů z celého světa neúnavně hledající zbytky pokladu Juana Valverdeho pravidelně mezi říjnem a prosincem táhnou do andské vísky Pillaro (jen v těchto měsících ustává déšť, který jinak padá téměř bez ustání). Od dob Juana Valverdeho již při tomto hledání přišly o život stovky, možná tisíce lidí. Tak alespoň vypovídají zprávy. Přihodilo se jim neštěstí, vzájemně se pozabíjeli nebo padli za oběť banditům: „Tamní pustina zahladí každou stopu.“ Patrně však nebyla dost nehostinná, aby se tam nenahromadily „nezměrné poklady“.

Zásadní otázkou nadále zůstává, zda tento poklad skutečně existoval. Nebo Juan Valverde přeháněl, z dobře promyšlených nebo méně čestných důvodů?

Jeho „precizní popis cesty“ může být také jen finta, alibi nebo zcela cílená mýlka, do níž jsou zabudovány úmyslné omyly, které může odhalit jen on sám. Nebo se krajina mezitím natolik změnila, že Valverduv popis už dnes není k ničemu? Domnívat se můžeme cokoli – třeba pochází Valverdeho bohatství z obyčejných loupeží...

17. STOLETÍ PO KRISTU

Bludný Holanďan a jiné lodě duchů

Od „Bludného Holanďana“ po „Pamir“. Kdy platí loď za potopenou? Může loď bez posádky plout po 40 let ledovým oceánem? Umožňují tajemné poruchy potopeným lodím, aby se znovu vynořily? Existuje mořská fata morgana?

Dodnes existují „lodi duchů“ navzdory supermoderní elektronice a technice. Stále ještě platí, co v roce 1960 vypravoval první důstojník jedné z osobních lodí, která tehdy pravidelně plula mezi Evropou a Severní Amerikou, hostům na kapitánské párty (a patrně při každé plavbě): „... že stále ještě každý rok na světových mořích beze stopy zmizí zhruba deset lodí. Jaké vysvětlení nás napadá, aniž bychom hned mysleli na Bermudský trojúhelník?“ (Ten byl tehdy právě zveřejněn.) „Že náhle a překvapivě zmizí lodě – k tomu existuje mnoho vysvětlení. Ze jsou uneseny za železnou oponu, do Číny. Nebo padly za oběť pirátům, ti ne-vymřeli, jen dnes už neplují pod černou vlajkou.“

Až na již dnes neexistující železnou oponu platí tyto možné příčiny dodnes.

Zvláštním případem neustále fascinujícího příběhu o zmizelé lodi je „loď duchů“. Klasikou a dokonce námětem pro operu se stal „Bludný Holanďan“. Případ s „loděmi duchů“ se dostala do obrátek až v 17. století.

Roku 1680 se u mysu Horn dostala do těžké bouře loď holandské Východoindické společnosti. Kormidlo bylo poškozeno, loď byla hnána bez řízení rozbouřenými masami vod...

„... vítr i moře tvořily nepředstavitelný chaos, zdálo se, že zrnící vodní masy a jako saze černá obloha splývají vjedno, stěžně a cáry plachet připomínaly spíše kostru, než kdysi hrdé obchodní plavidlo, a bouře z jihozápadu zuřila stále silněji...“

... a tak dál. Zkrátka, kapitán zuřivě vzkřikl, že se bude držet svého kursu i navzdory tomu, i kdyby musel plout věčně.

A přesně to se mu stalo, alespoň podle známého příběhu osudným:

Tak jak to tehdy v bouři roku 1680 vykřičel do vln, musí se plavit po mořích až do konce věků. Ještě sto let po své kletbě se prý kapitán „skutečně“ plavil po mořích. V roce 1881 prý loď viděl i pozdější anglický král Jiří V. Byl tehdy námořním poručíkem a proplouval kolem mysu Dobré naděje. Byl od mysu vzdálen asi 80 km. Ze své lodi „Bachante“ prý korunní princ spatřil „velmi reálně působící loď tak typickou pro 17. století.“

Ne dosti na tom: ještě v roce 1942 prý čtyři obyvatelé Kapského Města viděli strašidelnou loď ze 17. století vplouvat do zátoky za Tulením ostrovem.

Jak říká Dickens? „Humbuk!“ Ani korunní princové nejsou chráněni před mámením. Ale...

Je logické, že žádná opuštěná loď nemůže plout moři po staletí. Ale to, že existovaly a existují případy lodí, které zmizely a opět se objevily, lze přinejmenším označit za „podivné“ a stojí to za důkladnější pohled. Existuje tu celá řada zpráv. Například: Posádka lodi „Federico Katalin“ spatřila v roce 1914 při plavbě do Montevidea opuštěnou loď. Kapitán vyslal na její palubu několik námořníků. Nenašli na lodi posádku. Zjistilo se, že se jednalo o loď, která byla od roku 1909 považovaná za potopenou. Obchodníci s tajemným všeho druhu z podobných příběhů a zpráv slepili verzi, že se jednalo o loď, která se v roce 1909 skutečně potopila a znovu se „tajemným způsobem“ vynořila. Jistě, znovu se „vynořila“, ale nikoli jako ponorka. Je samozřejmě rozdílné, zda byla loď hlášena jako potopená nebo se skutečně potopila. Je myslitelné, že loď bez posádky pluje pět let oceánem? naskytá se tu samozřejmě otázka, co se stalo s posádkou. I tady však existuje řada možností. Autoři dobrodružné literatury od Jacka Londona po B. Trávěna o nich už mluvili, není však pochyb, že případ lodi „Federico Katalin“ patří autenticky do kategorie „lodí duchů“.

ne tak jednoznačné, jak to uvádějí profesionální hledači záhad, je to s případem lodi „Pamir“. Člověk je v pokušení říci, že se tu kšeftá s tragédií. Existuje však prý očitý svědek.

Oficiální zprávy pojednaly tragédii „Pamiru“ takto:

„Pamir“ byla školní plachetnicí německého námořnictva. Byla postavena v roce 1905 v loděnici Blohm und Voss. Dne 21. září 1957 plula z Buenos Aires do Hamburku a měla na palubě náklad obilí.

Vše trvalo slabou půlhodinku. Toho dne zasáhl silný náraz větru z blížího se orkánu německou školní plachetnicí Pamir, která vyplula na školní plavbu, aby se kadeti – budoucí námořní důstojníci nového bundeswehru – vyškolili v plavbě a seznámili se osobně s mořem. Loď byla svého času postavena pro jedno hamburské rejdařství jako čtyřstěžňový bark a od opětovné výstavby bundeswehru sloužila spolkovému námořnictvu. Nyní se nacházela asi 600 námořních mil jižně od Azor. Vypukla silná bouře. Plachty byly rozvinuty, ale kvůli silnému větru se je nedařilo skasat. Zkušená kmenová posádka proto dostala rozkaz je odříznout.

Další události se odvíjely rychlostí blesku. Plachty roztrhal vítr, loď se naklonila. Měřič náklonu v radiokabině skákal rychle po stupnici: 52, 35, 38, 40 stupňů. Dál stupnice nesahala. Zazněly rozkazy: „Obléknout plovací vesty, uvolnit záchranné čluny! „Nebyla tu žádná panika, panovala disciplína. To tvrdilo šest lidí, kteří přežili. Mnozí si zpočátku dokonce mysleli, že se jedná jen o cvičný manévru. Telegrafista však již vysílal SOS. Po 34 minutách bylo po všem. Loď se položila na bok a v 11.45 se potopila: Poslední rádiová depeše zněla: Není čas spustit čluny. „Chaos je obrovský“, popisují později ti, co přežili, poslední minuty. „Mnozí jsou umačkáni a vzájemně se zraňují, protože se propletení jako klubko vrhají do moře...“ Celkem bylo na palubě 68 lidí, z toho 60 kadetů. Až na zmíněných šest všichni zahynuli. Těch šest dva dny plulo mořem, než přišla záchrana. Zpočátku jich bylo osm, dva však onemocněli, protože ze žízně pili mořskou vodu. Zachvátilo je šílenství, vrhli se z vraku člunu do moře a utonuli, několik lodí trosečníky nezpozorovalo. Tragédie Pamiru otřásla veřejností a vyvolala mnohé diskuse a vyšetřování. Byla snad vyvažovači závaží špatně upevněná, posunula se a to byla příčina potopení? Mají plachetnice vůbec ještě smysl? Brzy však byla ve službě další školní plachetnice; slouží dodnes, jmenuje se Gorch Fock.

A pak se o 27 let později stalo to, co senzacechtivý tisk vykřičel do světa jako dokázanou skutečnost:

„Pamir se znovu vynořila – jako loď duchů!“

Pod tím: „Svědék: důstojník Jarie Flatebo.“

Co se tu stalo? Norská školní loď „Christian Radich“ se u anglického pobřeží dostala do velkých potíží. Bouře o rychlosti přes 150 km/h bičovala obrovské vlny a hnala je proti lodi.

„Náhle se oné děsivé podzimní noci roku 1984 šed' tvořená vodou, pěnou a oblohou protrhla. Proti bledému měsíci se strašidelně tyčila plachetnice – byl to Pamir!“

„Strašidelná loď“ prý „Christiana Radicha“ doprovázela dobrou hodinu. Viděli prý i posádku Pamiru. A „podle shodných výpovědí“ lidí na lodi „Christian Radich“ prý měli námořníci na Pamiru na sobě bílé košile, nikoli tehdy moderní montérky, v nichž se utopili. Ne dosti na tom: prý mávali červenými lucernami. Zrovna červenými...

A jak náhle se zjevila stejně rychle zmizela s odeznívající bouří.

Pokud to není námořnická latina, pak tedy...

To však ještě není všechno: než se zjevila lodi „Christian Radich“ byla prý Pamir spatřena nejméně 25krát, například chilskou lodí „Esmeralda“ a japonskou „Nippon Miru“, jakož i francouzskou fregatou „La Corse“. „Zvláštní“ jsou početné shody v různých zprávách.

„Skutečně to vypadá tak, jako by se Pamir stále znovu objevovala.“ Jak už bylo řečeno, je to sice silný tabák pro každého, kdo ví, jak takové zprávy vznikají a jak se šíří (a rostou a rostou). Přesto je samo o sobě zajímavé, že se podobné zprávy vůbec objevují, že také existují „očité svědkové“, kteří jsou skálopevně přesvědčení (nebo to alespoň tvrdí) o tom, co prý viděli, a že ze směsice náznaků, domněnek, spekulací a srovnání se stávají „nenapadnutelná fakta“. Jiný, mnohem méně strašidelný případ „lodi duchů“ je loď „Baychimo“.

Naposledy prý byla spatřena v roce 1969 mezi Icy Cape a Point Barrow. Ale potom by však dávno už neměla existovat – tak bychom se tedy mohli domnívat.

Loď vyplula ke své poslední plavbě 6. července 1931 z Vancouveru v Kanadě.

Kapitán John Cornwall a jeho posádka 36 mužů byla připravena na tuhou zimu. Pluli na sever. Severní větry ztěžovaly práci. Dříve než obvykle se začal objevovat led, už 30. září byla volná jen úzká plavební dráha. Dne 1. října uvázli v ledu. Posádce nebezpečí nehrozilo. Městečko Barrow na Aljašce bylo blízko. Tam byla stálá filiálka obchodní společnosti, pro níž „Baychimo“ plula. Když se ukázalo, že se blíží silná bouře, které loď v tomto postavení mohla sotva vzdorovat, opustila posádka loď a vydala se do Barrow. Byla tu obava, že masy ledu budou tláčit na trup lodi tak silně, že bude rozmačkán jako ořechová skořápka.

Bouře zuřila dva dny. „Baychimo“ však vydržela a uvolnila se. Posádka se vrátila na loď. Jejich naděje však byly liché. Již 8. října opět uvázli v ledu.

Bylo vysláno SOS. Z Home odstartovala dvě letadla, která odvezla 20 mužů posádky. Kapitán a 14 zbývajících mužů však chtělo zůstat v blízkosti lodi. Další bouře vypukla 24. listopadu. 15 vytrvalců sedělo v chatách, které si postavili na pevnině.

Když se však tato bouře uklidnila, byla „Baychimo“ pryč. Znovu byla spatřena o 60 km dál jak pluje na jih. Opět však uvízla v ledu, aniž by byla možnost ji hned zachránit. 12. března uviděl traper a badatel Leslie Melvin „Baychimo“ mezi Herschel Island a Nome. Vylezl na palubu a našel vše v pořádku. I náklad, především kožešiny, byly podle jeho zprávy v dobrém stavu. Pak se však stalo něco podivného.

Přesně o rok později, v březnu 1932, prý skupina Eskymáků potkala loď přesně v místě, kde ji posádka naposledy opustila. A když byli na palubě – asi třicet mužů – prý vypukla bouře, která je na 10 dnů zadržela na lodi.

Další zprávy:

Srpen 1933: „Baychimo“ křižuje severním směrem.

Červenec 1934: „Skotský botanik vylezl spolu s několika dobrodruhy na palubu „Baychimo“. Muži zůstali na palubě hodinu.“

Září 1935: „Baychimo“ dosáhla pobřeží Aljašky.

Listopad 1939: „Kapitánu Hughu Polsonovi se podařilo nakrátko „Baychimo“ ovládnout. Ledové kry však brzy opět uzavřely plavební dráhu. Kapitán Polson to opět vzdal.“

Od tohoto posledního pokusu dostat „Baychimo“ opět pod kontrolu, poté co již 7 let plula bez posádky arktickým mořem, byla prý ještě mnohokrát spatřena. I když ani tady není úplně jasné, kde končí realita a začíná námořnická latina.

Roku 1962 prý loď, která se nyní již potulovala přes 30 let bez posádky, spatřila skupina Eskymáků v oblasti Beaufortova moře, opět „bez možnosti záchrany“. Totéž se tvrdilo v roce 1969, kdy „Baychimo“ opět jednou uvázla v ledu, prý...

Je poměrně nemyslitelné, aby opuštěná loď po čtyřicet let vydržela v severních mořích, stále znovu zachycovaná ledem, aniž by byla rozmačkána. Je sotva představitelné, že by se dávno nepotopila a jako vrak odpočívala na mořském dně

„A přesto se objevuje stále znovu. Eskymáci se jí jako lodi duchů děsí a uctívají ji.“

Skutečně? Nebo v tomto případě byly za starou dobrou „Baychimo“ považovány různé vraky? Nebo se tu jedná o jiné mystifikace a fikce?

Zeptejme se ale jinak. Je vyloučeno, aby se něco takového stalo? Jistě ne, že by se tato loď potopila a znovu vynořila, ale že se skutečně navzdory vší pravděpodobnosti bránila potopit? Proč se však navzdory všemu, co je v námořní plavbě běžné, během těch 40 let až do roku 1969, kdy prý byla naposledy spatřena, nikdo vážně nepokusil vrak zachránit?

Tento případ alespoň neodporuje myslitelné a představitelné pravděpodobnosti, na rozdíl od některých případů námořnické latiny a různých nepravděpodobných teorií, jako je případ „Pamiru“ a dalších, skutečně potopených lodí, které prý znovu vypluly na hladinu. Mohou snad existovat neprobádané proudy, které potopené lodě znovu zvedají na hladinu:

Pokud by něco takového bylo v oblasti myslitelného, pak by jako v případě „Pamiru“ nesměli být na palubě námořníci, kteří v rubáších nebo opotřebovaném pracovním oblečení z minulých časů konají na palubě svou práci – s červenými lucernami nebo bez nich...

Další možné vysvětlení: Možná se jedná o zrcadlení, mořskou fatu morganu?

„Bylo by možné, aby potopené lodě křižovaly pod vodou a nějak se dostaly blízko k hladině a pak způsobily zrcadlový efekt?“

Ale pak by na takových lodích nesměli být vidět námořníci při práci. A to odhlížíme od čistě fyzikální odvahy této myšlenky...

Nebo snad odraz ve vzduchu? „Viděli svědkové podobných podivných zjevení lodí duchů ve skutečnosti jen fatu morganu lodí plujících ve velké vzdálenosti?“

To se samozřejmě také nemohlo stát – už proto, že očití svědkové vždy uváděli poměrně mnoho detailů.

Často viděli na palubách námořníky v uniformách z dávno minulých dob, které jsou vidět již jen v muzeích.

A navíc vždy přesně „lodi duchů“ identifikovali, takže prý nebylo pochyb, že se jednalo o přesně definovanou, dávno potopenou loď, která pluje s posádkou v dobrém stavu. Archetypy fantazie...

Pokud bychom tedy byli strženi k představě, že hádanka lodí duchů sahající až do 17. století není vyřešena, pak jen v tom smyslu, že zdaleka ještě nejsou vyřešeny všechny hádanky, které straší v hlavách lidí...

18. STOLETÍ PO KRISTU

Hrabě Saint-Germain

Hrabě Saint-Germain: nikdo nevěděl, odkud přišel a kým skutečně byl. Byl velmi bohatý. Měl skutečně „elixír života“, nebo existoval celý klan hochštaplerů, který se ještě za jeho života a především po jeho smrti za něj vydávali.

Paříž 18. století je již hlavním městem Evropy. Je to století Rousseaua, Voltaira, Diderota, Lametrieho – a revoluce. Společenský život byl až dosud určován nákladnými slavnostmi, pomluvy jsou společenskou hrou, lidé mají pocit, že žijí na pupku světa. A přesto „celá Paříž“ nedýchá, když se objeví muž, který se měl vedle takových postav jako Casanova nebo Cagliostro stát nejzářivější postavou celého století.

Tento muž si říká „hrabě Saint-Germain“. Dodnes není bez pochybností vyjasněno, kdo tento muž skutečně byl. Existují vysvětlení, ta však připouštějí pochybnosti. Ve skutečnosti nikdo nedokázal vysvětlit, odkud ten muž přišel. Nejasná je dokonce i jeho národnost: Ital, Angličan? Nebo snad Arab?

Ať už to bylo jakkoli, „Saint-Germain“ získává přízeň Ludvíka XVI. a jeho milenky Madame Pompadour. Pompadourka prý měla obzvláštní zájem o tajemnou tinkturu hraběte Saint-Germain. Tajemný prý prohlásil, že vlastní prostředek proti stárnutí. Je nejasné, jak přišel k ohromnému majetku, který měl zřejmě k dispozici.

Rád se zdobí cennými drahokamy, kterých si – tak se alespoň traduje – jen velmi málo cení a rozdávaje při nicotných příležitostech.

Kotel pověstí přetéká. Pochází snad jeho bohatství od těch mnoha šlechticů, jimž prodává svou tinkturu slibující věčné mládí? Nebo je jedním z Angličanů placených špiónů na francouzském dvoře? Nebo ho tajně financují Prusové? Slouží snad Prusům i Angličanům?

Hrabě sám je také výjimečným zjevem. Je například k údivu mnoha šlechticů, kteří nemají nejmenší praktické znalosti a dovednosti, schopen dosahovat podivuhodných barevných efektů. Tajemnými tinkturami barví hedvábní a kůži – k nadšení skutečně zhýčkaných šlechtických dvorních dam. Stále znovu nachází bez problémů sponzory, na jejichž náklady si zřizuje laboratoře.

Chemie je v 18. století vysoko v kurzu. Avšak zatímco Priestley, Cavendish nebo Lavoisier zkoumají složení vzduchu, platí pozornost hraběte Saint-Germain spíše alchymii a „elixíru života“.

V roce 1710 se s ním prý v Benátkách seznámila hraběnka de Gegy a když se s ním o 50 let později znovu setkala, nemohla ho zprvu ani poznat. Prý jí však byla nápadná podobnost a zeptala se ho, zda neznala jeho otce, kterého potkala v Benátkách. „K údivu všech“ se však prý dověděla, že to byl on sám, s nímž se tehdy před 50 lety setkala a že vypadá právě tak jako tehdy, nezestár.

Díky svému elixíru života? Tenhle příběh už známe od barona Prášila, ale to byl známý lhář... Ale, v roce 1710 popisuje Jean Philippe Rameau hraběte Saint-Germain jako muže ve věku mezi 45-50 lety.

Pak by mu v roce 1760 muselo být kolem 100 let, tedy za předpokladu, že to byl stejný muž.

On sám je ještě velkorysejší. Jako rok svého narození uvádí 1651 – pokud rovnou netvrdí, že je mu tisíc

let.

„Pláštěm tajemství“ byly zahaleny jeho roky 1737-42. Prý je prožil na dvoře perského šáha, „což byla mimořádná čest, která mi byla udělena“. V daleké Persii ho prý také zasvětili do „doposud neznámých tajemství“. Kde jinde, neznámá tajemství a znalosti nelze, jak známo, nikdy najít blízko, musí se za nimi daleko do ciziny. Zcela ve smyslu starého přísloví: Kdo přichází zdaleka, tomu se snadněji lže.

V roce 1743 se objevuje v Londýně, „bohatší, štedřejší a pro svět šlechty přitažlivější, než kdy dřív“.

V roce 1744 muž, který si říká hrabě Saint-Germain mizí z Anglie a na jeho stopu lze narazit o rok později v Rakousku. Kroniky mlčí o tom, co tam následující čtyři roky dělal. Roku 1749 ho však zve do Paříže Marechal de Belle-Isle a v roce „1756 se s ním setkal světoběžník Robert Clive v Indii“. Avšak již následujícího roku je opět ve Francii, na královském dvoře.

V této době sílí podezření, že hrabě, skutečný „Figaro sem, Figaro tam“, je patrně „politikem“. Už proto, že mír mezi Pruskem a Rakouskem prý nesjednal nikdo jiný než on. V roce 1760 zveřejnil list „London Chronicle“ ctí povinován noticku, že hrabě Saint-Germain patrně skutečně vlastní elixír mládí.

Další zastávkou tohoto neklidného člověka je Rusko, kde opět vyvíjí politickou aktivitu. „Brzy se totiž povídá, že pomohl pozdější Kateřině Velké k moci.“

Další zprávy hovoří již jen o jeho heroických činech: „Vytrvale pracuje v laboratoři. Mimo to sestavuje prognózy do budoucnosti. Když zemřel Ludvík XV., vidí před svým vnitřním okem krvavé obrazy a už v roce 1762 ví, že francouzskou šlechtu čeká krvavá budoucnost“

Jede tam tedy a varuje Ludvíka XVI. a Marii Antoinettu, a to „energicky a důrazně, oba se mu však vysmějí.“

na to se v roce 1768 vydává do Německa.

„Jeho cílem je Berlín. V Německu otevírá v letech 1768 a 1769 několik továren.“

„V roce 1770 vede tajná jednání s knížetem Orlovem v Moskvě, téhož roku zasvěcuje Mesmera“ – tedy prý – „do tajemných sil člověka“ Pak ho ještě jednou zaregistrují v Londýně a oznamují jeho smrt. Píše se rok 1784. Co to?

Jeden z jeho velkých příznivců, princ Karel Hessensko-Kasselský, je tím velmi zasažen, nemůže věřit tomu, že by muž s věčným mládím byl mrtev a prohlašuje: „Byl to možná jeden z největších mudrců, kteří kdy žili.“

Colin Wilson, velmi renomovaný muž v kruzích „tajných společností“ našeho století, však věčně konstatuje, že takzvaný Saint-Germain skutečně zemřel v roce 1784, což lze doložit i farní matrikou v Eckernforde. „Holá pravda je, že zemřel asi v 75 letech v roce 1784. Trpěl revmatismem a chorobnými depresemi.“

Muž s elixírem věčného mládí, velký mistr a revmatismus a deprese...

To obchodníkům s tajemným dodnes málo vadí.

Ve Francii se 15. února 1785 účastní mezinárodního kongresu svobodných zednářů. Jednoznačně to dokladní pařížské protokoly.

(Co potom dokládá farní matrika v Eckernforde? Nic jednoznačného? Kdo by se však zdržoval takovými maličkostmi.)

Saint-Germain se těší nejlepšímu zdraví i v revolučním roce 1789, kdy se objevuje na švédském královském dvoře. Král Gustav naslouchá učenému muži a jmenuje ho svým osobním lékařem. Hlubokým dojmem zapůsobí rovněž na Madame d'Adhemar. Odhaduje jeho věk na 45 let, popisuje ho jako muže silné postavy... V roce 1793 je opět ve Francii. Jeho zlá vize se potvrdila. Krvavé obrazy, které v roce 1762 viděl, se staly skutečností. Jak vyplývá z dobových zpráv, podařilo se mu promluvit v roce 1793 s Madame Dubarry, milenkou Ludvíka XV., která byla téhož roku po návratu do Paříže zatčena a popravena. Útěchu prý poskytl i Marii Antoinettě. V 19. století prý do tajemných sil přírody zasvětil lorda Lyttona. K roku 1867 se váže informace o účasti Saint-Germaina na vídeňském setkání „Velké lóže“, a na podobném setkání v Milánu. Roku 1972 pak prohlašuje Francouz Richard Chanfay: Já jsem Saint-Germain, a provádí před televizními kamerami alchymistické pokusy. A pokud skutečně nezemřel, pak žije dodnes.

A teď vážně: jaké závěry z toho všeho musíme vyvodit, aby alespoň do jisté míry obstály před logickým myšlením – a také současným stavem vědění: Skutečný „zasvěcenec“? Nebo spíše jen velmi úspěšný obchodník a podnikatel, velký lump a hochštapler podobný třeba Cagliostrovi? Nebo spíše: ne jeden, ale několik jemu podobných, kteří jako on postupně cestovali desetiletími a staletími? Zní to pravděpodobněji, pokud si prohlédneme „zprávy“ především mimo jeho skutečně dokumentovaný život (ale i ty z jeho života). „Hrabě Saint-Germain“ se spíš stalo označením pro celou skupinu hochštaplerů (včetně jejich potomků).

To by bylo řešením této „hádanky“.

Na závěr:

Saint-Germain, narozen r. 1710, zemřel roku 1784 v Gottorpu, některými označovaný za dobrodruha, jinými za zasvěcence, označovaný za mistra sedmého stupně. On sám uváděl, že je mu 1000 let a že vládne čarodějnými silami. Byl znám u mnoha dvorů Evropy a později získal velký vliv na lanckraběte Karla Hessenského. Tvrdil také, že je svobodným zednářem vysokého stupně. V Adyar-TG se také jmenuje M. Rákoczi a je považován za inkarnaci my. Francise a Rogera Bacona... Potvrzení o Saint-Germainově smrti ve farní matrice z Eckernforde, únor-březen 1784, č. 12: „Jmenovaný hrabě ze Saint-Germain a Weldony, další zprávy nejsou tomuto kostelu známy.“

(Adyar-TG: Teosofická společnost od roku 1882.)

„Mistr:“ * neznámá a anonymní autorita, na níž se od založení Adyar-TG odvolávají okultní hnutí, aby ospravedlnila svá učení.)

(Lexikon des geheimen Wissens)

19. STOLETÍ PO KRISTU

Byl Napoleon otráven?

Napoleon dnes odpočívá v sedmi rakvích ve svém nádherném náhrobku v Invalidovně. Když byl 19 let po své smrti převezen ze Sv. Heleny do vlasti, bylo exhumované tělo zcela netknuté: Jakoby jen spal!“

Takovou konzervaci způsobuje arsen...

Když Napoleon Bonaparte 5. května 1821 na Sv. Heleně zemřel, nebyla to přirozená smrt, ale důsledek cílené otravy arsenem.

Tento názor hájí švédský zubař a toxikolog Sten Forshufvud. A s ním i další. Teze o Napoleonově otravě není nová. Nyní platí za prokázanou. Forshufvud studoval od roku 1955 paměti věrného Napoleonova komorníka Louise Marchanda. Ten zůstal svému někdejšímu císaři věrný a nikdy nevěřil v jeho přirozenou smrt.

Pro otravu toho však hovořilo víc než jen podezření věrného komorníka. Je známo a zadokumentováno, že ex-císař od roku 1815 až do své smrti ve vyhnanství na Sv. Heleně tělesně vůči hledně chátral a byl „vodnatý a odulý“.

A to jsou známky ukazující na otravu arsenem.

Jistě, na Sv. Heleně panuje klima, které rozhodně není zdravé a prospěšné. Britští vojáci se tohoto ostrova mezi Afrikou a Jižní Amerikou vždy obávali pro jeho „vražedné tropické klima“. Posádku pravidelně decimovala průjmová onemocnění a žloutenka, krysy byly v Napoleonově exilovém domě běžným zjevem. Téměř každou noc vybíjeli sloužící krysy po tuctech.

Existují velmi přesné protokoly o posledních Na-

Napoleonových hodinách: Trpěl strašnou vnitřní horkostí, palčivými bolestmi, velkou žízní a slabým tepem. Chirurg jménem dr. Francesco Antommarchi zaznamenal po smrti 30 symptomů, které pozoroval. Forshufvud prohlásil 22 z nich za typické nebo možné symptomy otravy arsenem.

Proti úřední příčině smrti „rakovina žaludku“ hovoří dokumentovaný fakt, že Napoleon stále přibýval na váze a jeho tělo se nadouvalo. V případě rakoviny by muselo docházet k pravému opaku.

Otázkou je, zde je možno otravu, pokud k ní došlo, dnes ještě prokázat. V poslední době vysílala televize řadu dokumentů na toto téma. Všechny vycházely ze známé skutkové podstaty:

Napoleon byl 19 let po smrti v roce 1840 převezen do Paříže do Invalidovny. Francouzská historie událost popisuje takto:

V roce 1840 došlo k nejvýznamnější události v dějinách chrámu v Invalidovně. Ten přivítal ostatky Napoleona. Po sedmi letech vyjednávání s Anglií bylo Ludvíku Filipovi umožněno vyslat svého syna, prince z Joinville, na Sv. Helenu. Přicestoval tam na palubě fregaty „La Belle Poule“ 8. října a zajistil exhumaci. Rakev na dvě minuty otevřeli. Ex-císař, který zemřel před 19 lety, v ní leží překvapivě zcela konzervovaný a netknutý v uniformě gardového myslivce. Jako očití svědkové jsou přítomni poslední druhové jeho exilu Gourgaud, Bertrand, Las-Cases a Marchand a všichni jen těžko potlačují své emoce. Fregata s rakví přistála 30. listopadu v Cherbourgu. Přes Le Havre a po Seině je rakev dopravena do Paříže až k mostu Pont de Neuilly. Slavnostní pohřeb se konal 15. prosince 1840. Za silného sněžení se smuteční průvod dostává k Vítěznému oblouku a přechází po Champs-Élysées dolů přes Náměstí Svornosti k esplanádě Invalidovny.

Jedním z čestných hostů na tribunách je Victor

Hugo. Na esplanádě se tísí sto tisíc Udí. Hugo si poznamenal, že slunce vykuklo dírou v mracích právě v okamžiku, když zlatem zdobený smuteční vůz sjížděl na esplanádu, „což vyvolalo mohutný šepot“.

Rakev byla vystavena v kapli sv. Jeroma a zůstane zde, dokud nebude dokončen vlastní náhrobek. To trvalo dalších 21 let.

Ke konečnému pohřbu došlo 3. dubna 1861. Majestátnost tohoto náhrobku uprostřed chrámu přímo pod kopulí byla zvolena záměrně. Aniž by porušil harmonii chrámu nebo omezil výhled na oltář založil stavitel Visconti kruhovou kryptu obehnanou a chráněnou mramorovou stěnou. Uprostřed a na nejhlubším místě odpočívá sarkofág z rudého porfyru na podstavci z vogézké žuly.

(Porfyr je hustá, jemnozrnná vyvřelina s roztroušenými krystaly.) Rudý porfyr byl zvolen, protože i sarkofágy někdejších římských císařů byly zhotovovány z tohoto kamene. Vhodný porfyr se dlouho bezvysledně hledal v Itálii, Řecku a Francii. Teprve v roce 1846 byl vhodný lom nalezen v ruské Karélii. Z dvou set vylámaných bloků bylo vybráno 15 o váze 200 tun. Doprava do Paříže způsobila další nezvyklé těžkosti a problémy a trvala více než rok. Dva roky si vyžádalo opracovávání a leštění.

Tělo císaře bylo uloženo do šesti do sebe zapadajících rakví. První (zevnitř) je zinková, druhá mahagonová, třetí a čtvrtá olověná, pátá ebenová a šestá dubová. A tato šestá rakev byla uložena do vlastního porfyrového sarkofágu.

Již z toho je jasné, že opětovná exhumace z těchto sedmi do sebe zapadajících rakví je vyloučená, náklady by se nedaly ničím ospravedlnit. A to vůbec nemluvím o běžné a národní pietě.

To však neznamená, že se nelze dobrat konečné jistoty.

Tak nejprve je tu zarážející a utajovaný fakt, že tělo bylo při exhumaci před převozem do vlasti po 19 letech nalezeno zcela konzervované a nepoškozené, ačkoli nebylo ani balzamováno a rakev také nebyla vzduchotěsně uzavřená. „Podivuhodně dobrý stav těla“, domnívá se Sten Forshufvud, „mluví pro otravu arzenem. Tento jed sice ničí život, je však zároveň výborným konzervačním prostředkem. Bez něho by se Napoleonovo tělo muselo dávno rozpadnout. Ve skutečnosti však ležel v rakvi jako by spal.“

Od závěru k jeho prokázání však vede dlouhá a namáhavá cesta.

Arzen lze zjistit ve vlasech oběti. Dříve k tomu bylo třeba většího množství vlasů. I když je známo, že v různých francouzských rodinách jsou jako relikvie uchovávány kadeře Napoleona, bylo vyloučeno tímto způsobem shromáždit potřebné „větší množství“ vlasů pro analýzy, už proto, že většina majitelů těchto kadeří něco takového striktně odmítla.

Takový byl stav věcí, když tu nastal zásadní obrat. Britský badatel dr. Hamilton Smith z Glasgowské univerzity vyvinul test, při němž k prokázání otravy arzenem stačí jeden jediný vlas. Forshufvud se pustil do práce. Pokusil se zjistit, kde žijí potomci těch, kdo byli s Napoleonem na Sv. Heleně – a kdo případně mohli vlastnit Napoleonovy kadeře. Byl tu například princ Napoleon Louis Jerome Victor Bonaparte. Ten však již dohodnutou schůzku zrušil a odmítl dát k dispozici byť jen jediný vlas.

Ochotu projevil Henri Lachoque, o němž bylo známo, že vlastní jednu kadeř, která prý byla Napoleonovi uštěržena těsně po smrti. Dr. Smith v Glasgowě dostal jeden vlas z této kadeře a provedl s ním svůj nový test, aniž by věděl, odkud pochází. Jeho zpráva obsahuje následující závěr:

Písmeny H. S. popsaný vzorek vlasů ukázal při analýze mou aktivační metodou hodnotu 10,38 mikrogramů arzenu na jeden gram vlasů. Tato vysoká hodnota dokazuje, že dotyčná osoba byla vystavena relativně velkému množství arzenu.

Forshufvud nadšeně hledal další Napoleonovy vlasy a úspěšně. Všechny analýzy skončily stejným výsledkem. V době mezi onemocněním a smrtí byly Napoleonovi průběžně podávány velké dávky arzenu. Bylo tedy „s pravděpodobností hraničící s jistotou“ prokázáno, že ex-císař skutečně zemřel na otravu arzenem. Hned však vyvstávají další důležité otázky: Byla to vražda a pokud ano, kdo byl vrahem a proč? Komu mohlo záležet na tom, aby odklidil z cesty zlomeného muže, který byl vyhnán doslova na konec světa, zbaven vší moci a vlivu a podle lidských měřítek nemohl už být nikomu nebezpečný?

Obával se toho vrah přeci? Byla motivem jakási pomsta, zklamání?

Přicházel snad v úvahu jeho lékař dr. Antommarchi? Stejně jako Napoleon to byl Korsičan. Když v září 1819 dorazil na Sv. Helenu, složil nejprve poklonu britskému guvernérovi ostrova siru Hudsonu Loweovi. Napoleon tím byl tak pobouřen, že ho potom nechal tři dny čekat, než ho poprvé přijal. To by však jistě nebyl důvod k vraždě – ani pro Korsičana. A pokud by byl vrahem, patrně by nezanechal tak detailní zprávu s výčtem všech smrtelných symptomů, z nichž více než dvě třetiny ukazovaly na otravu arzenem nebo na ni ukazovat mohly (jako lékaři mu to jistě bylo známo a pokud by byl vrahem, věděl by to ještě lépe). Sám by tím strkal hlavu na špalek a něco takového se nelze domnívat. Proti domněnce, že pachatelem by mohl být lékař, hovoří další závažná indicie. Podle analýzy musel být Napoleonovi jed podáván v malých dávkách již od roku 1818. Antommarchi však přijel teprve v roce 1819. Napoleon si dokonce již v září 1817 poprvé stěžoval na tupý tlak na pravé straně pod žebry.

Po dlouhé detektivní práci nakonec zůstal jako jediný možný pachatel Charles-Tristan de Montholon, žádný najatý vrah z Anglie, placený britskou korunou, jak se toho Napoleon sám často obával.

Kdo byl tento Charles-Tristan de Montholon? Patřil k sloužícím. Musel to také být někdo, kdo se od roku

1817 nebo 1818 nacházel denně v bezprostřední blízkosti Napoleona. A takových nebylo mnoho. Všechny osoby v exilovém domě jedly stejnou stravu jako Napoleon. Potrava tedy nepřichází v úvahu. Jinak tomu však bylo s vínem. Kdo chtěl Napoleona otrávit, mohl to dokázat jen vínem. Kdo tedy měl přístup k vínu? Jen Charles-Tristan de Montholon.

Ale co motiv?

Podle části názorů byl zadavatelem Conte d'Artois, mladší bratr (1757-1836) obou králů Ludvíka XVI. (1754-1793) a Ludvíka XVIII. (1755-1824, králem od roku 1815) – všichni tři synové dauphina Louise. Po revoluci se uchýlil do exilu ve Skotsku a nenáviděl vše, co nějak souviselo s touto revolucí, a zvláště Napoleona, který podle jeho názoru využil revoluci k tomu, aby se sám dostal k moci. Připisuje se mu několik atentátů na Napoleona a také intriky ze Skotska. Zřejmě mu šlo

o likvidaci „dynastie“ nebo případných nároků Bonapartovy rodiny. Věděl totiž, že po smrti bratra Ludvíka XVIII. může vznést nárok na trůn a byl také skutečně následníkem trůnu (jako Karel X. pak vládl v letech 1824-1830). Proto se také stále znovu pokoušel Napoleona odstranit, když byl ještě u moci.

Napoleon tušil a stále znovu o tom mluvil, že i v exilu je pro intrikánského hraběte a pozdějšího krále neustálým potenciálním nebezpečím – jak pro něho osobně, tak i pro znovu nastolené království. D'Artois ostatně zažil, jak se Napoleon již jednou „vynořil ze zapomnění“ a triumfálně se vrátil z Elby do Paříže, 1 když jen na 100 dní. Podruhé se něco takového nesmělo opakovat – domnívá se Forshufvud s jistým oprávněním. Tento motiv vraždy zní poměrně pravděpodobně.

najal si tedy k vraždě sluhu de Montholona?

Američtí autoři David Hapgood a Ben Weider dospívají ve své knize („Der Mörder Napoleons“ Napoleonův vrah) k tomuto závěru: „Už z praktických důvodů přichází jako pachatel v úvahu pouze de Montholon.

Pouze on toho byl čistě technicky schopen. Byl jediný, kdo měl možnost přimíchávat arzen do Napoleonova vína – zpočátku velmi malé, sotva znatelné a v žádném případě smrtelné dávky, které však vedly k postupnému, ale neustálému zhoršování zdravotního stavu.“

Poslední otázkou je, zda de Montholon dávku nakonec výrazně zvýšil. Sten Forshufvud dospěl k závěru, že ano: Vrah patrně zvláště v posledních dnech, kdy Napoleon již silně trpěl přidával arzen do léků proti bolesti.

Napoleon přitom byl nepřítelem všech léčiv. V jednom rozhovoru s Antommarchi jednou řekl: „Věřte mi, bylo by lepší, kdybychom všechna tato léčiva zahodili. Život je pevnost, o níž vy ani já nic nevíme. Proč bychom měli ztěžovat její vlastní obranu. Prostředky, které má, mají převahu nad všemi z vaší laboratoře. Corsivart se mnou souhlasil, že všechny vaše nečisté preparáty za nic nestojí. Medicína je vršení zcela nejistých předpisů, jejichž účinky obecně více škodí než prospívají. Čistá voda, čistý vzduch a čistota jsou mými léčivy.“

Je třeba vyjasnit a případně odstranit poslední pochybnost. Byl Napoleon arzenem otráven skutečně záměrně nebo existuje alespoň teoretická možnost, že jed přijímal „omylem“ nebo zcela nevědomky bez skutečného „podávání“, tedy bez vražedného úmyslu? Arzen lze skutečně přijímat různými způsoby – téměř jako azbest, který je nyní považován za zdravý škodlivý stavební materiál. Za Napoleonových dob byl, jak nyní víme, arzen používán velmi lehkomylně. Barvily se jím látky a tapety. Již v roce 1892 se Angličanovi dr. Davidu Jonesovi skutečně podařilo prokázat, že tapety v několika Napoleonových pokojích byly právě takto barveny. (Tomuto aspektu věnovala anglická televize dokument o „Věci Napoleonových tapet“.)

Forshufvud však tuto možnost kategoricky vyloučil; ne zcela bez logiky: „Pokud by tomu tak bylo, musely by se symptomy otravy projevovat i u dalších osob na Sv. Heleně. Nebylo tomu tak“

Poslední kombinace: Mohlo se stát, že vrah de Montholon, nevěrný, ale za svůj zločin jistě dobře zaplacený sluha, pozoroval, jak Napoleon během svého druhého vyhnaní prokazatelně opakovaně upadal do depresí, při nichž dlouhé hodiny prstem obkresloval vzory tapet? A že možná věci trochu pomohl a tapety dobarvoval arzénovou barvou?

To už je ale holá spekulace, která připomíná film „Denverský klan“. Tam se, jak známo, zlý syn Adam také pokusil o vraždu Jeffa. Jedovatou barvou, jíž nechal vymalovat Jeffovu kancelář.

Čím se vyznačuje skutečná hádanka? Jak odlišit zdánlivou záhadu od skutečného mystéria? Skutečná hádanka vzdoruje vyřešení, čím více se o něj snažíme. Čím více expertů na ní pracuje, tím více názorů se objeví. I v roce 2003 hájí „Mezinárodní Napoleonova společnost“ vedená Benem Weidere tezi: „Napoleon byl otráven, protože se nový francouzský král Ludvík XVIII. z rodu Bourbonů obával návratu Korsičana do Francie!“

Dostal de Montholon od „vysoce postaveného šlechtice“ příkaz k vraždě? Proč potom jeho následná kariéra měla poměrně skromný průběh? Není tu na místě domněnka, že by úspěšný vrah dostal

královskou odměnu? Nebo se nejednalo o politický, ale čistě osobní zločin? Nedávno byly zkoumány také vlasy Albiny de Montholon. Také manželka potenciálního vraha zemřela za podivných okolností. A hle: i v jejích vlasech bylo objeveno značné množství arzenů! Existují jednoznačné důkazy o aféře mezi Napoleonem a Albinou de Montholon. Zabil snad žárlivý hrabě svou ženu i Napoleona? Byl jeden z nejmocnějších mužů 19. století zavražděn kvůli aféře s vdanou ženou?

Je tím vyřešena záhada Napoleonovy smrti? Odborný časopis „Science et Vie“ měl k dispozici stejné analýzy vlasů jako „Mezinárodní Napoleonova společnost“. Redaktoři však dospěli ke zcela odlišným závěrům. Podle nich přijímali Napoleon a jeho milénka Albina de Montholon arzen nevědomky v potravě. „Možná obsahovala voda nebo ryby mnohem větší dávky arzenů než dnes!“ Možná, ale možná že ne. Napoleon sám byl přesvědčen o tom, že se stal obětí sprosté vraždy. Když cítil, že se blíží konec, řekl svému lékaři: „Chci být pitván!“ Bylo to nesmyslné přání umírajícího, který již nebyl schopen rozlišovat mezi zdáním a skutečností? Nebo Napoleon v posledních minutách poznal, že se stal obětí vraždy? Smrt legendárního Francouze zůstává hádankou i na počátku 21. století.

20. STOLETÍ PO KRISTU

Tajné poselství z Fatimy

Otáčelo se Slunce ve Fatimě Jako ohňostroj“ aniž by to nějaká observatoř na světě zaregistrovala? Zatajuje církev takzvané třetí poselství z Fatimy? Stojí v něm skutečně datum počátku zániku světa? Tři chudé rolnické děti měly v roce 1917 ve Fatimě v Portugalsku podivnou vizi. Od té doby je Fatima světoznámé mariánské poutní místo podobně jako Lourdy nebo Czenstochowa.

Třem dětem, Lucii dos Santos, jejímu bratranci Františkovi a sestřenici Jacintě Martě se podle jejich vyprávění při pasení ovcí zjevila Matka Boží.

Celkem šestkrát, po celý půlrok přesně každý měsíc ve stejný den: 13. května, 13. června, 13. července, 13. srpna, 13. září a 13. října.

Vlastní fatimská záhada, což je málo známo, začíná už o rok dříve, v létě roku 1916. A ještě dříve se v Evropě zvýšil počet mariánských zjevení.

21. srpna 1879 mělo 15 osob společnou vizi korunované Marie, bíle oděné vzpínající ruce v modlitbě v Cnoc Mhuire v Irsku.

2. ledna 1882 prožila Anne-Marie Coste mariánskou vizi ve špitále v Lyonu ve Francii. Matka Boží v nádherném, drahocenném plášti měla v náručí Ježíška. Mimo to držela zeměkouli se zlomeným křížem. V roce 1884 se Madona zjevila několikrát devítileté Marii Lourdeau v St. Columbin ve Francii.

29. listopadu 1886 se v Diemoz ve Francii modlí ke své mariánské vizi 27letá Marie-Luise Merbolliers.

22. března 1888 dosvědčují dvě 30leté ženy mariánské zjevení v Castelpetrosos v Itálii.

8. května 1890 vidí v Signy ve Francii Alfred Caillaux a jeho sestra Marie Pannu Marii vznášet se po obloze s rukama sepjatými v tiché modlitbě.

V roce 1895 spatří dvanáctiletý chlapec v Krishnannesti Sankaranarayanam v Indii Marii s Ježíškem.

Pak se však stane něco nového. Zatímco při všech zjeveních z konce 19. století zůstávala Matka Boží pasivní, začíná najednou vystupovat aktivně a sice poprvé 12. září 1914.

Zuří bitva na Marň. Je to jedna z prvních obrovských materiálových bitev 20. století. Zdá se, že německá armáda má obrovskou převahu, útok lze očekávat každým okamžikem. „Tu se na nebi objeví mariánské zjevení, které zastaví německý postup. Zjevení vidí mnoho vojáků.“

Můžeme to považovat za prokázané?

13. února 1914 promluvílo mariánské zjevení na selku Eudokii Andrianovou v Počinsku:

„V Kolomenském u Moskvy je ukryta černá ikona.“ Ikonu tam prý skutečně našli. K roku 1915 se váže více zpráv, že se nad ruskou frontou na nebi objevila Marie.

Jak jisté (objektivně prokazatelné) to je?

V létě 1916 se dostávají do běhu události ve Fatimě. Tamní světoznámé vize je patrně třeba chápat jako vrchol mnoha mariánských zjevení v předcházejících desetiletích.

Již v létě 1915 spatřili Lucia dos Santos, její bratranec Francisko a sestřenice Jacinta Marta několikrát bílý oblak, který „halil nadzemsky krásnou postavu“ a pohyboval se po obloze. Tento zážitek se dětem zopakoval v létě 1916, tentokrát v malé roklí jménem Cova da Iria.

Zdá se, že vše se řadí tak, jako by první zjevení z léta předchozího roku i toto, měly děti upozornit na budoucí události.

13. května 1917 vidí děti první konkrétní vizi. Právě pasou ovce. Vyleká je něco jako blesk. Není slyšet žádný hrom. Blíží se snad silná bouře? Fenomén se opakuje. Na obloze se zableskne ostré světlo, ještě impozantněji než poprvé. A pak se jim zjeví jejich první vize. Marie s nimi hovoří. Od nynějška, říká, prý přijde vždy 13. každého měsíce.

Děti sdělují, co viděly. Nikdo jim však nechce věřit. Při dalším datu zjevení, 13. června, proto na místo přijde jen málo lidí. Jsou to ony tři děti a asi 50 dospělých z okolních vsí.

A znovu zazáří jasné světlo, opět jako blesk bez hromu.

Potom padá Lucia na kolena. Prosí zjevení, aby ji vzalo s sebou do ráje. „A také má sestřenice Jacinta Marta a můj bratranec Francisko by chtěli do nebe.“

V odpověď přichází první proroctví z Fatimy, které je v porovnání s pozdějšími méně známé. „Františka a Jacintu Martu si brzy odvedu. Ty, Lucie, však tu zůstaneš déle.“

4. dubna 1919 umírá Francisko, ani ne o rok později i Jacinta Marta. Říká se, že smrt obou dětí doprovázel tajemný záblesk světla.

K dalšímu zjevení došlo, jak bylo oznámeno, 13. července 1917. Tenkrát bylo přítomno již zhruba 4000 věřících, kteří chtěli rovněž prožít zázrak. Tentokrát oznamuje zjevení dvojí rachot hromu. Zprávy říkají, že „nadzemsky krásná duha šířila tajuplné světlo.“

Lucia se znovu obrací ke zjevení s prosbou: „Vykonej zázrak, aby nevěřící našli cestu k víře“ Takový zázrak oznamuje zjevení, podle Lucie, na třináctého října.

Příští zjevení z 13. srpna je všeobecně známé kvůli

„třem poselstvím z Fatimy“.

První poselství je radostné: první světová válka brzy skončí.

Druhé je chmurné: vypukne druhá válka. Poselství uvádí znamení. Než tato druhá válka začne, objeví se na nebi zářivé světlo.

něco takového lze vyčíst z jedné události odehrávající se dva týdny před začátkem druhé světové války.

Hitler právě slaví na „Berghofu“ u Berchtesgadenu pakt o neútočení se Stalinem, když tu asi hodinu prozařuje tmou podivné světlo a vše halí do červenavého přísvitu. Hitler prý při spatření tohoto světla zamyšleně řekl: „To vypadá na mnoho krve. Tentokrát to bez síly nepůjde.“

Poselství prý obsahovalo ještě jednu precizní informaci: k válce dojde v roce úmrtí papeže.

Pius XI. umírá v roce 1939. (Pokud se skutečně říká: „papeže“ a nikoli „jednoho“ nebo „příštího“, pak zde musíme také zmínit, že v době poselství, v roce 1917, byl papežem ještě Benedikt XV. a že mohl být míněn Pius XI., jeho nástupce.)

Den 13. října 1917, kdy má dojít k avizovanému zázraku, je připomínán ve všech portugalských kostelech.

Ve Fátimě je očekáván velký počet věřících.

13. října však silně prší, a tak se sejde „jen“ 70 000 věřících, kteří doufají ve fatimský zázrak.

A všichni jsou přesvědčeni, že k němu toho dne došlo.

Zpráva o něm říká:

„Své“ zjevení sice vidí zase jen děti, avšak ze Slunce za clonou deště vyzařuje zvláštní světlo. Je dost jasné, aby se do něj dalo dívat. Slunce připomíná spíš velký Měsíc a náhle se začíná otáčet kolem své osy. Z matného jasu se stává proud jisker v barvách duhy. Slunce se na chvíli zastavuje, aby se pak začalo zase rychle otáčet, zdánlivě ještě rychleji. Zastavuje se podruhé a znovu začíná rotovat. Italský novinář německého původu Hellmuth Hoffmann cituje nejmenovaného očitého svědka: „náhle se zdálo, jako by se Slunce utrhlo z oblohy a křivolakými skoky se řítilo k Zemi...“

Když masa lidí přišla zase k sobě, očekávalo ji další překvapení. Šatstvo promočené vytrvalým deštěm během několika málo minut uschlo.“

Co to lidé viděli? Snad kulový blesk? Rotace Slunce je fyzikálně zcela nemožná a pokud by k tomu skutečně došlo, bylo by to pozorováno nejen ve Fátimě.

Žádné observatoři na světě by to neuniklo, což se však stalo. „Nikdy nevysvětlený sluneční zázrak nelze vysvětlit jako místní mýlku, masová hysterie také nepřichází v úvahu, protože záračný jev byl pozorován ještě ze vzdálenosti 160 km od Fatimy.“ Jsou taková zjištění přípustná a věrohodná?

Rozhodně nejsou k věci, protože jak otázky, tak i odpovědi musejí znít jinak. Jedná se o věci, které nelze chápat z přírodovědného hlediska. Nelze je tedy z tohoto hlediska ani popisovat a zdůvodňovat ani vyvracet. Je zbytečné zdůvodňovat nebo vyvracet, že se Slunce „otáčelo“. Neotáčelo se, nemohlo. Pokud shromáždění ve Fátimě něco takového vidělo, pak to byl vjem jiného než přírodního původu. Jen tak může znít odpověď.

Pokračujme v popisu událostí.

Léta ubíhají. Zdá se, že události ve Fátimě upadly v zapomnění.

V roce 1921 odchází Lucia dos Santos do kláštera sv. Doroty v Oportu.

Když potom v roce 1939 vypukla druhá světová válka, jak to předpovědělo poselství z Fatimy z července 1917, vzpomněli si lidé, že tu bylo ještě třetí poselství. Ještě jedno proroctví. To však má papež světu oznámit až v roce 1960.

Objevují se dohady. Proč tak pozdě? Je toto poselství snad tak chmurné, že ho ještě nelze nikomu sdělit? Otázka se objevuje stále znovu: Předpovídá snad toto třetí tajemné sdělení z Fatimy třetí světovou válku? Od roku 1948 žije Lucia dos Santos, již je již 41 let, v přísné klauzuře u karmelitánek v klášteře v Coimbre. Dodnes není jasné proč. Má být chráněna před otázkami zvědavců? Skutečně, zájem o „poslední tajemství z Fátimy“ vůčiřhledně roste.

Roku 1957 předává arcibiskup z Leirie, Josef Alvas Cerreida da Suva, poselství v zapečetěné obálce do Vatikánu.

26. prosince 1957 hovoří s Lucií otec Augustin Fuentes z Mexika a co se dozví si ponechává až do 22. května 1958 pro sebe.

Již zmíněný žurnalista Hoffmann píše ve své knize „Pravda o poselství z Fatimy“ o tom, co se mexický kněz od Lucie dos Santos dozvěděl.

Totíž toto: Podle posledního poselství z Fatimy lze ještě před koncem století očekávat třetí světovou válku: „Mnohé národy zmizí z povrchu Země. Bezbožné národy se stanou Bohem vybranými rukojmími k potrestání lidstva, pokud modlitbami a svátostmi nedosáhneme jejich obrácení, nastává konec časů.“

Uplynul i rok 1960 a z Říma nikdo úředně nesdělil, jak skutečně zní třetí poselství z Fatimy.

Uplynul rok 1975, Římem prohlášený za „Svatý“, avšak závoj kolem poselství z Fatimy nebyl odhalen.

Ozývají se otázky: Proč?

Roku 1978 umírá za záhadných okolností papež Jan Pavel I. po pontifikátu trvajícím pouhý měsíc. Ještě než jeho nástupce usedne na Petrův stolec, vychází v římském nedělníku „L'Osservatore della Domenica“ senzační článek. Jako autor je podepsán monsignore Carrado Balducci. Obsah článku lze shrnout do věty: Na lidstvo dopadne velký trest. Tak přesně doposud nikdo na obsah posledního sdělení z Fatimy nepoukázal. Ještě za pontifikátu nynějšího papeže má „vypuknout velká válka“, již „padnou za oběť miliony“.

Zveřejnění výtahů z přísně střeženého tajemství z Fatimy ve vatikánském úředním týdeníku vyvolalo mnohé diskuse a domněnky. Například zda monsignore Balducci chtěl využít krátký čas bez papeže k publikování poselství z Fatimy. A zda tím chtěl splnit příkaz, který prý dala Marie Lucii dos Santos v roce 1917 (totíž že toto poselství má být lidem sděleno v roce 1960).

To vše však opět směřuje do oblasti báhorek, se všemi protiklady a zvláštnostmi.

Kardinál Josef Ratzinger prohlásil, že církev ani dnes neplánuje odhalení tajemství. Podle jeho slov neobsahuje takzvané „třetí poselství z Fatimy“ nic, co by věřící neznali ze Zjevení svatého Jana.

Zde se, jak známo, hovoří o válce, vraždění a hrozném umírání národů.

Datum však není uvedeno.

Ve třetím poselství z Fatimy však má být uvedeno datum počátku zániku světa.

To však zůstává čirou spekulací, dokud to nebude možno dokázat.

A nakonec několik základních údajů:

Fátima, portugalské poutní místo 20 km jihovýchodně od Leirie, 800 m nad mořem. Tři děti zde v roce 1917 vždy 13. v měsíci od května do října viděly zjevení Marie. Církev tato zjevení v roce 1930 prohlásila za věrohodná. Na místě prvního zjevení vzniklo velké shromaždiště s bazilikou, klášterní budovou a ubytovnou.

Zdálo se, že 26. června 2000 spekulace kolem třetího poselství z Fatimy skončí. Vatikán publikoval dlouho očekávaný text. Jednalo se však u těchto místy těžko pochopitelných slov skutečně o pravé třetí tajemství z Fatimy?

Text označovaný Vatikánem za pravý zní: „Píši Vám z úcty, můj Bože, která mi to ukládá skrze Jeho Excelenci velectěného pana biskupa z Leirie a skrze Svou a moji nejsvětější matku. Po dvou dílech, které jsme již popsali, jsme vlevo od naší milé Paní viděli anděla, který v levé ruce držel ohnivý meč; pršely z něho jiskry a vycházely z něj plameny, jako by měl zapálit svět. Plameny však zhasly, když se setkaly se světlem vycházejícím z pravé ruky naší milé Paní. Viděli jsme anděla ukazujícího pravou rukou na Zemi a volajícího Pokání, Pokání, Pokání!

A viděli jsme v jasném světle, které je Bohem, „něco, co vypadalo jako osoba v zrcadle, když kolem něho přechází“, bíle oděného biskupa, „mysleli jsme si, že je to Svatý otec“. Různé jiné biskupy, kněží, řádové bratry stoupající na strmý vrch, na jehož vrcholu stál velký kříž ze surových kmenů s kůrou jako korkovník. Než tam došel, prošel Svatý otec velkým městem, které bylo zpola zničeno, a s třesem a nejistým krokem, zatížen bolestí a starostí, se modlil za duše mrtvých, které na své cestě potkal.

Když dorazil na kopec, poklekl u velkého kříže. Tu ho zabila skupina vojáků, kteří na něj stříleli palnými zbraněmi a šípy. Stejně tak zemřeli biskupové, kněží, řádoví bratři a různé světské osoby, muži i ženy různých tříd a postavení. Pod oběma rameny kříže byli dva andělé, každý z nich měl v ruce konvici z

kříšťálu. Do nich shromažďovali krev mučedníků a napájeli jí duše, které se blížily Bohu.“

Tento text byl Vatikánem zpřístupněn jako pravé znění třetího tajemství z Fatimy. A nejen to: byl také hned interpretován. Vize se prý naplnila již 13. května 1981, když v Římě došlo k atentátu na Svatého otce. Kdo text čte, musí však zjistit, že o naplnění proroctví nemůže být řeč. Jistě, na papeže Jana Pavla II. se střídalo. V tomto detailu souhlasí domnělé třetí tajemství se skutečností.

Papež byl skutečně cílem vražedného útoku. Ale: kromě Jeho Svatosti se nestřílelo na žádného jiného hodnostáře a nezemřel ani papež ani jiné oběti. Ani město nebylo zpola rozbořené. Atentát také neprovedla „skupina vojáků“.

Kardinál Ratzinger říká: „Papež kráčí přede všemi, chvěje se a trpí vším tím děsem, který je kolem něj. nejen domy jsou v troskách – jeho cesta vede kolem těl zabitých. Cesta církve je tedy líčena jako křížová cesta.

V tomto obraze můžeme najít dějiny celého století, století mučedníků, století válek a mnoha lokálních konfliktů. Postava papeže přitom hraje zvláštní úlohu.

V jeho namáhavém výstupu může klidně spatřovat souhrn několika papežů.“

Pokud budeme s kardinálem souhlasit, pak třetí tajemství z Fatimy není vizí budoucnosti. Spíše shrnuje dějiny 20. století. Atentátem na muže v bílém je prý míněn útok na papeže Jana Pavla II. Musím zopakovat: ať už se text domnělého třetího tajemství vztahuje na jakoukoli událost, rozhodně to nebyl atentát na papeže Jana Pavla II. z 13. května 1981, protože papež díky Bohu přežil. Papež ve fatimské vizi umírá.

Při veškerém respektu: Interpretace textu je pochybná, stejně nepravděpodobné je, že se jedná o pravý text. Papež Jan Pavel II. přece v roce 1980 dal zcela neočekávaně novinářům ve Fuldě prohlášení o legendárním fatimském tajemství. Svatý otec použil velmi chmurných, ale přitom konkrétních náznaků: „Kvůli závažnému obsahu dali moji předchůdci v Petrově úřadu přednost diplomatickému znění, navíc by každému křesťanu mělo stačit, když čte následující: oceány zalijí celé kontinenty, že lidé jsou z minuty na minutu odvoláváni, a to v milionech, pak by si nikdo neměl přát zveřejnění tohoto tajemství... Modlete se a neptejte se dál. Vše ostatní svěťte Matce Boží.“

Rekapituluji: Lucia prý třetí tajemství sepsala 31. srpna 1941. 8. prosince přidala dodatek. 3. ledna 1944 bylo tajemné poselství z pověření biskupa z Leirie opsáno. Ten uchovával zápis 13 let ve svém trezoru. 4. dubna 1957 byly načisto přepsané poznámky předány v zapečetěné obálce „Svatému oficiu“ v Římě. 1. srpna 1959 byla obálka předána papeži Janu XXIII.

V jedné vizi požadovalo zjevení Panny Marie výslovně, aby třetí tajemství bylo veřejnosti sděleno 17. října 1960. Před tím by poselství nikdo nerozuměl. Proč nebylo výslovné přání zjevení splněno? Proč papež Jan XXIII., poté co třetí tajemství přečetl a znovu zapečetil, slavnostně prohlásil: „Vyčkejme. Budu se modlit. Oznámím, jak jsem rozhodl?“ Také jeho nástupce v papežském úřadě Pavel VI. třetí tajemství četl a i on rozhodl: Text nebude zveřejněn.

Proč potom papež Jan Pavel II., vyslovil chmurné narážky, podle nichž třetí tajemství z Fatimy oznamuje smrt milionů lidí? Proč hovořil o globálních katastrofách, před nimiž třetí tajemství varuje? Proč varuje před záplavami nepředstavitelného rozsahu, které prý třetí tajemství předpovídá? A především: Proč se o těchto hrozných obrazech nemluví v textu třetího tajemství, který byl 26. června 2003 zveřejněn Vatikánem? nepublikovalo se snad pravé třetí poselství? nebo byl text napjaté světové veřejnosti předložen zkrácený a redigovaný?

Zdálo se, že 26. června 2000 spekulace kolem třetího poselství z Fatimy skončí, Vatikán publikoval dlouho očekávaný text. Záhada třetího tajemství z Fatimy však nebyla zprovozena ze světa. Více než dříve je třeba se ptát. Dozvíme se někdy pravdu?